

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

МАГЪОСНИКЪ

Приказки отъ
Цѣль свѣтъ

АНЧО ХРОНЕВЪ
ученикъ
Габрово

Магьосникътъ

(испанска приказка)

Едно време живѣлъ въ Камбрия единъ нещастень краль. Той си ималъ дъщеря, която се казвала Кармелиса. Силни врагове нападнали по едно време държавата на тоя краль, презели я, а него свалили отъ престола и го изгонили отъ кралството. Той умрѣлъ въ заточение, а Кармелиса отишла въ една далечна обителъ и станала инокиня.

Тя била набожна и живѣла праведно. Всички въ обителта я обичали. Само едно нѣщо имъ се виждало чудновато: Кармелиса никога не осжждала грѣшнитѣ хора, както правѣли другитѣ, а ги съжалявала и имъ помагала. И не само съ хората постъпвала тѣй: тя прибирала куци кучета, слѣпи котки, ранени птици и други неджгави животни, лѣкувала ги, грижела се за тѣхъ.

Кармелиса правѣла това, защото помнѣла думитѣ, що ѝ билъ казалъ баща ѝ на раздѣла:

— Дъще моя, недей забравя грѣшнитѣ! Ако азъ съмъ нещастень, то е, защото извършихъ на младини еднъ голѣмъ грѣхъ: убихъ единъ свой другарь въ време на ловъ. Наистина, азъ го не убихъ нарочно, а по погрѣшка: бѣхъ помѣрилъ да убия сърна. Но грѣхътъ си е грѣхъ — и нарочно да е извършенъ, и неволно. Моли се за грѣшнитѣ, дъще моя!

И тя се молѣла. Освенъ това, посещавала затворницитѣ, утешавала осжденитѣ на смъртъ, приглеждала ония, които страдатъ.

Веднѣжъ, както се молѣла, явило ѝ се небесно видение: видѣла седмината архангели, какъ стоятъ около Божия престолъ. Тя ги дълго гледала, заслѣпена отъ блѣсъка имъ. Но после си рекла:

— Тѣ сж щастливи — тия царе на вѣчната слава. Тѣ могатъ да направятъ много нѣщо за мене, но що мога да сторя азъ за тѣхъ? — Нищо. Много повече би

ми се искало да видя падналия прокълнатъ ангелъ Денница, който страда безутешно и безъ надежда за спасение. Бихъ искала да му помогна, ако мога.

Като рекла това, Кармелиса се отведнѣжъ озвала въ пълкениѣ бездни. Предъ нея се явилъ прокълнатииятъ ангелъ, обвитъ отъ черенъ облакъ. Той билъ хубавъ, като комета, що оставя следъ себе си зловещо сияние. На челото му свѣтѣла червеникава звезда. Черната змия на смъртѣта, която плаши всичко живо, се била обвила три пѣги около бедрата му. Отъ чернитѣ му очи, пламтящи отъ ненаситни желанія, излизали дълги пурпурни свѣткавици. Но отъ тѣхъ капѣли и едри сълзи, като бледни алмази, — сълзи на вѣчна мъка.

— Кой си ти? — запитала го Кармелиса.

— Азъ съмъ оня, когото искаше да видишь отвърналь Денница. — Азъ съмъ оня, който не жела да се преклони предъ Бога и затова биде наказанъ. Нареккоха ме бунтовникъ, проклеха ме. Азъ съмъ царѣтъ на долния свѣтъ: азъ нося свѣтлина въ мрака. Всички ония, които сж пропждени отъ небето и трѣбва да се въплотятъ на земята, се лутатъ въ моето царство. Азъ съмъ ангелѣтъ-изкусителъ, и всички души трѣбва да минатъ презъ моето рашето, за да се издигнатъ по-горе. Азъ измжчвамъ хората, защото безъ тия мъжки тѣ не биха могли да станатъ по-добри. Но азъ страдамъ повече отъ тѣхъ: тѣхното изгнание е до време, а моето е вѣчно.

— Клетиятъ падналъ ангелъ! — рекла съ въздишка Кармелиса. — Азъ ще взема една отъ сълзитѣ ти и ще я отнеса на нѣкой отъ твоитѣ братя-архангели, които стоятъ предъ престола на Бога. Като видятъ сълзата, тѣ ще се съжालятъ надъ тебе и ще ти помогнатъ.

— Недей си прави трудъ! — казалъ Денница. — Тѣ не могатъ ми помогна. Но ако ти толкова обичашъ да помагашъ на ония, които страдатъ, ще те запитамъ едно: би ли искала да спасишь една душа, която се лута въ въздушното царство, като ѣ станешъ майка?

— Искамъ, — отвърнала инокинята.

— Тогава ние съ тебе ще се видимъ пакъ, — рекълъ падналииятъ ангелъ и изчезналъ.

Една нощ Кармелиса спѣла въ килията си. Отвѣнъ имало буря. Сънътъ на инокинята билъ неспокоенъ. Тя видѣла, че влиза поклонникъ, облѣченъ въ дълга черна власеница, прегърбенъ, съ дебела тояга. Лицето му било скрито въ качулката. Той изглеждалъ много умеренъ. Влѣзълъ и се примоллилъ на инокинята да го лусне да преспи.

— Отвѣнъ е страшна буря, — рекълъ той: — кжде да вървя въ това лошо време?

— Добре, — казала Кармелиса. — Легни тука, на плочитѣ, и преспи.

Поклонникътъ се навелъ предъ нея, за да ѝ благодари съ поклонъ. Сетне си вдигналъ очитѣ къмъ небето — да се помоли, преди да си легне.

Но на инокинята се сторило, че тоя колѣничилъ съвѣкъ почва да се стапъ и да се превръща на сѣнка. Тѣлото му станало на димъ, който се издигналъ нагоре; сетне власеницата паднала и отъ нея излѣзълъ гордиятъ прокълнатъ ангелъ, съ червена звезда на челото.

Неговитѣ крила били разперени и досѣгали свода на килията. Тѣ пърхали, сякашъ ангелътъ се готви да хвъркне.

Кармелиса се разтреперила отъ ужасъ. Макаръ че очитѣ ѝ били заговорени, тя виждала всичко, но не можела да се мръдне, сякашъ сж я заковали за леглото. А Денница стоелъ и гледалъ втренчено все въ нея. Отъ пламтящитѣ му очи, отъ прострениитѣ му ржце, отъ разперенитѣ му крила, — отъ цѣлия него излизала сила, която разтърсвала инокинята, сякашъ нѣчи силни, но треперливи ржце я издигатъ до небето, а после я отведнѣжъ пускатъ и тя пада на земята.

— Защо се плашишъ? — запиталъ я прокълнатииятъ ангелъ. — Нали обеща да станешъ майка на оная душа, която се лута? Ти трѣбва да бждешъ моя жена.

Кармелиса нѣмала сила да каже дума. И ето, отзеднѣжъ усѣгила, че потѣва. Озовала се въ тъмната бездна, дето било живелището на Денница, нейния мжжъ.

Колко време се минало, тя не помнѣла. Но ето, че се отново озовала въ килията. Тя била изпълнена съ гжстъ димъ, отъ който се не виждало нищо, освенъ

огненитѣ очи на Денница и червената му звезда. Димътъ билъ толкова горещъ, че инокинята не можела вече да търпи: тя надала пискливъ викъ и се събудила.

Видѣла, че лежи на своя одъръ, цѣла потънала въ потъ. Въздухътъ билъ задушливъ. Отвѣнъ бурята все още бѣснѣла. Презъ прозореца изхвъркнала голѣма сѣнка, като черна птица, и отлетѣла въ нощта.

Въ сщщото време се разнесълъ въ бурята тържествуваниятъ и скърбенъ гласъ на Денница:

— Ти ще бждешъ майка на Мерлена. Азъ ще му дамъ голѣмо знание и пророчески даръ.

Отъ този мигъ насетне животътъ на Кармелиса станалъ тежкъ. Тя не виждала вече ангелитѣ около Божия престолъ. Почне ли да се моли, предъ ливото ѝ се изправялъ падналиятъ ангелъ, който ѝ забравялъ да споменава името на Бога и на светиитѣ. Страшна мъка изпълнила сърцето ѝ. Въ обителта ѝ се не стоело: теглѣло я къмъ гората.

И тя почнала все по-често и по-често да излиза отъ обителта и да отива въ планината. Тамъ ѝ било добре. До нея стигалъ отвсѣкжде кроткъ и приятенъ шѣпотъ, сякашъ хиляди гласове я поздравяватъ. Седне ли въ нѣкоя пещера да си почине, легне ли край рѣката или подъ сѣнката на нѣкой джбъ, духоветѣ на въздуха и тия на водата почвали да ѝ пѣятъ:

— Бжди благословена, чиста и добра жено! Ти ще родишъ великъ магьосникъ, който ще бжде господаръ на всички духове.

И Кармелиса виждала, какъ отъ дърветата, отъ рѣката, отъ скалитѣ и отъ земята излизатъ свѣтли духове, летятъ по въздуха около нея и усмихнати я поздравяватъ.

Но, като се върнѣла въ обителта, инокинята усѣщала отново мъка да притиска сърцето ѝ.

Веднѣжъ тя, следъ като мислила дълго, решила да се изповѣда на владиката Гилдасъ. Той я изслушалъ, но додето разказвала, треперѣлъ отъ гнѣвъ. Когато свършила разказа си, рекълъ ѝ строго:

— Ти не можешъ да бждешъ занаядъ не само инокиня, но и християнка. Проклето да бжде детето, което ще добиешъ: то ще бжде синъ на дявола, който те е излѣгалъ. Махни се веднага отъ обителта: да не си

посмѣла да се върнешъ тамъ! Махни се и отъ града: и за тамъ не си. Всички християнски домове ще бждатъ затворени занаяпредъ за тебе. Нека ти даватъ прибѣжище езичниците.

Като казвалъ „езичници“, владиката разбираше бардите, придворни пѣвци на тамошните главатари и войводи. Тѣ били, наистина, по име християни, ала били запазили езическите си вѣрвания, обреди и тайни, които криели отъ християните, ний-вече отъ духовниците. Свещениците и владичите ги мразѣли. Тѣ ги наричали бунтовници, езичници и отстъпници отъ вѣрата.

Кармелиса, изпждена отъ владиката, се чудѣла, къде да отиде. Нѣмала ни баща, ни роднини. Не познавала никого. Тръгнала да се лута по гората.

Но, както ходѣла, чула гласъ:

— Иди при Талиезина.

Тя била слушала, че Талиезинъ е главенъ майсторъ въ сдружението на бардите. Той живѣлъ при единъ главатаръ близо до гората. Колкото и да били мразени отъ духовниците, бардите били много силни. Главатарите ги закриляли, народътъ ги почиталъ. Най-уважаванъ отъ тѣхъ билъ Талиезинъ. Кармелиса отишла при него, и той я приелъ много добре. Прибралъ я да живѣе при него.

Когато се добило момчето, Талиезинъ го взелъ — да го отхрани, възпита и изучи. Мерленъ (тѣй се казвалъ синътъ на Кармелиса) порасналъ и научилъ много нѣщо отъ онова, що знаели бардите. Когато станалъ пълнолѣтенъ, възпитателятъ му Талиезинъ му казалъ, че е дошло вече време да бжде посветенъ въ най-големите тайни на мъдростъта.

Доста надалекъ отъ живѣлицето на Талиезина имало една пещера, наречена Осианова пещера. Отвънъ се издигали високи базалтови стълпове, наредени единъ до другъ, за да образуватъ широкъ коридоръ, който водѣлъ къмъ много стаи, пробити естествено въ скалата.

Въ тая пещера нѣкогашните барди се събирали на тайни събрания. Тамъ трѣбвало да бжде посветенъ и тѣхниятъ пророкъ, въ когото всички вѣрвали. Въ подножието на священата планина, предъ Осиановата пещера, се простирала широка дива степъ, наричана отъ християнските духовници Проклета степъ. По нея се из-

дигали на кръгъ много камъни. Върху тѣхъ имало единъ огроменъ камъкъ въ видъ на пирамида. Наврѣхъ тоя исполински възправенъ камъкъ имало широка вдлъбнатина, къмъ която се покачвали по стълба, образувана отъ наредени камъни единъ върху другъ.

Тоя камъкъ се наричалъ Скала на изпитанието или Канара на вдѣхновеніето. Тамъ трѣбвало Мерленъ да прекара цѣла нощъ, за да го видятъ бардитѣ, достоенъ ли е да му повѣрятъ своитѣ тайни. На сутринта, предъ изгрѣвъ-слънце, бардитѣ излизали отъ свещената планина презъ Осиановата пещера, за да събудятъ заспалія на скалата.

Тѣ пѣли и свирѣли на арфи. Понѣкога, при звучитѣ на тия пѣсни, заспалія се изправялъ съ лице къмъ слънцето и почвалъ унесено да разказва въ звучни пѣсни онова, що е видѣлъ въ сѣня си. Тогава му давали титлата пророкъ-бардъ. Казвали, че божествениятъ духъ, който е летѣлъ до тогава надъ него, както надъ всѣки човѣкъ лети по единъ такъвъ духъ, е влѣзълъ вече въ него и говори презъ устата му.

Случвало се понѣкога легналиятъ да избѣга още презъ нощта, обхванатъ отъ страхъ, или да се събуди, следъ като е прекаралъ въ ужасни сѣнища нощта. Като стане, той говорѣлъ несвързано, като лудъ. Такъвъ човѣкъ билъ изпжжданъ, като недостоенъ за сдруженіето на вдѣхновенитѣ барди. Затова и народътъ ималъ обичай да казва, че който пресли на Черния камъкъ, ще се събуди или поетъ, или лудъ.

Една вечеръ стариятъ Талиезинъ, заобиколенъ отъ бардитѣ, отвелъ своя ученикъ Мерлена при високия камъкъ и му казалъ:

— Ние те научихме, сине мой, на всичко, което знаемъ. Но ако искашъ да узнаешъ повече, трѣбва да минешъ презъ последното и най-страшно изпитание, за да станешъ пророкъ. Духоветѣ на звездитѣ те закрилятъ: отъ тебе зависи да станешъ великъ човѣкъ. Но азъ те обичамъ, затова трѣбва да те предпазя. Въ това страшно изпитание ти може да изгубишъ ума си. Може и да умрешъ. Който иска да се издигне до небето, може да падне въ бездната. Ако станешъ пророкъ, и хора и зли духове ще се нахвърлятъ настървено върху тебе. Ти ще трѣбва постоянно да се боришъ — и цѣ-

лиятъ ти животъ ще бжде буря. Тебе те чака, ако успѣешъ, най-голѣмата радостъ: божествениятъ лжчъ ще блесне въ тебе. Но помни, че петъ страшни врага ще те дебнатъ и денемъ, и нощемъ: лудостъта, грѣхътъ, позорътъ, самотията и смъртъта.

Докле Талиезинъ говорѣлъ тѣй, бардитѣ видѣли, че по Проклетата степъ се приближава къмъ тѣхъ владиката Гилдасъ, съ пастирския си жезълъ въ ржка. Той изгледалъ презрително бардитѣ и казалъ на ученика имъ:

— Азъ те познавамъ, Мерлене. Ти си синъ на една грегрѣшила инокиня и на злия духъ. Тоя духъ е влѣзълъ въ тебе. Тежко и горко на оногова, който се опита да търси истината, безъ да поиска помощъ отъ църкваза, и каже, че е вдъхновенъ, безъ да е получилъ благословение отъ нея. Ти си се напилъ съ езическа отрова, но азъ искамъ да те спася. Ела да те заведемъ въ обителъта. Тамъ ти ще се покаешъ и ще станешъ инокъ. Подъ мое ржководство ще изкупишъ и своитѣ грѣхове, и майчинитѣ си.

Талиезинъ отговорилъ спокойно на владиката:

— И ние, като тебе, вѣрваме въ единия Богъ и Му се покланяме. Но ние мислимъ, че Той е далъ на човѣка свобода — самъ да намѣри истината. Нека Мерленъ си избере. Ако отиде при тебе, ние ще се раздѣлимъ съ него приятелски, но той — струва ми се — ще се върне пакъ при насъ.

— Не, — обадилъ се Мерленъ, — азъ нѣма да тръгна съ оногова, който оскърби майка ми.

— Проклетъ бжди тогава! — викналъ Гилдасъ, като си тръгналъ. — Върви по своя грѣшенъ пжтъ. Той ще те отведе право въ пкъла.

Стъмнило се съвсемъ. Мерленъ се качилъ на Черния камъкъ. Той чулъ, какъ бардитѣ се отдалечаватъ, пѣйки пѣсни въ честъ на слънчевитѣ духове, чиито бѣли, прозрачни крила се кжпѣли въ море отъ небесенъ огънь. Тържественитѣ пѣсни отзвучали и се изгубили въ планината: бардитѣ навлѣзли въ пещерата.

Но до ушитѣ на Мерлена стигнали последнитѣ думи на пѣсенъта, като клокотъ на вълни, които се отдръпватъ:

— Заспи спокойно, като човѣкъ, и се пробуди, като полубогъ.

Скоро следъ това мъгла покрила степъта. Тя се разпрострѣла на дълги и широки пластове надъ Черния камъкъ и малко по малко го обвила цѣлъ. Отъ мъглата почнали да се отдѣлятъ нѣкакви образи: едни — страшни и заплашителни, други — кротки и хубави. Мерленъ не знаелъ, на яве ли вижда всичко това, или на сънъ. По едно време му се сторило, че надъ него летятъ огромни прилепи и го докосватъ съ крилата си.

Скоро следъ това надъ степъта се разнесла силна буря. Вѣтрътъ задухалъ толкова яростно, че Мерленъ трѣбвало да се хване яко за камъка, та да не падне. Тогава отъ земята излѣзла огромна сѣнка. Тя се сгъстила и се превърнала на гордъ и строгъ човѣкъ, съ звезда надъ набръчканото чело.

Човѣкътъ си сложилъ тежката ржка на рамото на Мерлена и му казалъ съ тихъ гласъ:

— Не ме ли познавашъ, Мерлене?

— Не, — отвърналъ момъкътъ. — Кой си ти и що искашъ отъ мене?

— Азъ съмъ баща ти, царьтъ на земята, ангелътъ на пѣкъла и господарьтъ на въздуха. Азъ ще те науча да познавашъ природнитѣ сили и да владѣешъ надъ тѣхъ и надъ хората.

— А ще ли ме научишъ да познавамъ и бждещото? Ще ли ме научишъ да позная Бога?

— Не. Такова лъжовно знание азъ не давамъ.

— Тогава ти не си оня духъ, когото чакамъ. Не мога да тръгна следъ тебе.

— Помисли си малко, па после говори. Ще дойде време да съжалявашъ, че си се отказалъ отъ голѣмата власть, която ти предлагамъ.

— Не, нѣма да съжалявамъ. Тя ми не трѣбва.

— Тогава азъ ще си отида. Но, понеже те обичамъ, при все, че ми отхвърляшъ помощьта, азъ ще ти оставя едно нѣщо за споменъ. Следъ време ще разберешъ неговата вълшебна сила.

Ужасната ржка, която натискала, като планина, рамото на Мерлена, се вдигнала. Но момъкътъ усѣтилъ, че исполинтъ окача на шията му верижка съ

желязна висулка. Следъ това духътъ изчезналъ, но се чули последнитѣ му думи:

— Ти си мой синъ и ще дойдешъ при мене.

Следъ това Мерленъ заспалъ дълбоко. Унесълъ се въ блаженъ сънъ. Всичко земно забравилъ. Около него се разлѣла кротка и спокойна свѣтлина. Той усѣтилъ, че има нѣкой край него. Погледналъ и видѣлъ единъ ангелъ — блѣскавъ, по лице приличенъ на мома, съ дълги златисти крила, много хубавъ. Той държелъ сребърна арфа.

Съ гласъ, сладъкъ като музика, ангелътъ казалъ на Мерлена:

— Азъ съмъ оная, която диришъ, твоята небесна сестра. Името ми е Лжчезарна. Ти си не спомняшъ това, но едно време, преди да се родишъ тукъ, ние съ тебе живѣхме въ друга земя, дето имаше градина съ златни ябълки. Ние бѣхме много щастливи тогава. При насъ идваха небеснитѣ духове — духоветѣ на звездитѣ — и ние се разговаряхме съ тѣхъ. Но сетне ти се отдѣли отъ мене, за да се родишъ тукъ, да минешъ презъ изпитание и да получишъ дарба на поетъ и пророкъ. Отъ тогава азъ те следя постоянно и въздишамъ по тебе.

— Защо не слѣзешъ тогава на земята? — запиталъ Мерленъ. — Азъ ще те обичамъ, като братъ. Много ми се иска да си имамъ сестра.

— Не искамъ, — отвърнала Лжчезарна. — Станали земна жена, ще изгубя и небесната си паметъ и ангелската си сила. А додето бжда твоя небесна сестра, азъ ще те съветвамъ, що да правишъ, стига да желашъ да ме слушашъ. Азъ ще те вдъхновявамъ.

— Ами азъ ще ли чувамъ гласа ти?

— Ти ще чувашъ гласа ми въ сърдцето си. Азъ ще ти се явявамъ на сънъ. Винаги ще те обичамъ и винаги ще бжда съ тебе, ако ти самъ не ме пропждишъ.

— На сънъ ли те виждамъ сега, или на яве?

— Не на сънъ, а на яве. И ето ти споменъ отъ мене, за да знанешъ, че ти се е наистина явила Лжчезарна: вземи тая арфа. Съ нея ще можешъ и да развелявашъ и да разплаквашъ не само хората, но и ангелитѣ. Тя ще излива въ свѣта божественото вдъхновение. Чрезъ нея ти ще станешъ омагьосвачъ на хора-

та, водачъ и съветникъ на единъ царь и пророкъ на единъ народъ. Докоснешъ ли се до струнитѣ ѝ, веднага ще усѣтишъ, че азъ съмъ до тебе. Азъ ще ти говоря чрезъ нея.

Като казала това, Лжчезарна изчезнала, следъ като цѣлунала Мерлена по челото.

Когато бардитѣ излѣзли отъ Осановата пещера, слънцето изгрѣло и първитѣ му лжчи пробудили Мерлена. Бардитѣ видѣли въ ржцетѣ на Мерлена сребърната арфа и на шията му — медната верижка съ желѣзна петолжчна звезда. По тия два знака тѣ познали, че тѣхниятъ ученикъ е получилъ дарбитѣ на пророкъ и магьосникъ. Тѣ го въвели съ тържествена пѣсенъ въ пещерата, за да го посветятъ. Следъ като му сложили синь презрамникъ, вѣнецъ отъ клони на брѣза и златна гривня, дали му титлата бардъ-магьосникъ. Тогава за пръвъ пжтъ Мерленъ усѣтилъ у себе си вдъхновение и почналъ да предсказва въ звучни пѣсни бждещитѣ победи на бретонцитѣ и голѣмата слава, що очаква царь Артура.

За това чулъ и самиятъ царь Артуръ. Той поканилъ Мерлена въ двореца си, назначилъ го свой главенъ бардъ и пръвъ съветникъ и го много обикналъ. Въ онова време той воювалъ съ сакситѣ, които често нахлували въ царството му. Като море отъ пламъци, тѣ минавали отъ източното море до западното и всичко опустошавали.

Тия врагове били толкова силни и смѣли, че не можело да се надвиятъ съ какво-годе оржие. Мерленъ помогналъ на царь Артура да намѣри вълшебния пламтящъ мечъ, съ който се побеждаватъ всѣкакви врагове. Тоя чуденъ мечъ билъ изкованъ отъ безстрашнитѣ подземни джуджета, наречени гноми. Тѣ го изковали на оня силенъ огънь, който гори въ срѣдата на земята. Дръжката му била отъ ониксъ, а острието — отъ чиста стомана, блѣскава като алмазъ.

Но тоя мечъ не билъ за всѣка ржка. Вземелъ ли го страхливецъ, измѣнникъ или грѣшенъ човѣкъ, ржката му се вдървявала. А хванелъ ли го силенъ, добъръ и праведенъ човѣкъ съ вѣра, отведнѣжъ добивалъ голѣма сила и такава смѣлостъ, че никой не можелъ да му надвие. Тогава отъ меча излизали пламъци, изхвърк-

вали искри, той свѣтълъ съ седемтѣ цвѣта на небесната джга и плашелъ неприятелитѣ.

Този вълшебенъ мечъ се намиралъ на островъ Авалонъ всрѣдъ най-буйната частъ на морето. Островътъ билъ много стрѣменъ; високи скали, гладки като стена, го заграждали отвсѣкъде; само отъ едно мѣсто можелъ да влѣзе човѣкъ — но тамъ пазѣлъ единъ огроменъ змей. Голѣмъ орелъ държелъ меча съ ноктитѣ си, кацналъ наврѣхъ най-високата планина на острова.

Мнозина били слушали за тоя чуденъ мечъ, но никой не знаелъ пжтя къмъ острова: трѣбвало да се минава между много подводни скали, които били разрушили сумѣ кораби. После се навлизало въ гжста мъгла, черна като катранъ. Следъ като се повърти корабътъ изъ мъглата, изгубвалъ се и не можелъ вече да се върне.

Но Мерленъ билъ не само магьосникъ, а и ясно-видецъ: той можелъ да вижда не само презъ гжста мъгла, но и презъ скала. Той знаелъ пжтя къмъ острова и се наелъ да отведе тамъ царя.

Качили се тѣ единъ день на корабъ и потеглили. Мерленъ виждалъ презъ бурнитѣ вълни подводнитѣ скали и посочвалъ на кормчията, на кжде да обръща кораба. Когато стигнали до онази област, кждето започвали чернитѣ мъгли, той виждалъ презъ тѣхъ надолече и скалитѣ и островитѣ. Като казалъ на кормчията, на кжде да кара, корабътъ скоро излѣзълъ отъ опаснитѣ мѣста и заплувалъ въ открито море.

Най-после стигнали до острова. Щомъ се приближили до брѣга, на кораба налетѣлъ съ разперени крила четириглавиятъ змей. Той бързо се надвесилъ надъ кораба и почналъ да изригва пламъци отъ четиритѣ си уста. Насмалко щѣлъ да изгори и кораба, и моряцитѣ.

Но въ това време бардътъ засвирилъ на своята арфа. Кротки и приятни звуци се разлѣли надъ морето. Чудовището се укротило изведнѣжъ. То си прибрало крилата, дръпнало си главитѣ. Сетне се унесло толкова много въ пѣсенята, че се свило на кълбо и заспало.

Тогава царътъ и магьосникътъ слѣзли отъ кораба и се запжтили къмъ високата планина, дето билъ орелътъ. Тѣ видѣли още отъ далеко птицата, кацнала на

най-високата скала и стискаща съ ноктитѣ си блѣскавия мечъ. Орелътъ билъ толкова голѣмъ и силенъ, че можелъ лесно да разкъса не двама, а десетмина души.

Но Мерленъ приспалъ и него съ арфата си. Царь Артуръ взелъ меча, що билъ изпусналъ орелътъ презъ време на съня си, и — заедно съ барда — се върнали на кораба.

Скоро следъ това царь Артуръ нападналъ сакситѣ и имъ нанесълъ голѣма победа. Това станало на бойното поле при Аргоедъ, кждето Мерленъ се билъ, яхналъ конь наредъ съ царя. Когато войскитѣ влѣзли тържествено въ Керлеонската крепостъ, пажоветѣ носѣли меча и арфата, кръстосани върху червена възглавница, а следъ тѣхъ вървѣли царь Артуръ и пророкътъ Мерленъ, хванати за ржка.

Презъ нощъта, следъ тая победа, Мерленъ видѣлъ на сънь Лжчезарна, която му често говорѣла, невидима за него, но му се явявала рѣдко, само въ тържествени случаи.

Тая нощъ тя му сложила на прѣста, единъ прѣстенъ и му казала:

— Пази добре тоя прѣстенъ: той е белегъ за нашия годежъ. Ако го пазишъ, ние ще бждемъ винаги заедно. Гледай да ти го не вземе нѣкоя земна жена.

Мерленъ се заклелъ на небесната си годеница, че ще ѝ бжде вѣчно вѣренъ и ще пази прѣстена, като очитѣ си. Следъ това Лжчезарна се усмихнала и изчезнала.

Въ онова време Артуръ и Мерленъ се били прославили вече навсѣкжде. Всички говорѣли за храбрия царь и за умния му вдѣхновенъ съветникъ. Но и мнозина имъ завиждали.

Жената на Артура — Гвенивара — била на гледъ толкова весела и любезна, колкото и хубава. Но съвсемъ друга била по душа: завистлива, властолюбива, злобна. Когато царътъ я оставилъ, за да отиде на война, тя се надумала съ единъ момъкъ, неинъ братовчедъ и довѣренъ рицарь на Артура, по име Мордредъ, да погубятъ царя и да се оженятъ.

Младиятъ рицарь сжщо билъ властолюбивъ, хитъръ и смѣлъ. Тѣ решили да подкупятъ нѣколцина войводи, които да отцепятъ голѣма часть отъ войска-

та и да я разбунтуватъ. Като се вдигне възстание, войводитѣ да свалятъ Артура и да го убиятъ. Тогава Мордредъ и Гвенивара ще се оженятъ и ще зацаруватъ заедно.

Но царь Артуръ победилъ. Войводитѣ не посмѣли да вдигнатъ бунтъ. Гвенивара и Мордредъ видѣли, че додето Мерленъ е въ двореца и насърдчава съ своитѣ пѣсни и пророчества царя, тѣ не ще успѣятъ. Затова решили да погубятъ най-напредъ него.

Една вечеръ, додето царьтъ, изморенъ отъ ловъ, слѣлъ дълбоко, Мерленъ седѣлъ самичкъ въ голѣмия чертогъ на Керлеонския замъкъ и се грѣбелъ на огнището. Гвенивара и Мордредъ влѣзли.

Царицата казала съ усмивка:

— Ти знаешъ, Мерлене, че — споредъ закона — царицата има право да иска всѣка вечеръ отъ придворния бардъ, да ѝ изпѣва по една весела пѣсенъ. Но ти не си простъ бардъ, а вдъхновенъ поетъ и, при това, магьосникъ. Да искамъ отъ тебе да ми пѣешъ пѣсни — би било дребна работа. Азъ съмъ намислила нѣщо по-важно.

— Какво, честита царице? — попиталъ бардътъ

— Казаха ми, че имало нѣкакво питие — толкова силно, че ако нѣкоя жона го даде на който и да било мъжъ да го изпие, той почвалъ да мисли все за нея. Една моя приятелка ме помоли да ѝ дамъ отъ това питие. Можешъ ли ми направи?

Мерленъ погледналъ царицата и рицаря и разбралъ всичко. Неговитѣ ясновидски очи видѣли отведенъжъ и невѣрността на Гвенивара и подлия заговоръ, що се крои противъ царя и противъ него.

Той отговорилъ:

— Знамъ, царице, че има такова питие. Но не зная, какъ се прави. Не съмъ се училъ да правя такива питиета.

Тогава се обадилъ Мордредъ.

— Ти си голѣмъ магьосникъ, — рекълъ той, — но има много нѣща, които не знаешъ.

— Признавамъ, — казалъ Мерленъ; — нѣма човѣкъ, който да знае всичко.

— А пкъ азъ ще ти кажа, че има. Иди въ Арморика, въ Броселиандовата гора. Тамъ има единъ омагьосанъ изворъ. Едно време друидитѣ сж извиквали тамъ духоветѣ на въздуха и на земята. Тамъ живѣе

сега една много хубава фея: тя е най-страшната от всички магьосници. Но, за да я извика човекъ, трѣбва да има голѣма воля. Никой до день днешенъ не е успѣлъ да ѝ надвие. Струва ми се, че само ти би можалъ да сторишъ това. Тя има отъ онова питие, за което питаше царицата. Сигуренъ бжди, че — ако ѝ надвиешъ, — отъ нея ще научишъ такива дълбоки тайни, каквито не си и сънувалъ.

Мерленъ се замислилъ дълбоко следъ тоя разговоръ. Най-напредъ му дошло на умъ да каже на царя, че Гвенивара и Мордредъ се готвятъ да го погубятъ. Но после размислилъ и решилъ, че ще бжде по-добре да почака. Съ какво ще докаже на Артура, че царицата и рицарьтъ сж намислили нѣщо лошо? Нѣма ли царьтъ да си помисли, че Мерленъ го лъже? Той решилъ да следи, какво ще направятъ заговорниците, и чакъ тогава да обади на Артура.

Но и друга мжка, по-голѣма, заседнала въ сърдцето на барда.

Каква ще да е тая жена — магьосница или фея, — която знае такива дълбоки тайни, за които той не е дори и сънувалъ? Може ли да има жена, равна нему по знание и сила?

Въ душата на Мерлена се пробудила гордостъ. Той забравилъ съветитѣ на мждреца Талиезинъ и на Лжчезарна. Таинствената непозната магьосница била все въ ума му. Той не можелъ вече да спи отъ мисли.

Най-сетне се явилъ предъ царя, казалъ му, че ужъ ще отиде да се види съ Талиезина, качилъ се на единъ корабъ и заминалъ за Арморика — оная пуста и страшна страна, дето хората не смѣели да влизатъ, защото знаели, че тамъ живѣятъ духове и магьосници.

Единъ день Мерленъ влѣзълъ въ тъмната гора на друидитѣ и се спрѣлъ предъ извора, наричанъ отъ едни Изворъ на Младостѣта, а отъ други — Изворъ на гибельта.

Хората вѣрвали, че отъ тоя изворъ излизатъ всѣ какви духове — и добри и лоши, — споредъ магьосника, който ги извиква: ако е добъръ, явяватъ се добри духове; ако е лошъ, явяватъ се зли.

Мерленъ хвърлилъ въ извора камъкъ и прошѣпналъ нѣкакви тайни думи. По гладката вода се появили кржгове и се разлѣли бързо. Водата на извора поч-

нала да кипи, като че ли подъ нея има огънь. Страшна гърмотевица се разнесла подъ земята. После цѣлата гора зашумѣла. Извила се буря — толкова силна, че поваляла огромни дървета.

Магьосникътъ се не уплашилъ отъ бурята. Той си прострѣлъ ржката надъ извора, направилъ таинственъ знакъ и казалъ съ силенъ гласъ:

— Чрезъ тоя знакъ, въ името на земнитѣ, водни, въздушни и огнени духове, азъ искамъ да дойде при мене отъ бездната оная магьосница, която се хвали, че знае всичко. Излѣзъ, фейо: Мерленъ те вика!

Изведнѣжъ бурята затихнала. Водата се успокоила. Надъ извора се вдигнала пара, която почнала да се сгъстява.

И Мерленъ видѣлъ, че задъ тая пара се издига висока полуразрушена кула, съ пробити стени, цѣла обрасла съ бръшлянъ. Въ долния катъ на кулата, дето глогини, преплетени съ орлови нокти, се издигали като сводъ надъ легло отъ зеленъ мѣхъ, спѣла хубава мома. Тя била облѣчена въ зелена дреха, по която блестѣли капки роса.

Момата спѣла, облеганата на лакътъ; кожата ѝ била бѣла, като снѣгъ, а бузитѣ — румени, като трендафилъ. Дългата ѝ златиста коса се обвивала около шията и ржката ѝ.

Мерленъ билъ толкова обаянъ отъ тази хубостъ, че не смѣлъ да се приближи. Той засвирилъ тихо съ арфата си и момата се пробудила. Тя отворила синитѣ си очи, погледнала го и се усмихнала.

Като погледала малко барда, вдигнала къмъ него своята пржчица отъ лесково дърво и рекла:

— Ти ли си, Мерлене? Азъ те чакамъ отъ дълго време, приятельо.

— Коя си ти? — попиталъ развълнувано магьосникътъ.

— Какъ? Не ме ли позна? — запитала феята очудено. — Едно време, преди да дойдатъ въ тая земя иноци и свещеници, облѣчени въ черно, азъ бѣхъ друидеса (жрица) и царица. Азъ заповѣдвахъ на всички духове. Но когато надойдоха иноци, тѣ ме пропждиха и азъ трѣбваше да се скрия подъземи. Най-сетне ти ме

пробуди съ арфата си. Азъ съмъ феята Вивиана, прочута по цѣла Галия.

— Вивиана ли? — викналь Мерленъ. — Азъ бѣхъ забравиль това име, но сега си го спомнихъ. То звучи много сладко и приятно.

— Но звучитѣ на твоята арфа сж много по-сладки, — рекла феята. — Моля ти се, посвири ми малко. Отдавна не съмъ слушала никаква музика. Твоята арфа ме съживи. Азъ искамъ да я послушамъ.

Мерленъ засвирилъ. Отъ арфата почнали да излизатъ особни звуци, каквито и самъ той не билъ чувалъ до тогава. Бардътъ започналь да пѣе. Той възпѣвалъ хубостта на Вивиана. До тогава той не билъ пѣль за жена и това му се видѣло много чудно, ала пѣсенята излизала хубава — толкова хубава, че не му се искало да спре.

Додето Мерленъ свирѣль и пѣель, Вивиана го гледала мълчаливо, цѣла прехласната. По едно време паднала на колѣне предъ него, сякашъ се моли на божество.

Бардътъ спрѣль да свири. Той прострѣль ржце да вдигне феята и не забележилъ, какъ тя му измъкнала арфата отъ ржката. Вивиана отвела магьосника въ кулата и седнала до него на леглото отъ мѣхъ. Той усѣтиль че, щомъ го хванала за ржката да го поведе, силата му изчезнала. Обзела го приятна слабостъ. Като седналь на леглото, не му се ставало вече.

— Остани тукъ. — рекла му феята, — да живѣемъ заедно. Тукъ е много хубаво. Искашъ ли да ти стана жена?

— Искамъ, — отвърналь Мерленъ.

— Добре. Но кажи ми една отъ тайнитѣ, които знаешъ!

— Питай: всичко ще ти кажа.

— Има нѣкакви вълшебни думи, които обайватъ мжжетѣ. Кажешъ ли ги на нѣкой мжжъ, който ще да бжде той, мжжътъ заспива. Около него се издига стена, за другитѣ невидима, но за него толкова яка, че не може да я премине. Тя го отдѣля отъ хората и той остава за винаги затворенъ въ тази кула. Ще ми кажешъ ли тия думи?

— Разбрахъ те, що си намислила, — рекълъ Мер-

лень и се усмихналъ. — Ще ти кажа омайнитѣ думи. И той се навелъ надъ Вивиана, па ѝ прошъпналъ думитѣ на ухото.

А после казалъ :

— Но помни едно: тия думи иматъ власть надъ всички мъже, само надъ мене нѣматъ.

— Та да не мислишъ, че азъ ще пожелаю нѣкога да ги опитамъ надъ тебе?

— И да се опиташъ, не ще сполучишъ. Мене ме пази ей тоя пръстенъ. Той ми е даденъ отъ моя духъ-покровитель.

— Кой е тоя духъ?

— Той се казва Лжчезарна. Лжчезарна е моята небесна годеница. Тоя пръстенъ е по-силенъ отъ всички магии.

— Тѣй ли? Значи, ти имашъ годеница, а пъкъ искашъ да се женишъ за мене? Защо ми не каза по-рано? — рекла феята съ укоръ.

Но, още не издумала тия думи, въ небето се разнесълъ страшенъ писъкъ. Хиляди гарвани прелетѣли — едри, като орли; тѣ пишѣли съ човѣшки гласъ:

— Артуръ! Артуръ!

А следъ тѣхъ се зачули далечни бойни тръби, сякашъ победени войски отстъпватъ. Викове на отчаяни войници раздирали небето. Гарванитѣ отлетѣли. Писъкътъ заглъхналъ. Само една дълга въздишка се още чувала:

— Артуръ! Артуръ!

Разтреперана отъ мъжа, Вавиана се притиснала силно до Мерлена, но той я облѣсналъ, скочилъ и си вдигналъ рждетѣ, като че ли се задушава, та иска да вдѣхне чистъ въздухъ.

И ето, че въ горското мълчание се чулъ отново гласъ — нѣкъде отъ високо, — гласътъ на Лжчезарна:

— Мерлене, що стана съ арфата ти? Мерлене, що стана съ царя ти?

Бардътъ се разтреперилъ цѣлъ, като чулъ тоя гласъ. Той си спомнилъ за арфата. Озърналъ се наоколо — и останалъ смаянъ. И Вивиана и кулата били изчезнали; той билъ самъ край извора, но арфата му нѣмало.

Въ това време отъ дъното на извора се чули думитѣ:

— До виждане, Мерлене!

Магьосникътъ се навелъ надъ водата, но не видѣлъ нищо друго, освенъ отражението на своето измъчено лице. Тогава се хваналъ за главата, почналъ да си скубе косата и побѣгналъ презъ гората.

А презъ това време Мордредъ и Гвенивара избѣгали въ Шотландия, вдигнали възстание и повели войска срещу Артура. Още въ първата битка царътъ билъ надвитъ. Тъкмо когато щѣла да се почне нова битка, на бойното поле пристигналъ Мерленъ. Но той не носѣлъ оная арфа, съ която насърдчавалъ по-рано войниците и тѣ били готови да умратъ за своя царъ. Битката била кървополовна. Загинали мнозина. Самъ Артуръ билъ убитъ. Никой не можалъ да намѣри нито трупа му, нито пламтящия му мечъ.

Казватъ, че презъ нощъта, следъ сражението, се явили на бойното поле чудновати рицари въ сребърна броня и съ бѣли крила; тѣ взели меча и трупа на Артура и ги отнесли на островъ Авалонъ.

Мерленъ билъ съсипанъ отъ отчаяние следъ поражението. Заприличалъ на лудъ. Постоянно му се явявали призраци. Всички почнали да обвиняватъ него, че е причина за поражението. Владиката Гилдасъ го проклелъ предъ цѣлия народъ, като го нареклъ синъ на дявола. Народътъ, който до тогава почиталъ пророка, почналъ сега да го замѣря съ камъни.

Мерленъ нѣмалъ вече нито единъ приятель. Никой го не прибиралъ, никой му не давалъ кжсче хлѣбъ. Отвсѣкжде го пждѣли. Той тръгналъ да се лута по гори и поля, да зове ту Лжчезарна, ту Вивиана, и да си иска арфата. Но нито едната се явявала, нито другата.

Както се луталъ безъ пжтъ, единъ день Мерленъ срещналъ майка си, която — бедна, остарѣла, изоставена отъ всички — живѣела въ една пещера.

Кармелиса познала сина си. Тя го утешила, като му казала:

— Недей се отчайва, синко. Ти си сгрѣшилъ: виждамъ това; па и ти го виждашъ. Следъ грѣха идва винаги страдание. Но ти си още младъ: ще го изтърпишъ. Радвай се, че ти е останалъ прѣстенътъ, що ти

е дала Лжчезарна: въ него е последната ти сила. Съ силата на тоя пръстенъ ти ще можешъ да си върнешъ арфата.

Мерленъ се поуспокоилъ. Той поживялъ при майка си и мжката му преминала. Веднѣжъ се събудилъ бо-дъръ и веселъ и казалъ на майка си:

— Дойде ми нѣщо на умъ. Ще отида да накажа онази проклета фея, която ми отне съ лукавство арфата.

И той се запхтилъ къмъ Броселиандовата гора. Вивиана седяла въ полуразрушената кула, подъ цвѣналитѣ глогове. Буйната ѝ коса падала на Мерленовата арфа, която тя стискала здраво. Феята гледала къмъ земята.

Мерленъ почналъ да я укорява и обвинява, че го измамила и му взела арфата. Вивиана дълго мълчала. Най-после, когато той не знаелъ вече що да каже, тя рекла:

— Азъ не съмъ ти взела арфата. Не помнишъ ли, че я забрави миналия пжтъ ей тукъ, на леглото, дето я бѣше оставилъ? Но ти, ти ме отблъсна тогава: азъ не ще мога да забравя никога това. Ние трѣбва да се раздѣлимъ за винаги.

Като чулъ тия думи, магьосникътъ забравилъ своя гнѣвъ. Станало му много мжчно, че е наскърбилъ феята. Почналъ да ѝ се моли за прошка. Но тя дълго мълчала и гледала скръбно надолу.

Най-после рекла:

— Само едно нѣщо може да ме увѣри, че ти не си дошълъ оня пжтъ нарочно — да ме оскърбишъ: дай ми пръстена си! Тогава ще повѣрвамъ, че можешъ да ме обичашъ, като своя съпруга.

— Пръстена ли? — викналъ Мерленъ. — Ти искашъ да ти дамъ пръстена на Лжчезарна? По-скоро можешъ да ми вземешъ живота, отколкото тоя пръстенъ

— Не бой се, — казала феята. — Нѣма да ти го взема. Азъ не ти го искамъ завинаги; дай да го подържа малко на прѣста си, па сетне ще ти го върна.

— Не, — отсѣкълъ Мерленъ. — Тоя пръстенъ никога не ще излѣзе отъ прѣста ми.

Тогава магьосницата се разплакала. Мерленъ не знаелъ, що да прави. Той билъ жалостивъ. Помислилъ, помислилъ, па си рекълъ:

— Не е голъма работа, най-сетне, да ѝ сложа за малко пръстена на пръста. После ще си го взема.

Когато магьосникътъ извадилъ пръстена отъ своя пръстъ и го сложилъ на Вивиана, тя отведнъжъ се засмъла. Но Мерленъ усѣтилъ, че нѣкаква голъма сила излиза отъ него и влиза у феята. Паметътъ му ослабнала. Умътъ му се помрачилъ.

А Вивиана въ това време сложила ржцетъ си на раменетъ на Мерлена, погледнала го въ очитъ и казала ония магьосни думи, които била научила отъ него. Като чулъ думитъ, магьосникътъ се опиталъ да се съпротиви на силата имъ, но не успълъ: той билъ съвсемъ слабъ. Предъ премрежения му погледъ се мърналъ за мигъ образътъ на Лжчезарна, но скоро следъ това изчезналъ.

Черна тъмнина, като гжсто було, обвила Мерлена. Изчезнало небето, изгубили се звездитъ, гората потънала нѣкжде. Магьосникътъ падналъ въ несвестъ.

Тоя день стариятъ Талиезинъ, нѣкогашниятъ учителъ на Мерлена, седълъ съ ученицитъ си край морето, близо до Осиановата пещера.

Отведнъжъ той рекълъ скръбно:

— Що е това? Азъ виждамъ Мерлена, великия бретонски пророкъ, приспанъ отъ жена. Той се проваля — ето го, че пада, заедно съ нея, въ една дълбока бездна, пълна съ мрачини. Обвита отъ крвавъ облакъ, и арфата му пада, заедно съ него. Виждамъ единъ ангелъ, че лети по небето, плаче и стене: „О, нещастенъ Мерлене“, — казва ангелътъ; — „ти изгуби своята арфа, своя царъ и своя народъ. Най-сетне изгуби и пръстена, що бѣше получилъ отъ мене. Въ кои бездни да вървя да те диря — и какъ да те извадя отъ тамъ?“ Уви, — въздъхналъ Талиезинъ, — и пророкътъ и арфата изчезнаха. Времето на бардитъ се свърши.

Народътъ казва, че Мерленъ и до днесъ спи въ Броселиандовата гора, сложилъ глава на колѣнетъ на

Вивиана. Тамъ спи той — омагьосаниятъ магьосникъ —, подъ високъ сводъ отъ храсти и столѣтни дървеса. Тѣ сж израсли около него и сж се преплели, като сжщинска стена.

Но ще дойде време — Мерленъ да се пробуди. Тогава той отново ще запѣе и ще засвири съ своята вълшебна арфа такива хубави пѣсни, каквито никой не е чулъ.

Жестоката Дахута

(испанска приказка)

Въ оная частъ отъ Бретанъ, що се нарича Финистеръ, царувалъ едно време нѣкой си кралъ, по име Градлонъ.

Той билъ изпърво главатаръ на орда отъ завоеватели и морски разбойници, които върлували по островитѣ и крайбрежието, но — като бранѣлъ бретонцитѣ отъ разни полудиви племена, които ги нападали, избрали го да управлява страната.

На младини Градлонъ върлувалъ дълго съ своитѣ хора по севернитѣ страни, съ много племена се билъ, много плячка донесълъ. Веднѣжъ се върналъ отъ такъвъ далеченъ походъ и довелъ единъ черенъ конь и една червенокоса жена.

Коньтъ се казвалъ Морвакъ. Той билъ дивъ, некротимъ, силенъ и много хубавъ. Никой не можелъ да го язди, освенъ кралицата Малгвенъ и краля Градлонъ, па дори и на тѣхъ се не давалъ винаги. Ако нѣкой другъ се допре до него, Морвакъ подскачалъ, цѣлъ настрѣхвалъ и се изправялъ на заднитѣ си крака. Гривата му се наежвала, като бодли на таралежъ. Той се заглеждалъ право въ очитѣ на хората съ своитѣ хубави черни очи, прилични на човѣшки. Погледътъ му билъ дивъ и пламтящъ, а отъ ноздритѣ му сякашъ излизалъ огънь. Хората бѣгали изплашени.

Северната кралица била също тъй и хубава и страшна. Тя носѣла златна корона, която ѝ много приличала на ясно-синитѣ очи и на златисто-червенитѣ коси. Ходѣла съ желѣзна ризница. Снѣжно-бѣлитѣ ѝ рже можели да въртятъ оржие толкова ловко, че малцина мжже биха се сравнили съ нея.

Не се знае, какъ и откъде добилъ Градлонъ тая плячка. Разказвали, че Малгвенъ е магьосница и предсказвачка. Тя била отровила мжжа си, за да избѣга съ

бретонския главатаръ. Градлонъ я много обичалъ: всичко правѣлъ, за да ѝ угоди. Но не ѝ било сждено дълго да живѣе. Малко време следъ като Градлонъ станалъ кралъ на Финистеръ, тя починала, като му оставила само едно дете — момиче, което била добила, когато придружавала мъжа си по морски грабежи.

Момичето се казвало Дахута. Колкото расгъло, все повече заприличвало на майка си. То било хубаво като нея, само че хубостъта му била друга. Пò-бъла била кожата на Дахута отъ тая на майка ѝ, косата ѝ била пò червена, а очитѣ ѝ били по цвѣтъ като морето. Когато се засмѣе, смѣела се нѣкакъ страшно. Откакъ умрѣла майката. Градлонъ изпадналъ въ голѣма скръбъ. Той не излизалъ вече по плячка. За да се развесели, събиралъ своитѣ главатарѣ, па ядѣлъ и пиелъ съ тѣхъ по цѣли нощи. Но и това не можело да го утешѣ.

Често кралътъ извиквалъ при себе си Дахута, пригрѣщалъ я и я цѣлувалъ, милвалъ я, приказвалъ ѝ за нейната майка. Изпълнявалъ всичкитѣ ѝ желаня. Каквото поиска, веднага го направялъ. Момата се разглезѣла. Тя почнала да си мисли, че за нея е всичко позволено.

Още отъ малка Дахута обичала океана. Тя по цѣлъ день се возѣла въ лодка, като гребѣла самичка, и отивала много надалече отъ брѣга. Па и като поотрасла, често се разхождала край брѣга и до късно вечеръ гледала, какъ вълнитѣ прииждатъ и се удрятъ о брѣга.

За да може пò-отблизо да гледа океана, момата помолила веднъжъ баща си да издигне градъ на самия морски брѣгъ, надъ единъ хубавъ заливъ. Кралътъ се съгласилъ. Хиляди роби били свикани отъ всички краища на кралството да работятъ за издигане на града. Построили много голѣмъ язъ — да пази града отъ вълнитѣ. Задъ яза изкопали дълбокъ и широкъ водоемъ, за да го пълнятъ съ вода въ време на голѣмъ приливъ. Язътъ билъ снабденъ съ подвижна преграда: отвори ли се тя презъ време на приливъ, водоемътъ се напълвалъ съ толкова много вода, че по него можели да плаватъ лодки; тогава го затваряли. Преградата бивала отваряна, чакъ когато настъпи отливъ; тогава водое-

мътъ се изпразвалъ и хората ловѣли въ него риба въ голѣмо изобилие.

Дахута заповѣдала да съградятъ за нея и баща ѝ голѣмъ и хубавъ дворецъ, високо надъ града, върху една скала, на морския брѣгъ. Надвечерь, къмъ заникъ-слънце, княгинята излизала отъ замъка да се изкъпе. Тъкмо подъ високата скала, увѣнчана отъ плътни и дебели кули, имало заливче, заградено съ канари. Тамъ отивала момата да се къпе. Тя плувала дълго, после се излежавала на ситния пѣсъкъ, решила си дългитѣ червени коси, отъ които се стичала вода по снагата ѝ, блѣскава, като седефъ, и — загледана къмъ океана — пѣбела.

Една вечеръ закъснѣли рибари дочули следната пѣсенъ, която имъ се сторила дива и чудновата:

„Океане, хубавъ, синь Океане! Люлѣй ме на мекия пѣсъкъ, милвай ме съ вълнитѣ си! Азъ съмъ твоя годеница, Океане, хубавъ, синь Океане!

„На голѣмъ пѣстъръ корабъ, всрѣдъ бурнитѣ вълни, ме е родила майка ми, — всрѣдъ зеленитѣ и прозрачни вълни. Когато бѣхъ малка, ти ревѣше подъ мене, люлѣеше ме на своя широкъ грѣбъ, рѣмжеше — като разярень лъвъ. Но щомъ погалѣхъ гривата ти, ти се укротяваше и почваше да ме ближешъ, като вѣрно куче.

„Океане, хубавъ, синь Океане! Люлѣй ме на мекия пѣсъкъ, милвай ме съ вълнитѣ си! Азъ съмъ твоя годеница, Океане, хубавъ, синь Океане!

„Ти, който тласкашъ лодки и кораби накждето си искашъ, удрай най-хубавитѣ кораби о скалитѣ, па ги пращай въ моя заливъ! Пращай ми кораби, пълни съ злато и сребро! Пращай ми голѣми риби съ седефни люспи! А пъкъ азъ ще ти се отплащамъ, като ти принасямъ въ жъртва млади мъже и силни момци.

„Океане, хубавъ, синь Океане! Люлѣй ме на мекия пѣсъкъ, милвай ме съ вълнитѣ си! Азъ съмъ твоя годеница, Океане, хубавъ, синь Океане!“

Тѣй пѣбела жестоката и разглежена мома. Тя вѣрвала въ страшния богъ, когото почитали морскитѣ разбойници отъ ония крайща, — Океанъ. Тя си мислѣла, че Океанъ е най-силенъ отъ всички богове и че той

може да ѝ даде, стига да пожелае, всичко. Затова му и обещала да се сгоди за него.

И ето, че една вечеръ, следъ като изпѣла своята диза пѣсенъ, Дахута си извадила прѣстена отъ прѣста и го хвърлила далече въ вълнитѣ. Следъ мигъ една голѣма вълна обгърнала княгинята и образувала прѣстенъ около снагата ѝ. Тѣй станалъ годежътъ на Дахута съ Океана.

И отъ това време градътъ Исъ (тѣй се казвалъ новопостроениятъ градъ на морския брѣгъ) почналъ бързо да процъвтѣва. Скоро той станалъ най-богатъ отъ всички Финистерски градове. Градлонъ билъ остарѣлъ. Той живѣлъ въ долнитѣ стаи на замъка и се явявалъ рѣдко предъ хора. Дъщеря му управлявала, както си ще.

Гражданитѣ били отначало много доволни. Океанътъ чупѣлъ и изхвърлялъ стотици кораби на брѣга. Всѣки получавалъ частъ отъ плячката, а хората, които залавяли на корабитѣ, бивали заробвани. Рибаритѣ улавяли твърде много риба: никой не помнѣлъ да се е ловѣла другъ пжтъ толкова.

Всички се чудѣли. Но веднъжъ Дахута излѣзла предъ народа и казала — но не както говори жена, а както говори мъжъ:

— Не се чудете! Нашъ закрильникъ е богътъ Океанъ. Той ни праща тия богатства. Но ние трѣбва да му благодаримъ и да го почитаме.

И отъ тоя день всички населници на града Исъ почнали да тачатъ бога Океанъ, годеника на княгинята. Всѣки месецъ това божество бивало прославяно съ тържественъ обредъ. На морския брѣгъ се издигалъ високъ камененъ престолъ. Тамъ сѣдала Дахута, жрицата на водния богъ. Около нея се изправяли мъже съ дълги бради и червени дрехи. Тѣ свирѣли на лютни и пѣели пѣсни, на които ги била научила Дахута. Въ тия пѣсни се възхвалявало божеството на Исъ — Океанъ.

Около пѣвцитѣ стоелъ цѣлиятъ народъ и пригласялъ на пѣсенъта. Следъ това отваряли преградата и бурнитѣ вълни нахлували въ яза. Рибаритѣ хвърляли своитѣ мрежи и налавяли толкова много риба, че преплвали лодкитѣ. А княгинята презъ това време хвър-

ляла на народа румени раковини, които хората носели като муски за здраве и благополучие.

Но въ същото време ставало и нѣщо друго. Дахута избирала жъртвитѣ, които ще принесе на страшното божество. Както гледала въ тълпата, тя си спирала погледа върху нѣкой силенъ момъкъ или едъръ мжжъ. И тоя, когото погледне Дахута, усѣщаль нѣщо чудно да става въ него. Като че ли вждица е хвърлена въ сърдцето му и нѣчия вѣща ржка почва да го дърпа полека и кротко, но сигурно, къмъ княгинята.

Мръквало се. Хората се разотивали, всички радостни следъ веселия праздникъ. Само мжжътъ, когото е погледнала втречено кралската дъщеря, се навърталъ безпокойно около замъка. Но скоро той забелязвалъ, че и други като него се скитатъ мълчаливо, съ наведени глави, и се срамуватъ да се погледнатъ единъ другиго.

Когато се мръкне съвсемъ, отъ двореца излизаль единъ стражъ и пускаль тия мжже да влѣзатъ единъ по единъ въ кулитѣ на замъка. Що ставало подиръ това въ двореца, никой не знаель. Отвнъ замъкътъ приличаль на крепостъ, която се зжи и заплашва, но вътре билъ разкошно нареденъ. Чудни нѣща разказвали хората за богатствата на Дахута, за скжпитѣ губери, на които имало изобразени риби и всѣкакви морски чудовища, за чашитѣ и шулетата отъ злато и сребро, въ които княгинята наливала обаяно вино на своитѣ ношни гости, и за вкуснитѣ гостби, що имъ поднасяли мълчаливитѣ ѝ робини.

Но никой отъ ония, които били въведжани нощемъ въ замъка, не излизаль оттамъ. Колкото и да ги търсѣли домашнитѣ имъ, колкото и да питали-разпитвали за тѣхъ, никой не можель нищо да имъ каже. Само отъ време на време селенитѣ виждали единъ ездачъ, яхналь черенъ конъ, да препуска нощемъ по полето, съ тежъкъ човаль, увисналь отъ дветѣ страни на седлото. Той прекосваль пѣсѣчнитѣ бърда, за да отиде чакъ отвжде, кждего се издигаль високъ скалистъ връхъ, надвесенъ надъ морето. Отъ този връхъ спущаль ездачътъ своя товаръ въ пѣнлизата бездна.

Любопитни рибари се приближавали нощемъ до замъка — да видятъ, що става тамъ. Отъ чернитѣ кули

се чували весели пѣсни и вико̀ве. Но, ако нѣкой не-предпазливъ се доближи още повече, отъ бойницитѐ почвали да летятъ къмъ него стрели, и той побѣгвалъ изплашенъ.

Колкото и да пазѣла въ тайна онова, що става въ замѣка. Дахута изгубила довѣрието на народа. Почнали да си шѣпнатъ за нейнитѐ престѣпления. Разнесла се мѣлва, че тя отвлича съ магия въ замѣка момци и мжже, за да пирува съ тѣхъ, а после ги убива и хвърля въ морето. Роднинитѐ и приятелитѐ на изчезналитѐ се наговорили да вдигнатъ бунтъ.

Една вечеръ, тъкмо се било мръкнало, тѣлпата, въоржжена съ копия, тояги, вили и камъни, се събрала предъ замѣка и почнала да вика, колкото ѝ гласъ държи:

— Кралъ Градлоне, кралъ Градлоне! Върни ни бащитѐ, братята и синоветѐ, или ни дай дъщеря си. Искаме Дахута.

Тая вечеръ княгинята седѣла въ една отъ кулитѐ и се веселѣла само съ едного: другитѐ били избити и издавени. Дахута лежела на меко легло, между тънки стѣлпове отъ скъпоцененъ мраморъ, подъ завеси отъ пурпуръ, свирѣла на лютня и пиела вино съ младия Силвенъ, дошѣлъ преди две ноци въ замѣка.

Тя му казала:

— Искамъ да се омжжа за тебе, Силвене. Чудно ли ти се вижда това? Азъ се не боя отъ никого, понеже знамъ, че всички се боятъ отъ мене. А отъ тебе ме е страхъ. Знаешъ ли, защо? Ей сега ще ти кажа. Веднѣжъ отъ любопитство отидохъ въ близкото градче, където има християнска църква съ гробница на свети Гвенолия, за когото казватъ, че билъ правѣлъ чудеса. Но тъкмо когато влизахъ въ подземieto, свѣтилникътъ ми отведнѣжъ угасна, сякашъ го духна нѣкой невидимъ. Тогава азъ видѣхъ предъ гробницата на светията единъ момъкъ, който държеше запаленъ факелъ. Той ме гледаше съ невинни, но строги очи, и съ ржка, простряна къмъ мене, ми забраняваше да се приближа до гробницата. Той ме гледаше тъкмо тъй, както ме гледашъ сега ти. Азъ се уплашихъ и излѣзохъ. Отвѣнъ ме чакаше единъ отъ нашитѐ жреци, приятель на баща ми. Помолихъ го да ме придружи. Запалихъ си свѣтилника отъ факела му и влѣзохъ отново въ подземieto. Тамъ

нѣмаше вече никого. Азъ се уплашихъ още повече и запитахъ жреца, каква личба е призракътъ, що съмъ видѣла. А той ми каза: „Ако срещнешъ нѣкога човѣкъ, който прилича на тоя призракъ, бѣгай отъ него: той ще ти навлѣче голѣма беда“. Когато те видѣхъ оная нощъ, застаналъ съ факелъ въ ржка предъ вратата, ти приличаше по всичко на онзи призракъ. И ти бѣше строгъ, хубавъ и невиненъ, като него. Азъ се уплашихъ отъ тебе. И сега ме е страхъ. Но азъ мразя светиитѣ — ще се омжжа за тебе, на пукъ на свети Гвенолия. Всички мъже и момци, които сж идвали преди тебе тукъ, умрѣха. Но ти ще останешъ живъ. Никой не ще посегне ни живота ти.

Пла въ това време се зачулъ ужасенъ тропотъ. Тълпата напала замъка, удряла по вратитѣ, викала. Стражитѣ хвърлили по нея камъни — да я разпръснатъ. Но бунтовницитѣ си не отивали.

Силвенъ се вслушалъ и казалъ на княгинята:

— Чувашъ ли тия бѣсни викове? Народътъ те вика, да те разкъса. Хайде да избѣгаме въ моята рибарска колиба. Оттамъ ще отплуваме на нѣкой островъ.

— Чакай, рано е още за бѣгство, — рекла спокойно Дахута. — Качи се на кулата и ми кажи, какъвъ цвѣтъ има океантъ.

Силвенъ се качилъ наврѣхъ кулата и, като се върналъ, казалъ:

— Океантъ е тъмно-зеленъ, а небето — съвсемъ черно.

— Щомъ е тъй, всичко върви на добре, — казала княгинята. — Нека народътъ си реве, а ти ми налѣй вино.

Но глъчката се усилявала отъ мигъ на мигъ. Нови бунтовници прииждали. Чувало се ясно, какъ викали:

— Кралъ Градлоне, пусни ни Дахута, която избѣ нашигѣ синове, братя и бащи!

Княгинята пратила втори пжтъ Силвена на върха на кулата.

На върщане момъкътъ казалъ:

— Небето става все по-бледно и по-бледно, а океантъ се пѣни и бѣснѣе. Водата кипи. Високи вълни съ разсипватъ по брѣга. Океантъ се повдига.

— Толкова по-добре, — рекла Дахута. — И моето

сърдце почва да тупка силно. Усещамъ, че приближава буря. Азъ обичамъ бурята.

Въ тоя мигъ се раздалъ толкова силенъ гръмъ, че се разтърсилъ цѣлиятъ дворецъ. Гласътъ на бурята заглушилъ виковетъ на тълпата.

— Тая нощъ морето е много страшно, — рекълъ Силвенъ.

— Не бой се, — успокоила го Дахуга. — Налѣй ми още вино.

И, като вдигнала златната чаша, изпила половината, а останалото лиснала презъ прозореца, па се засмѣла и викнала диво:

— Не се бой отъ Океана! Той иска да ми отплати за това, че се сгодихъ за тебе. Азъ бѣхъ преди това негова годеница. Нека се пѣни отъ ядъ: азъ зная, какъ да го укротя. Той ще ми помогне да накажа непокорния народъ. Хайде, иди за последенъ пжтъ наврѣхъ кулата, па ми кажи, що си видѣлъ.

Силвенъ се върналъ, бледенъ като мъртвецъ.

— Княгиньо, — рекълъ той, — океанътъ е черенъ, като смока. Той гърми, сякашъ е окованъ съ хиляди вериги, които се сили да разкъса. Вълни се издигатъ — високи като планини, съ пѣнливи върхове.

Тъкмо въ това време се разнесли откъмъ желѣзната врата на замъка нови викове. Оржжия звѣнтѣли, камъни се сипѣли по вратата.

— Смъртъ на Дахуга! Смъртъ на магьосницата! — крѣщѣлъ народътъ.

— Хайде да вървимъ! — казала княгинята. — Време е. Дойде часътъ да потопя бунта, заедно съ града. Ела съ мене!

Тѣ излѣзли презъ една тайна врата отъ двореца и отишли при яза, — тамъ, дето била преградата. Бурята била много силна. Силвенъ треперѣлъ, но Дахуга го стискала яко съ ржка и го водѣла.

Като стигнали на мѣстото, княгинята заповѣдала на момъка:

— Вдигни преградата! Бързо я вдигни, па се върни при мене!

Но, щомъ Силвенъ вдигналъ преградата, водата нахлула бѣсно, разбила яза и протекла бурно презъ пробива. Една огромна вълна отвлѣкла момъка. Дахуга

надала страшенъ писъкъ, но не можала да помогне на годеника си.

Тогава я обхваналъ голѣмъ страхъ.

— Океантът си отмѣстява, — викнала тя и избѣгала при баща си, въ подземието на двореца.

— Скоро оседлавай коня! — рекла му тя задъхана. — Океантът разбива яза: всичко ще потопи. Той ме гони да си отмѣсти.

Кралъ Градлонъ се яхналъ на коня, а дъщеря му се качила задъ него и го прегърнала презъ кръста. Когато напуснали замъка, повечето кжщи на градъ Исъ били потопени. Жребецътъ Морвакъ скачалъ отъ камъкъ на камъкъ. Приливътъ се усилвалъ — задъ коня летѣли все пò-високи и пò-високи вълни. А нѣкъде отдалечъ се чувалъ страшенъ гласъ, като че ли хиляди бикове мучатъ.

Тоя гласъ уплашилъ Дахута.

— Татко, — рекла тя разтреперена, — Океантът ме гони: той си иска годеницата. Спаси ме, татко! Отърви ме отъ него.

Дори и Морвакъ се изправилъ сепнатъ, като чулъ океанския ревъ. Той се изправилъ на заднитѣ си крака. Задъ него прииждали все пò-силни и пò-силни талази, които се издигнали дотамъ, че почнали да прѣскатъ съ пѣна жената и задницата на коня.

Градътъ се вече не виждалъ: той билъ потопенъ. Морвакъ препускалъ, колкото му сили държатъ, къмъ едни високи скали, които се виждали надалечъ: той минавалъ, брѣзъ като буря, край остри канарѣ, о които се удряли вълнигѣ — сякашъ чудовища се борятъ помежду си.

Дахута се притискала все пò-силно и пò-силно до баща си и му викала:

— Пò-бързо карай, пò-бързо! Още пò-бързо!

Но изведнѣжъ задъ Градлона се чулъ гласъ:

— Кралъ Градлоне, трѣсни отъ себе си злия духъ, който те е стисналъ!

Като чула това, Дахута впила ноктитѣ си въ бащиния си грѣбъ и почнала да се моли запѣхтяна:

— Не го слушай, татко! Азъ съмъ ти родна дъщеря. Не хвърляй въ тая водна бездна чедото си! Отнеси ме пò-скоро отукъ! Да избѣгаме накрай свѣта.

Ала, докле Дахута говорѣла това, баща ѝ видѣлъ наврѣхъ една скала високъ, сухъ човѣкъ, който гледалъ къмъ него. Коньтъ профучалъ като мълния край скалата, но кралътъ чулъ задъ себе си отново гласа на изправения мжжъ, гласа на свети Гвенолия:

— Горко ти!

Той не знаеъ, него ли заплашва призрактъ, или дъщеря му, но потреперилъ, като чулъ тия думи. За да се не удави въ приливащото море, Морвакъ се покачилъ на една скала. Съ косми, настрѣхнали отъ ужасъ, коньтъ гледалъ предъ себе си, като че ли вижда нѣщо страшно. И наистина, подъ лунната свѣтлина Градлонъ видѣлъ оная бездна, дето ездачътъ съ черния конь отнасялъ да хвърля жъртвитѣ на Океана, избрани отъ Дахута.

Отъ кипящата бездна излизали единъ по единъ всички, които жестоката княгиня била погубила. Тѣ заплашвали съ ржце, викали я, борѣли се съ вълнитѣ да стигнатъ до нея и да я грабнатъ.

— Отърви ме, татко! — викала момата и си криела главата въ наметалото на баща си.

Но Градлонъ гледалъ, като омагьосанъ, призрацитѣ и не можелъ да си дръпне очитѣ отъ тѣхъ.

— Погледни тамъ! — викналъ той диво на дъщеря си.

И тя погледнала. Отведнѣжъ ржцетѣ ѝ се отпуснали, тя изгубила сили и паднала въ бездната, преди баща ѝ да успѣе да я улови.

Океанътъ се тутакси умирилъ. Вълнитѣ се отдрѣпали, като отвлѣкли жъртвата си. Чулъ се звукъ на далеченъ водопадъ. Провидѣлъ се отново морскиятъ брѣгъ, съ далечнитѣ останки отъ потъналия градъ. Коньтъ препусналъ съ своя ездачъ къмъ града Кемперъ.

Тамъ и останалъ стариятъ кралъ, уморенъ и отчаянъ, следъ като изгубилъ ония, които обичалъ. Единъ день при него дошълъ свети Корентинъ. Дълго приказвали тѣ. Най-сетне Градлонъ приелъ християнската вѣра. Той се оттеглилъ въ единъ малъкъ замъкъ да се моли на Бога за Малгвень, за Дахута и за душата си. Край него обикалялъ Морвакъ, навелъ тжжно глава, цвилѣлъ и хапѣлъ всѣкиго, който мине.

Една сутринъ стариятъ кралъ умрѣлъ. Коньтъ му

подивѣлъ отъ мжка. Той прегризалъ вжжето и избѣгалъ въ пѣсъчната равнина.

Дълго следъ това селенитѣ чували нощемъ отъ хижитѣ си тропота на неговитѣ копита, отъ които се търсѣла земята. А презъ деня рибаритѣ го виждали, че препуска по крайморския брѣгъ и души пѣната. Понѣкога се изправялъ наврѣхъ високитѣ скали и оттамъ гледалъ бездната и цвилѣлъ жаловито.

Казватъ, че тамъ, кждето стърчелъ нѣкога гордиятъ дворецъ, наврѣхъ високата скала, и днесъ още се явявала нощемъ Дахута, преобразена на русалка, кжпѣла се, а после излизала на пѣсѣка и сѣдала — да си реши съ златенъ гребенъ червенитѣ коси.

Бертранъ Справедливиятъ

(приказка)

Едно време живѣлъ въ единъ голѣмъ старъ замъкъ прочутъ благородникъ, който ималъ десетъ деца — четирима сина и шестъ дъщери. Най-голѣмото му дете се казвало Бертранъ.

Макаръ че Бертранъ билъ първороденъ синъ на своитѣ родители, тѣ го не обичали. Момчето било грозно: съ много дълъгъ носъ, разкривени уста, съ пжпки по лицето и съ криви челюсти. Тогава хората ценѣли много тѣлесната хубость и всички роднини и познати на Бертрановитѣ родители имъ се присмивали поради грозогата на сина имъ.

— Какво сме сгрѣшили предъ Бога, та ни е далъ такова грозно дете? — казвалъ често Бертрановиятъ баща на жена си. — Все едно, че сме родили чудо-вище.

— Наистина, — думала майката, — много грозенъ синъ ни даде Богъ. По-добре бѣще — никакъ да се не бѣше раждалъ. А вижъ, колко сж хубави другитѣ ни деца!

Тѣй си говорѣли тѣ и отъ день на день все повече и повече намразвали Бертрана. Него никой не галѣлъ, никой му добра дума не казвалъ. Сърдцето на момчето се кжсало отъ мжка, като гледало, колко нѣжно се грижатъ родителитѣ му за неговитѣ братчета и сестричета, а нему никой не обръща внимание — сякашъ не е тѣхно дете. И той отивалъ понѣкога при майка си — да ѝ се погали, както правѣли другитѣ, но тя го отпжждала, като му казвала:

— Махна се пакъ ти, бе! Не се ли виждашъ, какъвъ си грозникъ?

Момчето се скривало въ нѣкой кжтъ на стаята и плачело отъ мжка.

И слугитѣ, като гледали, що правятъ родителитѣ, постѣпвали като тѣхъ. Когато станатъ другитѣ деца, тѣ ще се затекатъ да ги измиятъ съ топла вода, ще ги облѣкатъ и ще имъ донесатъ закуска. А Бертрана никой и не поглеждалъ: той отивалъ да се мие на рѣката, обличалъ се криво-лѣво и закусвалъ при коняритѣ, въ обора. Тѣ били и най-добритѣ му приятели. Затова пѣкъ още отъ дете Бертранъ се научилъ да язди, да върти оржие и да живѣе при най-голѣми неудобства.

Момчето било гордо. То растѣло бързо. Отъ день на день ставало все по-силно и по-силно. Борѣло се съ ратаитѣ и ги надвизало.

Когато станало на шесть години, то показало вече на своитѣ братя и сестри, що може да направи. Веднѣжъ, както майката седѣла на трапезата съ другитѣ си деца, а Бертранъ билъ седналъ на страна, на единъ низъкъ столъ, — да чака слугитѣ да му донесатъ онова, което ще остане отъ обѣда на братята и сестритѣ, той отведнѣжъ станалъ. Излѣзълъ отъ стаята. Следъ малко се върналъ съ една дебела тояга въ ржка. Другитѣ ядѣли, безъ да погледнатъ къмъ него. Бертранъ съ единъ скокъ се озовалъ на трапезата, развъртѣлъ тоягата и викналъ:

— Вие ядете първи, насѣдали по господарски. А азъ чакамъ да ми донесатъ огризки отъ вашата трапеза. Чакамъ, като нѣкое куче. И азъ искамъ да ямъ съ васъ. Ако посмѣете да ми забраните, ще обърна масата.

— Тѣй ли? — викнала майката. — Много отрано си се научилъ да заповѣдвашъ.

И, като повикала слугата, заповѣдала му да ѝ донесе бича, съ който наказвала обикновено сина си, когато не слуша.

Но Бертранъ не дочакалъ бича. Той се развъртѣлъ съ тоягата и изпочупилъ всичко, що имало по масата.

За това, разбира се, той си изтеглилъ зле. Когато си дошълъ бащата, немирникътъ билъ наказанъ. Оттогава го намирали още повече.

Но, колкото и да билъ буенъ и грубъ, Бертранъ ималъ много добра душа.

Единъ деиъ, когато, уморенъ отъ много работа, момъкътъ си почивалъ на една рогозка, въ пруста, влѣзла една инокиня, която всички гачели поради това, че знаела да лѣкува и да гледа на ржка.

Като видѣла Бертрана, че лежи, окжсанъ и каленъ, тя запитала господарката, кое е това момче.

— Мой синъ е, — отвърнала онази, — но е много палавъ и непослушенъ. Затова го пращаме да пасе стадата и да се грижи за конетѣ.

Инокинята погледнала още веднѣжъ Бертрана и му рекла:

— Нека те благослови, мое дете, Спасителтъ, Който е страдалъ най-много отъ всички.

Бертранъ, като си помислилъ, че жената иска да се подиграва съ него, както правѣли другитѣ, скочилъ и замахналъ да я удари. Но добрата инокиня го хванала кротко за ржката и му рекла:

— Дай, мое дете, да видя, що пише на тази ржка, която се вдигна да ме удари.

И, като погледнала дланъта на Бертрановата дѣсница, казала:

— Сега ти си немиренъ, но когато порастешъ, твоето немирство ще бжде ценено отъ всички. Ти ще бждешъ защитникъ на слабитѣ и никой не ще бжде по-почитанъ отъ тебе въ тая държава. Тебе те чака голѣмо щастие.

Трогнатъ отъ това неочаквано съчувствие, Бертранъ се промѣнилъ. Като видѣлъ, че минава по коридора слуга, носещъ на голѣмъ поднось печенъ паунъ, той го спрѣлъ, грабналъ подноса и го сложилъ предъ инокинята. После отишълъ въ избата, наточилъ вино, донесълъ го на гостенката и застаналъ задъ нея — да ѝ прислужва, докле се нахрани.

Това зачудило майката.

— Я вижъ, — рекла тя на инокинята, — нашиятъ Бертранъ можелъ да бжде и добъръ, когато поиска. Чудя му се, като го гледамъ, колко е любезенъ и сръченъ: сжщински пажъ. Но, за съжаление, къмъ мене той не е билъ никога такъвъ.

Отъ тоя день майката почнала да се отнася много по-добре къмъ Бертрана, отколкото къмъ другитѣ си

чеда, но бащата продължавалъ да го смѣта за пакостникъ и некадърникъ.

На седамнадесетъ години Бертранъ билъ вече едъръ и силенъ мжжъ, прочутъ по своето юначество. Когато се обявила война между французи и англичани — кой да владѣе Бретанъ, той събралъ войска и се присъединилъ къмъ французитѣ. Оттогава почналъ за Бертрана буренъ животъ, изпълненъ съ приключения: походи, обсади, превземане на градове, крепости и замъци, нападения, засади, битки и ношни сражения. Бертрановото име се разчуло навредъ.

Следъ продължителна война, английскиятъ кралъ изпратилъ единъ юнакъ-предводителъ, Ланкастерскиятъ херцогъ, да превземе Бретанъ. Въ това време Бертранъ билъ назначенъ защитникъ на града Динанъ. Той бранѣлъ голкова упорито града, че англичанитѣ дълго го обсаждали, безъ да успѣятъ да го превзематъ. По едно време дветѣ страни склучили примирие — да си починатъ.

Презъ време на примирие не е позволено на дветѣ страни да се нападатъ: тѣ се не смѣтатъ за врагове. Като знаелъ това, по малкиятъ братъ на Бертрана — Оливье — излѣзълъ да се поразходи извънъ града. Но единъ безчестенъ английски рицаръ, по име Томсъсъ, се хвърлилъ върху него съ четирима оржженосци, вързалъ го и го отвелъ пленникъ.

Бертранъ се научилъ за това. Той се яхналъ на коня си и препусналъ къмъ английския станъ. Тамъ намѣрилъ Ланкастерския херцогъ, че играе на шахматъ съ своитѣ войводи. Мнозина пълководци се били насъбрали да ги гледатъ.

Бертранъ слѣзълъ отъ коня си, подалъ юздитѣ на своя оржженосецъ и съ почитъ колѣничилъ на едното си колѣно предъ херцога, както билъ рицарскиятъ обичай. Ланкастерскиятъ херцогъ го хваналъ за ржка, изправилъ го и му подалъ чаша вино, като на гостенинъ.

Но Бертранъ не изпилъ виното. Той поблагодарилъ на херцога и му рекълъ:

— Не съмъ дошълъ на гости. Дошълъ съмъ да искамъ правосъдие. Единъ отъ вашитѣ рицари е нарушилъ закона за примирието. Той е пленилъ моя

братъ. При това, Оливье е билъ самъ, а вашиятъ рицарь — съ четирима други.

Херцогътъ заповѣдалъ да повикатъ Томъса.

— Познавашъ ли тоя благородникъ? — запиталъ го той. — Дошълъ е да се оплаче отъ твоего вѣроломство.

— Не го познавамъ и не искамъ да го познавамъ, — отвърналъ Томъсъ. — Но той ще ме опознае.

И англичанинътъ хвърлилъ ржканицата си предъ Бертрана. Она взелъ ржканицата, за да покаже, че приема да излѣзе на двубой съ него. После му рекълъ:

— Невѣренъ рицарьо, ти не заслужавашъ за да се наричашъ рицарь. Ти си подълъ измѣнникъ. Или ще падна убитъ, или ще докажа предъ всички благородници, че си недостоенъ да носишъ оржие.

Двубоятъ станалъ на другия день, на стѣгдата всрѣдъ Динанъ. Тамъ дошълъ и самъ Ланкастерскиятъ херцогъ съ свитата си; приели го като гостъ на града, който обсаждалъ. Бертранъ излѣзълъ на конь, цѣлъ брониранъ, съ желѣзни ржкавици, съ високъ шлемъ на главата, съ копие въ ржка.

Единъ отъ английскитѣ пълководци, приятель на Томъса, като видѣлъ, че двубоятъ ще бжде безпощаденъ, предложилъ на рицаритѣ да се помирятъ.

Но Бертранъ билъ непоклоненъ. Той казалъ:

— Богъ и света Богородица нека ми бждатъ свидетели, че не ще изпусна изъ ржката си тоя невѣренъ рицарь, докле му не покажа силата си и своето майсторство да въртя оржие. Или ще го убия, или ще падна мъртъвъ, ако той не иска да ми даде своя мечъ, като го хване за острието, и ми каже: „На твоитѣ заповѣди съмъ“.

— Не, той нѣма да направи това, — казалъ английскиятъ пълководецъ.

— Разбира се, че не бива да го прави, — рекълъ Бертранъ, — защото по-добре е човѣкъ да умре, отколкото да се унизи. Тогава нека излѣзе да се биемъ. Азъ го чакамъ.

И отъ дветѣ страни се раздали бойни викове. Тржбитѣ засвирили пронизително. Двамата рицари смушкали конетѣ си и се хвърлили единъ срещу другъ. Тѣ се срещнали всрѣдъ стѣгдата. Копията имъ се удари-

ли надъ щитоветѣ толкова силно, че се посипали искри. Но и двамата устояли.

Следъ това сблъскване, тѣ се разминали съ конетѣ си, после се върнали и се срещнали отново насрѣдъ площадъта. Изтеглили мечоветѣ си и почнали да си на-насятъ удари по щитоветѣ и броненитѣ ризници. Но по едно време имъ омръзнало да махатъ и се бранятъ. Тѣ се хванали единъ другиго презъ кръста и почнали да се борятъ, както сж на конетѣ.

Дълго траяла и тази борба. Конетѣ цвилѣли, издигали се на заднитѣ си крака, но борцитѣ се все още не раздѣляли. Тѣ се стискали единъ другиго до задущаване.

По едно време англичанинътъ изпусналъ меча си. Бертранъ скочилъ отъ коня и хвърлилъ оржието на своя противникъ надалекъ. Томсъсъ препусналъ коня си къмъ него съ все сила, за да го повали, додето е на земята. Такова нѣщо не било позволено отъ рицарскитѣ обичаи, но англичанинътъ се не биелъ честно.

Ала Бертранъ се отбилъ на страна и мушналъ препускащия конь, който подскочилъ отъ болка. Англичанинътъ се намѣрилъ нăземи. Бертранъ се хвърлилъ върху него, като разяренъ лъвъ, и го обсипалъ съ удари.

Въ тоя мигъ се намѣсилъ другиятъ англичанинъ, Томсъсовиятъ приятель, защото видѣлъ, че работата става опасна.

— Стига, достоенъ рицарьо, — викналъ той; — тоя подвигъ е доста, за да ти спечели слава. Моля те да оставишъ своя противникъ на милостъта на херцога. Силнитѣ сж великодушни.

— Приемамъ, — казалъ Бертранъ. — Нека стане, както искашъ ти.

И, като колѣничилъ по рицарски предъ херцога, рекълъ му:

— Благородни господарьо, подарявамъ живота на твоя войвода. Недей нито да ме мразишъ, нито да ме обвинявашъ. Но нека ти заява, че само отъ почитъ къмъ тебе оставямъ живъ тоя невѣренъ рицаръ. Инакъ щѣхъ да го убия.

— Той си го напълно заслужи, — казалъ Ланкастерскиятъ херцогъ. — Ти се показа толкова доблес-

тенъ, колкото и силенъ, толкова честенъ, колкото и юначенъ. Братъ ти Оливье ще бжде пуснатъ на свобода веднага.

Въ Динанъ живѣла една благородна мома, по име Тифена, — много умна и учена, наречена „Динанската хубавица“. Тя била не само най-хубава, но и най-просветена отъ всички моми въ оня край. Като чула, че се приказва толкова много за Бертрана и за неговото юначество, както и за душевното му благородство, тя поискала да го види.

Тъкмо една седмица преди да стане двубоятъ между Бертрана и Томъса, Тифена се срещнала съ оржженосеца на рицаря и го помолила да каже на своя господарь, че иска да му съобщи нѣщо радостно. Бертранъ излѣзълъ и момата му казала:

— Благодарни рицарьо, азъ знамъ науката за звездитѣ и за човѣшката сждба.

— Тѣй ли? — запиталъ усмихнато рицарьтъ. — Мигаръ има наука за човѣшката сждба? Тогава можешъ ли ми каза, какво ще се случи съ мене?

— Мога, — отвърнала момата. — Следъ седемъ деня ти ще надвиешъ единъ подълъ врагъ и ще направишъ голѣмо добро на свой човѣкъ, отъ когото си видѣлъ само зло.

— Не ми се вѣрва, — казалъ Бертранъ, — защото не знамъ да има мой човѣкъ, който ми е правилъ зло и комуто бихъ помогналъ.

— Ще видишъ, — рекла Тифена. — Моята наука не лъже.

И наистина, следъ седмица Бертранъ надвилъ нечестния Томъсъ и освободилъ Оливье, който му се билъ подигравалъ много въ детинство. Рицарьтъ си спомнилъ тогава предсказанието на момата и, следъ като се свършила войната въ Динанъ, оженилъ се за нея.

Но той не билъ роденъ за тихъ и спокоенъ животъ. Додета жена му живѣла въ хубавата кщца, която ѝ построилъ рицарьтъ, и изучвала звездитѣ, за да предсказва на мжжа си, що го чака, той се биелъ, за да защитава слабитѣ и да брани онеправданитѣ.

По едно време френскиятъ кралъ, чиято дѣсна ржка билъ Бертранъ, му възложилъ една много мжчна

работа: да отърве държавата отъ наемнитѣ войници, предвождани отъ англичанина Хуго Каверли. Тѣ не само получавали богата заплата, ами грабѣли и народа най-немилостиво. Войната се била свършила, а тѣ не искали да напуснатъ страната. Дори заплашвали краля, че — ако имъ не плаща — ще разграбятъ кралството му.

Работата била много трудна, но Бертранъ се заловилъ за нея умно, като опитенъ пълководецъ и предвидливъ човѣкъ. Той намѣрилъ Хуго Каверли, заобиколенъ отъ другари, че пие въ една кръчма. Седналъ при тѣхъ, почналъ да ги черпи и да имъ разказва за своитѣ подвизи. Тѣ го познавали и всички го почитали. Сътия разкази рицарьтъ успѣлъ толкова силно да увлѣче войводитѣ на наемнитѣ войски, че тѣ — разпалени отъ жажда за подвизи — викнали въ единъ гласъ:

— Води ни, доблестенъ пълководецо, кждето искашъ! Навсѣкжде ще те следваме. Стига сме се излежавали тука безъ работа. Искаме подвизи.

И Бертранъ повелъ още на другия денъ наемниците къмъ Испания, срещу Петра Свирепи и англичанитѣ.

По онова време папата живѣлъ въ града Авиньонъ, отдѣто щѣли да минатъ войскитѣ. Той чулъ, че се задаватъ голѣми пѣпчища, предвождани отъ единъ безстрашенъ и силенъ пълководецъ. Уплашилъ се много. Пратилъ при Бертрана единъ свой кардиналъ да го уговори да отведе войницитѣ си мирно, за да не безпокоятъ гражданитѣ.

На кардинала се никакъ не искало да отива.

Тежка грижа ми възложи Негово Светейшество, — казалъ той на своя помошникъ. — Какъ ще се ява предъ оная разярена сганъ отъ кървожадни диваци? Тѣ ще ме разкъсатъ.

Но — нѣмало що да прави: трѣбвало да отиде.

И колко зачуденъ останалъ кардиналътъ, като видѣлъ, че — щомъ се задалъ, — войницитѣ почнали добродушно да се приближаватъ къмъ него и да му се покланятъ!

— Както виждашъ, — рекълъ му Бертранъ, — моитѣ войници сж набожни и добри мжже. Но тѣ трѣбва да ядатъ. За да ги нахраня, мене ми трѣбватъ пари. Виждашъ ли ги, колко сж много? Ще кажешъ на Не-

гово Светейшество да ми прати двесте хиляди жълтици отъ своя ковчегъ, за да си отведе войскитѣ отъ Авиньонъ. Иначе нѣма да тръгнатъ съ мене: ще почнатъ да грабятъ, защото сж гладни.

— Ще видимъ, — рекълъ кардиналтътъ който се зарадвалъ въ душата си, че има работа съ разбрани хора. — Ще кажа на Негово Светейшество, а той ще ви отговори още утре.

Когато кардиналтътъ се върналъ и съобщилъ на папата това, събралъ се кардиналски съветъ. Папата не искалъ да даде толкова пари, макаръ че ималъ много повече. Единъ отъ кардиналитѣ предложилъ да се наложи данъкъ на всички граждани и тъй да се събератъ паритѣ, безъ да се накърни папското съкровище. Останалитѣ се съгласили. Отишли, та съобщили на Бертрана, че на другия день ще събератъ жълтицитѣ и ще му ги пратятъ.

Рицарътъ се разлютилъ много.

Той казалъ на папския пратеникъ:

— Не ви ли е грѣхъ да скубете народа? Азъ мислѣхъ, че ще срещна истински духовници — християни, готови да дадатъ на ближния си и ризата отъ своя грѣбъ, а сега виждамъ лицемѣри и скжперници, които гледатъ само да взематъ. Вие искате — вашитѣ ковчези да си останатъ пълни, а бедниятъ народъ да плати и за себе си и за васъ. Кълна се въ света Троица, че не ще взема и грошъ, ако не излѣзе отъ ковчеза на папата.

Когато духовницитѣ отнесли на Бертрана жълтицитѣ, събрани отъ граждннитѣ, той имъ заповѣдалъ да ги върнатъ на народа.

— Идете кажете на папата, — викналъ той, — че Бертранъ, когото зоватъ „Бертранъ Справедливиятъ“, не ще тия бедняшки пари. На моя щитъ пише: „Оня, когото Богъ закриля, трѣбва да закриля другитѣ“. Богъ, Комуто се молите съ лицемѣрни уста, е Богъ на правдата: въ други Богъ Бертранъ не вѣрва. Кажете на папата да ми наброи паритѣ отъ своята съкровищница. Кажете му още — да не е посмѣлъ да избѣга, защото — и презъ море да отиде — моитѣ хора ще го намѣрятъ и ще го доведатъ при мене.

Папата се уплашилъ отъ тия думи и заповѣдалъ да наброятъ веднага паритѣ на рицаря, а събранитѣ жълтици да върнатъ на гражданитѣ.

Бертранъ станалъ пръвъ човѣкъ въ Франция следъ краля — много по-обиченъ на народа отъ него. Много подвизи извършилъ той, за да защити потиснатитѣ и да помогне на беззащитнитѣ. Веднѣжъ, когато се билъ прибралъ, следъ дълги сражения въ кжщи, Тифена го помолила да не отива вече на бой.

— Ти цѣлъ животъ прекара въ войни, — му казала тя, — време е да се отпочинешъ. Звездитѣ не предсказватъ нищо добро, ако и сега се отдѣлишъ отъ мене.

— А що предричатъ звездитѣ? — запиталъ усмихнато Бертранъ. — Нали знаешъ, че азъ имъ не вѣрвамъ яко?

— Знамъ това, — отвърнала жената, — но все пкъ до сега всички мои предричания сж се сбждвали. А това, което виждамъ днесъ, е страшно. По-добре — остана си при мене.

— Кажи ми, що предсказватъ звездитѣ?

— Она, за когото си воювалъ, ще те оскърби. Онѣзи, които сж били съ тебе, ще те изоставятъ. Ще умрешъ на бойно поле, но не въ бой.

— Това, което казвашъ, не може да стане. За смъртта си не знамъ нищо, ала първитѣ две нѣща сж невъзможни.

Той не послушалъ умнитѣ съвети на Тифена.

Кралътъ водилъ нова война съ англичанитѣ. Бертранъ се върналъ и повелъ войскитѣ. Той превзелъ много градове, гонѣлъ неприятелитѣ, разбивалъ ги, отнемалъ имъ земя подиръ земя. Най-после кралътъ пожелалъ да превземе и Бретанъ. Но бретонцитѣ не обичали чуждо иго. Гѣ нѣколко пжти преди това възставали срещу французитѣ, следъ като бждатъ покорени, и се освобождавали. Тѣ станали, като единъ човѣкъ, и се наговорили да измратъ до единъ, но да не се покорятъ тоя пжтъ.

Френскиятъ кралъ изпратилъ Бертрана съ малко войска да покори Бретанъ. Най-напредъ пълководецътъ отказалъ: той самъ билъ бретонецъ и не искалъ да се бие срещу своитѣ земляци. Но кралътъ затова го и пра-

щаль, защото мислѣлъ, че бретонцитѣ ще се покорятъ безъ бой на Бертрана.

— Ти си се заклелъ да бждешъ вѣренъ до гробъ на своя краля, — казалъ той на рицаря; — недей отказва да изпълнишъ заповѣдта ми.

Тогава пълководецътъ заминалъ. Но, като узнали, че ги води да покоряватъ Бретанъ, най-добритѣ му войводи и войници — все бретонци — го напуснали. Войската на Бертрана намалѣла съвсемъ. И той се умислилъ.

Ще ли може съ толкова малко войска да подчини оня юначенъ народъ? И дали е честно отъ негова страна да покорява своята родина?

Той стигналъ до бретонската граница и се спрѣлъ. Поискалъ отъ краля да му прати още войска, или да го освободи отъ тежката длъжностъ. Въ това време враговетѣ му въ двореца, които отъ завистъ и омраза дирѣли отдавна случай да му напакостватъ, го наклеветили предъ краля, че ужъ се билъ надумалъ съ бретонскитѣ войводи да заграби властѣта и да свали самия краля отъ престола му. Кралътъ имъ повѣрвалъ. Той не пратилъ подкрепа на пълководеца, а му пратилъ строга заповѣдъ да превземе веднага Бретанъ.

Бертранъ се научилъ за всичко, що става въ двореца. Съ болка на сърдце разбралъ той, че жена му е имала право и тоя пжтъ. Огорченъ отъ несправедливото подозрение, той пратилъ на краля своя мечъ на пълководецъ, като поржчалъ да му съобщатъ, че се отказва да му служи занапредъ.

Кралътъ не очаквалъ това. Той разследвалъ работата и узналъ, че е постжпилъ несправедливо къмъ своя най-вѣренъ човѣкъ. Призналъ си грѣшката и, за да я поправи, върналъ мечъ на Бертрана по одного отъ най-главнитѣ царедворци.

Бертранъ се не утешилъ съ това. Той билъ оскърбенъ, като вѣренъ рицаръ, отъ неправдата на оногова, комуто служилъ преданно цѣлъ животъ. Никога не би повѣрвалъ той преди това, че френскиятъ краля може да се поведе по ума на клеветници. Съ голѣма скръбъ повелъ войската къмъ града Шатоньофъ и го обсадилъ, но забранилъ на войницитѣ си да се биятъ, освенъ ако бждатъ нападнати.

Още щомъ почнала обсадата на града, Бертранъ заболѣлъ отъ смъртоносна треска. Като разбралъ, че приближава последниятъ му часъ, той се облѣкълъ въ бронената си ризница, сложилъ си желѣзнитѣ ржкавици, легналъ на своето походно легло въ палатката и заповѣдалъ да сложатъ до него шлема му, а прочутиятъ щитъ съ ония знаменити думи да изправятъ до нозетѣ му.

Презъ отвора на палатката той виждалъ, какъ минаватъ насамъ-натамъ безпокойно войницитѣ, какъ си шъпнатъ и поглеждатъ къмъ него. Още по-натамъ се виждали стенобойнитѣ и стрелометни машини, наредени край стеницѣ на крепостъта.

Но бой се не водѣлъ. Никакъвъ шумъ се не чувалъ. Всичко мълчело. Войскитѣ, които защищавали града Шатоньофъ отвътре, били поискали подкрепа отъ английския кралъ, като му заявили, че — ако имъ не прати на помощъ войски до еди-кой-си день, ще се предадатъ. На другия день изгичалъ уречениятъ срокъ, но Бертранъ умиралъ. Той повикалъ главния си войвода, далъ му своя мечъ и му казалъ:

— Брате мой по подвизи и мжки, моля те да предадешъ тоя мечъ на краля, коумто не съмъ измѣнилъ ни веднѣжъ.

После го прегърналъ и цѣлуналъ. Прегърналъ той и другитѣ си братя по оржжие, цѣлуналъ ги и имъ рекълъ:

— Едно ви моля да не забравяте никога: почитайте, обичайте и закриляйте женитѣ, децата и простия народъ.

Малко следъ това той умрѣлъ.

Пълководецътъ, който водѣлъ защитата на града, се билъ заклелъ, че не ще се предаде никому другиму, освенъ на Бертрана. Но толкова много почиталъ той „Справедливия Рицаръ“, че — като се научилъ за неговата смъртъ — заповѣдалъ да ударятъ всички църковни камбани, въ знакъ на скръбъ. После взелъ ключоветѣ на града, излѣзълъ отъ крепостъта, придруженъ отъ главнитѣ си войводи, и се отправилъ къмъ френския станъ.

Като стигналъ до палатката на пълководеца, той проронилъ сълзи. Наоколо стоели наредени войводитѣ, навели скръбно глави. Защитникътъ на Шатоньофъ влѣзълъ въ палатката, падналъ на колѣне предъ трупа на починалия и сложилъ ключоветѣ подъ щита на оногова, който билъ първиятъ истински рицарь на Франция и най-голѣмиятъ закрильникъ на онеправданитѣ.

Царь Салтанъ

(приказка)

Имало нѣкога си единъ царь, по име Салтанъ. Той се толкова грижелъ за подданицитѣ си, че всѣка вечерь обикалялъ своята столица — да види, кой какъ живѣе. Една нощь, като се връщаль отъ подобна обиколка, миналъ презъ най-бедната часть на града. Полунощъ била отдавна минала. А все пакъ едно прозорче свѣтѣло. Приблизилъ се царь Салтанъ съ своитѣ царедворци — да види, кой стои толкова до късно. Той не можаль да види нищо, тѣй като завеската на прозорчето била спусната, но чулъ въ стаята разговоръ.

Въ тази кѣща живѣели три моми, отдавна останали безъ баща и майка. Тѣ били толкова бедни, че трѣбвало да работятъ отъ тъмно до тъмно, за да се прехранятъ. Сестритѣ предѣли и си приказвали.

Една думала:

— Да бѣхъ царица, щѣхъ да направя такова угощение, че цѣлъ свѣтъ да нагостя и всички да останатъ доволни и предоволни.

— Азъ пкъ да бѣхъ царица, — казвала другата сестра, — щѣхъ да изтъка толкова голѣмо платно, че да покрия съ него цѣлата земя.

А най-малката сестра говорѣла:

— Нашиятъ царь е ергень. Да щѣше да се ожени за мене, бихъ му родила юнакъ, какъвто не се е още никжде раждалъ.

Тѣкмо изрекла тия думи, ето че вратата скръцнала и се отворила. Влѣзълъ царьтъ. Той билъ чулъ цѣлия разговоръ.

— Добъръ вечерь, хубавици, — рекълъ.

Момитѣ се изплашили. Но царьтъ ги успокоилъ. Той имъ казалъ:

— Оная отъ васъ, която обеща да роди юнакъ, ще ми стане жена, а другитѣ две ще дойдатъ съ нея

да живѣятъ въ двореца. Едната ще ми бжде готвачка, а другата — такачка.

Сватбата станала още на другия день. Въ двореца било дадено угощение, на което царската снаха — готвачката — показала всичкото си изкуство. Но и тя и сестра ѝ не били никакъ доволни. Тѣ завиждали на сестра си. Додето младата царица седѣла до царя на угощението, кждето били псканени князе, боляри и царедворци, готвачката трѣбвало да дава разпоредби на слугитѣ, а тъкачката да седи надъ стана и да тъче обещааното голѣмо платно. Тя плачела — и отъ скръбъ, и отъ завистъ.

По онова време се отворила война. Преди да трѣгне на бой, царь Салтанъ отишълъ при жена си, поржчалъ ѝ да си пази здравето и се сбогувалъ съ нея. Войната продължила много. Въ това време царицата родила момче — здраво, хбуаво и едро. Тя го пазѣла, както орлица пази орлето си. Щомъ се родило момчето, царицата писала на мжжа си писмо, въ което му съобщила радостната вестъ. Тя дала писмото на единъ бързогонецъ — да го огнесе на царя. Но сестриѣ ѝ — готвачката и тъкачката — се наговорили съ една царедворка, по име Варвара, да смѣнятъ писмото. Откраднали го и го замѣнили съ друго, което гласѣло: „Нейно Величество Царицата роди дете, но то не е дете като дете, а нѣкакво чудовище — невидено и нечуто: ни момче, ни момиче, ни мишка, ни жаба“. Когато царьтъ получилъ и прочелъ това писмо, обзелъ го такъвъ гнѣвъ, че най-напредъ решилъ — веднага да обѣси пратеника. Но, следъ като пообмислилъ, видѣлъ, че ще сбърка. Сърдцето му се смегчило. Той повикалъ бързогонеца и му далъ да отнесе въ двореца писмо, въ което пишело: „Нека царицата почака, докле се върна; тогава ще получи, каквото ѝ се следва“.

Пратеникътъ се върналъ въ царството. Но, преди да влѣзе въ столицата, причакали го хора, подкупени отъ царскитѣ снахи и Варвара, отвели го въ една кръчма и го напили. Той заспалъ. Тогава тѣ взели писмото, прочели го, па го скжсали и вмѣсто него сложили въ чантата на бързогонеца друго. Тамъ пишело: „Негово Величество Царьтъ заповѣдва на своитѣ бо-

ляри да хванатъ веднага царицата и детето ѝ и да ги удавятъ“.

Боляритѣ знаели, че царьтъ е строгъ. Макаръ и да съжалявали добрата и невинна царица, тѣ трѣбвало да изпълнятъ заповѣдта. Отишли при своята господарка, прочели ѝ писмото съ жестоката заповѣдь; царицата казала, че заповѣдта трѣбва да се изпълни, колкото и да ѝ се вижда несправедлива. Жената била затворена, заедно съ детенцето си, въ една бѣчва, която засмолили отвънъ съ катранъ и хвърлили въ морето.

Звездитѣ свѣтѣли по тъмно синьото небе. Морскитѣ вълни се гонѣли, пѣнѣли се и се разбивали о скалитѣ край брѣга. По небето се носѣло бѣло облаче, а по морето плувала голѣмата бѣчва. Накждето плувне тя, натамъ се понасяло и облачето: сякашъ я пази отъ зло. И наистина, Божията ржка закриляла невинната царица и чедото ѝ.

Макаръ и затворено въ бѣчва, момчето растѣло — и то не съ месеци или дни, а съ часове. Миналъ се единъ день. Детето порасло колкото годиначе. На втория день вече почнало да говори. То рекло на морскитѣ вълни:

— О, бързи вълни, сини, бѣлокждри вълни. Вие скитате, накждето ви се иска, летиге по посоката на вси вѣтрове. Вие изглаждате камънитѣ, прокопавате брѣга, носите корабитѣ и ги обръщате, когато поискате. Ние сме подъ ваша власть. Недейте ни взема живота: помогнете ни да излѣземъ на брѣга.

Вълнитѣ послушали молбата на малкия юнакъ. Тѣ почесли безъ забава бѣчвата право къмъ брѣга, сложили я полека на пѣсѣка и се оттеглили. Майката и детето били спасени. Но какъ да излѣзатъ отъ бѣчвата? Кой ще имъ помогне? Нима Богъ ще ги остави?

Момчето се изправило на нозетѣ си. То се усѣтило силно. Опрѣло си главата о долното дѣно на бѣчвата, напѣгнало се и, като натиснало съ дветѣ си ржце, капакътъ изхвъркналъ. Майката и детето излѣзли.

Като поразгледали наоколо, видѣли, че се намиратъ предъ една равнина, всрѣдъ която се издига голѣмо бърдо. Синьото море опасвало тоя хубавъ островъ

отвсѣкжде, а наврѣхъ високото бърдо се зеленѣлъ едъръ клонестъ джбъ.

— Ние сме гладни, мамо, — рекълъ синътъ. — Да потърсимъ храна. Ти седни тукъ, та си почини, а азъ ще се опитамъ да намѣря нѣщо.

Момчето се покачило наврѣхъ бърдото, отчупило единъ клонъ отъ джба и го превило, като лжкъ. Вързало за двата му края свиления конецъ, на който висѣло кръстчето, що му били закачили на шията при кръщенката, и си направило лжкъ. После слѣзло отъ бърдото, откъснало една трѣстикова прчка и я заострило, като я търкало о камънитѣ. Тѣй си направило стрела.

Следъ това тръгнало на ловъ. На едно мѣсто морето се врѣзвало въ сушата и образувало заливче. Натамъ се запжгилъ князътъ — дано види ловъ. И ето, че щомъ приближилъ зализа, дочулъ жаленъ писъкъ — сякашъ човѣкъ вика за помощъ. Погледналъ: единъ лебедъ се бори съ ястребъ. Ястребътъ, разпѣрилъ крила надъ бѣлата птица, протегналъ къмъ нея остритѣ си нокти, налиталъ да я разкъса съ кълуна си. А лебедътъ се бранѣлъ, плѣскалъ съ криле и бѣхтѣлъ около себе си водата.

При тая гледка момчето забравило глада си. То пуснало стрелата, която се впила въ шията на грабливата птица. Крѣвта на ястреба се разлѣла по морето. Князътъ отпусналъ своя лжкъ. Той видѣлъ, че ястребътъ пада, и го чулъ, че надава смъртенъ викъ — но не писъкъ на ранена птица, а сякашъ проклетие на злосторникъ, когото сж убили, та не е успѣлъ да направи, щото е намислилъ.

Въ това време лебедътъ се хвърлилъ къмъ своя врагъ, за да го доубие съ удари на човката си. После се обърналъ къмъ княза и му рекълъ съ човѣшки гласъ:

— Княже, ти — мой спасителю, който ме отърва отъ проклетия ястребъ, заради мене ще трѣбва да гладувашъ, тѣй като си изгуби стрелата въ морето. Но — всѣко зло за добро. Знай, че ти спаси отъ смъртъ не лебедъ, а царска дъщеря, и уби не ястребъ, а зълъ магьосникъ. Азъ ще те помня, докле съмъ жива, ще ти помагамъ и ще те закрилямъ. Когато и да ти потрѣбвамъ, повикай ме и азъ ще ти дойда на помощъ. А

сега се върни тамъ, огдето си дошълъ, легни си, заспи и се отвори.

Като казалъ това, лебедътъ хвъркналъ и се изгубилъ. Князътъ се върналъ на брѣга, дето го чакала майка му. Тоя день тѣ заспали гладни. Но когато се събудили, не могли да се опомнятъ отъ изненада: предъ тѣхъ се издигалъ хубавъ голѣмъ градъ, заобиколенъ съ високи крепостни стени отъ блѣскавъ бѣлъ камъкъ. Отвждъ стени тѣ свѣтѣли позлатенитѣ кубета на много църкви и обители. Високи зелени дървета размахвали клонитѣ си, птички пѣели, прохладенъ вѣтрецъ повѣвалъ.

— Що е това предъ насъ, мамо? — запиталъ князътъ, като събудилъ царицата.

— Не знамъ, синко, — рекла тя, дваждъ по-очудена отъ него. — Да не би оня лебедъ, за който ми разказваше снощи, че билъ омагьосана царкиня, да се е пошегувалъ съ насъ?

Майката и синътъ решили да отидатъ въ града, за да потърсятъ подслонъ и храна. Но тамъ ги чакали още по-голѣми изненади. Току що минали подъ високия сводъ на каменната врата, що водѣла въ града, камбанитѣ на всички църкви и обители почнали да биятъ въ едно и сждо време. Звънътъ билъ толкова силенъ, че се разклатили крепостнитѣ стени.

Царицата и синъ и си помислили, че ще да е нѣкой голѣмъ праздникъ тоя день, но нито тя знаела, какъвъ е тоя праздникъ, нито той. Когато влѣзли въ града, видѣли, че срещу тѣхъ върви шествие — да ги посрещне: всички граждани и гражданки, водени отъ владици, иноци и свещеници, били въ шествието; най-напредъ вървѣли момчета, облѣчени въ бѣли дрехи, съ чудотворди икони въ ржце. Други носѣли знамена и църковни хоржгви. Трети кадѣли съ голѣми златни кадилници. Духовницитѣ пѣели. Подиръ тѣхъ вървѣли царедворцитѣ, премѣнени въ блѣскави дрехи отъ свила, кадифе и сърма.

Царицата и момъкътъ се спрѣли — да видятъ, на къде ще отиде шествието. И ето, че щомъ духовницитѣ се приближили до тѣхъ, цѣлиятъ народъ викналъ — като изъ единъ гласъ:

— Да живѣе царь Гидонъ. Да живѣе нашиятъ царь.

Всички паднали на колѣне предъ момъка, най-стариятъ владика го помазалъ за царь и му сложилъ на главата златна корона. Отъ тоя день момъкътъ зацарувалъ надъ хубавото царство всрѣдъ морето.

Весело и щастливо живѣлъ младиятъ царь съ майка си на острова. И двамата били почитани и обичани отъ народа.

Единъ день се задалъ въ морето корабъ, който плувалъ къмъ острова. Бѣлитѣ му платна се издували, като крила на лебедъ. Вълнитѣ се кждрали подъ него, като синкави дантели, прошарени отъ сребърна жица. Не за пръвъ пжтъ минавали моряцитѣ край тоя островъ: тѣ го знаели отдавна. Но преди това на зеления островъ нѣмало ни градъ ни хора: той билъ безлюденъ. А тоя пжтъ още отдалече плувцитѣ видѣли златнитѣ кубета на църквитѣ, високата крепость и пристанището съ укрепления. Това ги много зачудило.

Когато корабътъ се приближилъ дотолкова, че моряцитѣ можели да видятъ стражитѣ, които кръстосвали по пристанището, отъ укрепленията загърмѣли гопове: то било знакъ, че корабътъ трѣбва да хвърли котва и да спре.

Скоро следъ това до кораба се приближила лодка-Ония, що седѣли въ нея, поканили моряцитѣ въ дво-реца: царьтъ искалъ да ги види и да си поприказва съ тѣхъ.

Когато влѣзли въ разкошния чертогъ за угощения, украсенъ богато, гоститѣ видѣли, че самъ царь Гидонъ излиза да се здрависа съ тѣхъ. Царьтъ ги нагостилъ по царски, а после ги запиталъ:

— Каква търговия въртите, приятели, и накжде пжтувате?

Моряцитѣ му отвърнали:

— Продаваме кожи отъ катерици, сини лисици и други животни. Пжтьтъ ни е право къмъ западъ. Отиваме въ земята на царь Салтана, чието име е прочуто по цѣлъ свѣтъ.

Тогавъ Гидонъ имъ рекълъ:

— На добъръ ви часъ, приятели. Дано ви бжде честито пжтуването. Богъ да ви закриля и по морета, и

по океани. А когато стигнете въ земята на славния царь Салтанъ, поздравете го отъ мене.

Моряцитѣ се сбогували съ добрия царь, поблагодарили му за гостоприемството, качили се на кораба и отплували. Царь Гидонъ ги изпратилъ отъ брѣга съ тжженъ погледъ. Дълго глегалъ той следъ тѣхъ. По едно време видѣлъ, че по вълнитѣ плувалъ бѣлиятъ лебедъ.

— Здравей, царь Гидоне, — рекълъ лебедътъ. — Защо си се начумерилъ, като облачно небе? Каква скръбъ те е налегнала?

Царьтъ отвърнатъ тжжно:

— Черна мжка ми яде. Искамъ да видя баща си.

— Затова ли скърбишь? — казалъ лебедътъ. —

Не си струва труда да се мжчишь за толкова просто нѣщо. Искашъ ли да литнешъ следъ кораба? Азъ ще те превърна на комаръ — и ти ще отлетишь, кждето искашь.

Като рекълъ това, лебедътъ плесналъ нѣколко пжти съ крилата си толкова силно, че опръскалъ царя съ вода отъ главата до петитѣ. Изведнѣжъ Гидонъ се смалилъ, смалилъ, смалилъ, докле се превърналъ на комаръ.

„Зънъ — зънъ — зънъ“, — почналъ да брѣмчи комарътъ, като полетѣлъ право къмъ кораба. Издигналъ се той високо надъ синьото море. Летѣлъ, летѣлъ, докато стигналъ до кораба. Кацналъ на мачтата и се пхналъ въ една — да си почини отъ летежа.

Весело свирѣлъ вѣтърътъ, радостно плувалъ корабътъ, а моряцитѣ пѣли. Тѣй стигнали тѣ до земята на славния царь Салтанъ. Показали се брѣговетѣ на Гидоновата родина. Показало се и пристанището на престолния градъ. Моряцитѣ хвърлили котва. Корабътъ спрѣлъ. Дошли хора да поканятъ моряцитѣ на гости въ двореца на царь Салтана.

Комарътъ литналъ следъ тѣхъ. Влѣзли въ двореца на богатия царь. Салтанъ седѣлъ, съ златна корона на глава, на своя златенъ престолъ. Той билъ угриженъ и замисленъ. Мълчалъ — никому не казвалъ дума. Отъ едната му страна седѣли главнитѣ царедворци, а отъ другата — болярката Варвара, тъкачката и готвачката. Тѣ гледали все къмъ царя, не го изпушвали отъ очи. А той ги и не поглеждалъ.

Царь Салтанъ поканилъ гостигъ на трапезата, нагостилъ ги, па ги запиталъ :

— Скъпи мои гости, отъ колко време пжтувате ? Кои пристанища е обходилъ корабътъ ви ? Кои морета е кръстосалъ ? Добро ли бѣше времето или лошо ? Бурно ли бѣше или спокойно ? Какво ново има по свѣта ?

А моряцитъ му отговорили :

— Царьо честити, ние сме кръстосали цѣлъ свѣтъ. Нѣма море — да не сме го преплували по два-три пжти. Нѣма пристанище — да не сме хвърляли котва въ него. Отъ много годинъ пжтуваме: едни умрѣха на тоя корабъ, други се родиха. И бури сме прекарали и добро време. Но сега, като плувахме насамъ, времето бѣ толкова хубаво, колкото не е било никога другъ пжтъ. А ето що има ново по свѣта. Чудо невидено ни било писано да видимъ. Единъ островъ съ отвесни скалисти брѣгове се бѣше издигналъ надъ морето. Островъ пустъ, мраченъ и безлюденъ. Дори и животни не живѣеха тамъ. Пустиннитъ скали се зжбѣха надъ кораба ни, когато минавахме край брѣга.

— Нищо чудно, — рекла болярката Варвара. — Такива острови има много.

— Не е това чудното, — казали моряцитъ. — Тоя островъ бѣ пустъ и само единъ джбъ растѣше наврѣхъ бърдото, което се издигаше всрѣдъ равнината. Но ето, че по чудо нѣкакво сега се е издигналъ тамъ голѣмъ градъ — съ дворецъ по хубавъ отъ тоя, съ стотини църкви — все съ позлатени кубета, съ хиляди кжщи — все отъ блѣскавъ мраморъ, съ стени, които никои царь не може да превземе, и съ чудни градини, дето пѣять птици, каквито никжде не сме виждали. Царь Гидонъ управлява тоя островъ. Той ти праща много здраве.

Царь Салтанъ слушалъ и се чудѣлъ. Когато моряцитъ свършили своя разказъ, той рекълъ :

— Много ми се иска, преди да умра, да посетя този островъ и да погостувамъ на царь Гидона.

— Потрѣбвало ти е, — казала тъкачката. — Що ли има пѣкъ тамъ за гледане ?

— Ти си ослабналъ: може да се разболѣешъ, ако пжтувашъ по море, — рекла готвачката.

— Наистина, — обадила се болярката Варвара, — струва ли си труда да отива човѣкъ чакъ презъ море, за да види нѣкакъвъ залутанъ островъ?

— И азъ мисля тъй, — рекла готвачката, като смигнала на другитѣ жени. — Градъ, който се издига всрѣдъ морето: какво чудно има въ това? Да ви кажа ли азъ, кое нѣщо би било чудно? Да растѣше всрѣдъ гората боръ, който да ражда не шишарки, а орѣхи. И то не орѣхи като орѣхи, ами черупката имъ да е отъ чисто злато, а ядката — отъ изумрудъ. Подъ бора да има катерица — тя да пѣе пѣсни на човѣшки езикъ и да чупи орѣхитѣ: на една страна да слага черупкитѣ, а на друга — ядкитѣ. Виджъ, такова нѣщо да имаше, то би било наистина чудно.

Царь Салтанъ слушалъ и се чудѣлъ. А комарѣтъ, ядосанъ отъ думитѣ на готвачката, брѣмналъ и се впилъ въ дѣсното ѣ око. Тя писнала, пребледнѣла, сбърчила си лицето и замахнала съ ржка да пропжди комара. Затекли се слуги, слугини и царедворки.

— Ухъ, тоя проклетъ комаръ — викнали тѣ. — Дръжте да го убиемъ.

Но комарѣтъ изхврѣкналъ презъ прозореца и отлетѣлъ натамъ, отдето билъ дошѣлъ. Той се понесѣлъ отново надъ морето и стигналъ на чудния островъ.

Единъ день царь Гидонъ се разхождалъ отново край брѣга. Той все мислѣлъ за онова, което чулъ въ бащиния си дворецъ. Вървѣлъ, навелъ глава, дълбоко замисленъ. Както гледалъ къмъ морето, ето че тамъ се показалъ лебедѣтъ.

— Здравей, царь Гидоне, — рекла птицата. — Защо си се намръщилъ пакъ? Лицето ти е по-мрачно отъ бурно море: Кажй ми: защо скърбишъ?

— Голѣма грижа ми е легнала на сърдцето, — отвърналъ царѣтъ. — Баща ми би дошѣлъ на гости у нишето царство, ако имаше тукъ чудо невидено.

— Какво чудо искашъ да има, царь Гидоне?

— Искамъ нѣщо, което не знамъ, намира ли се нѣкъде или не. Казаха ми, че имало нѣкъде си, въ една далечна гора, дивно дърво: боръ, който ражда не шишарки, а златни орѣхи съ изумрудени ядки. Подъ бора имало катерица; тя чупѣла орѣхитѣ и нареждала на една страна златото, а на друга — изумрудитѣ. И

— още — като ги нареждала, пѣла пѣсни на човѣшки езикъ. Истина ли е това, или е праздна приказка?

— Това, що приказватъ за катерицата ли? Вѣрвамъ да е истина: и мене сж говорили за нея. Та това ли ти е грижата, царь Гидоне? Щомъ е тъй, утеши се: ще имашъ чудното дърво съ катерицата. Азъ ще ти помогна: не се грижи.

Зарадванъ отъ тия думи, царьтъ съ върналъ въ двореца си. Като влѣзълъ въ градината, що да види? Тамъ билъ израсналъ дивниятъ боръ, цѣлъ обкиченъ съ златни орѣхи, а подъ него подскачала катеричката, кжсала плодове и ги чупѣла. На една страна слагала черупкитѣ, а на друга — ядкитѣ. Тя ги трошела точно по на две, тъй че всѣка черупка ставала на две златни чашки, отъ които падалъ по единъ едъръ изумрудъ — зеленъ, като трева, и блѣскавъ, като морето при изгрѣвъслънце. И чашкитѣ и скжпоценнитѣ камъни нареждала на пирамидки. Въ сжщото време катеричката пѣла една хубава пѣсенъ: „Въ моята градинка, подъ златното борче. . .“

Наоколо се били насъбрали хора да гледатъ и да слушатъ. Всички се чудѣли, разбира се. Чудѣла се и царицата. Почудилъ се и царь Гидонъ, ала се и много зарадвалъ.

— Богъ да надари съ дълги и радостни дни нашия добъръ лебедъ, рекълъ той на майка си. — Колко неочаквани добрини ни праща той.

Още сжщия день царьтъ заповѣдалъ да направятъ надъ бора и катерицата кристаленъ дворецъ. Той заповѣдалъ на двама слуги да прислужватъ на животното — да го хранятъ, поятъ и кжпятъ. Поставилъ и стража. Назначилъ единъ царедворецъ да брои и записва орѣхитѣ, черупкитѣ и смарагдитѣ.

Минало време. Единъ день се показалъ отново корабъ въ морето. Силниятъ вѣтъръ го тласкалъ право къмъ пристанището на Гидоновия островъ. Вълнитѣ се пѣнѣли, вѣтърътъ бучелъ. Па и топоветѣ отъ укрепления изгърмѣли. Корабътъ трѣбвало да хвърли котва.

И тоя пжтъ царь Гидонъ поканилъ моряцитѣ на угощение. Дълго яли и пили. Най-сетне, когато си тръгнаха, запиталъ ги:

— Кажете ми, скъпи мои гости, съ какво търгувате? Накъде сте тръгнали?

— Ние пътуваме надалекъ, царю честити. Продаваме арабски коне — ония коне, що тичат по-бързо и отъ вѣтъра. Много морета минахме, въ много пристанища се отбивахме. Дълъгъ е нашиятъ пътъ: ние ще отплуваме къмъ далечната земя, дето царува славниятъ Салтанъ — оня царь, чието име е прочуто навсѣкжде.

— Добъръ ви пътъ тогава, — казалъ Гидонъ. — Дано ви пресрѣща шастие вредомъ, дето отидете: и на суша и по море. А като стигнете въ царството на Салтана, поздравете го нарочно отъ мене.

И тия моряци поблагодарили на царя и заминали съ кораба си. И тѣхъ отгледалъ скръбно царь Гидонъ, като излѣзълъ да ги изпрати. Сърдцето му се свило отъ мъка: искало му се да види още веднѣжъ баща си. Въ това време се показалъ лебедътъ. Царьтъ му изказалъ мъката си:

— Като гледамъ, че корабътъ плува право къмъ родния ми край, иде ми да заплача отъ мъка. Ще ми се да видя баща си.

— Нали знаешъ, че това е лесно? — рекълъ лебедътъ. — Ще те превърна на муха и ще отлетишъ веднага.

И той опръскалъ отново царя съ вода. Гидонъ се превърналъ на муха и полетѣлъ къмъ кораба. Мухата кацнала на едно платно и тѣй пристигнала въ Салтановото царство.

Царь Салтанъ поканилъ моряцитѣ въ двореца. Съ тѣхъ влетѣла и мухата. Влѣзли моряцитѣ и се разположили около богата трапеза. Царь Салтанъ билъ застарѣлъ. Черна мъка помрачавала лицето му. Като билъ облеченъ въ златошити дрехи, той изглеждалъ бледенъ, като мъртвецъ. Неподвижно седѣлъ царьтъ на своя престолъ, никому дума не казвалъ. Болярката Варвара, готвачката и тъкачката гледали все къмъ него и се силѣли да го развеселятъ, но той се не засмивалъ. Тѣ се кжсали отъ ядъ, че не могатъ да му угодятъ.

Най-сетне царьтъ запиталъ гоститѣ си:

— Отде идете, смѣли моряци? И накъде отивате? Спокойно ли бѣше морето, като плувахте насамъ? Видѣхте ли нѣщо важно и любопитно.

Моряцитѣ отвърнали:

— Отдалече идемъ, царю честити. А още по-надалече отиваме. По цѣлъ свѣтъ ходихме, много морета преплувахме, много градове и пристанища видѣхме. Времето бѣше добро, като идвахме насамъ. А що има по свѣта — не можемъ ти разказа: и цѣла година да приказваме, пакъ не ще изприкажемъ всичко. Но едно чудо има — невидено и нечуто —, за което ще бжде грѣхъ да ти не кажемъ.

— Какво е това чудо? — запиталъ царь Салтанъ, който много обичалъ да му разказватъ разни любопитни нѣща.

— Ще ти кажемъ, — рекли гоститѣ. Вsrѣдъ морето има островъ, а на него градъ съ много църкви, все съ златни кубета. Дворецътъ е много хубавъ — цѣлъ свѣти отъ злато, сребро и скъпоценни камъни. Градинитѣ сж засадени съ дървета, каквито нѣма другаде, и тамъ пѣятъ птици златопери — сякашъ цѣлото небе е пълно съ музыка.

— Слушали сме за тоя островъ, — рекла навжсено боярката Варвара. — Островъ, като островъ, какво има чудно въ това?

— Чудното е друго, — рекли моряцитѣ. — Въ градината на двореца, тъкмо предъ самия входъ, расте дивенъ боръ. Той ражда златни орѣхи съ изумрудни ядки. А подъ него има катерица: тя чупи плодоветѣ, сякашъ ги съ ножъ разрѣзва, и реди на купчини златнитѣ черупки и изумрудитѣ. Па не е само това: тя пѣе разни пѣсни, сжщо като човѣкъ — и всѣка дума се разбира. Гласътъ ѝ е кръшенъ и сладкъ, като на славей. Надъ бора и катерицата се издига кристаленъ дворецъ, блѣскавъ като алмазъ. Орѣхитѣ по дървото се не свършватъ: постоянно се раждатъ. Отъ златнитѣ черупки сѣкатъ пари въ оная държава. А тѣ сж толкова много, че царьтъ е изпълнилъ цѣли зимници. Той има и много скъпоценни камъни. Момичета нареждатъ изумрудитѣ въ кутии, па ги отнасятъ въ царската съкровищница. На она благословенъ островъ всички сж богати и щастливи. Тамъ не видѣхме ни боленъ, ни беденъ човѣкъ. Въ града нѣма не само хижи, но и прости кжщи: всички живѣятъ въ замъци. Гидонъ се казва царьтъ на тоя островъ. Той те поздравлява нарочно.

Царь Салтанъ изслушалъ съ голѣмо внимание тоя разказъ и рекълъ:

— Наистина тоя островъ изглежда чуденъ. Ако ме поживи Господъ, безъ друго ще ида да го видя и да погостувамъ на царь Гидона. Той ми праща вече втори пътъ много здраве.

— Какво чудно намирашъ? — рекла готвачката. — Не помнишъ ли, че азъ ти разказвахъ за бора, що ражда златни орѣхи, и за катерицата? Това сж приказки.

— Наистина, — обадила се тъкачката, като се дори усмихнала малко подигравателно. — Дори и да кажемъ, че всичко това е истина, какво му е чудното? Катерица, като катерица; такива орѣхи ѝ се паднали — такива чупи. Ако ѝ дадешъ, вмѣсто орѣхи кестени — па били тѣ не отъ злато, ами отъ алмазъ —, и тѣхъ ще вземе да чупи. Друго нѣщо има чудно — наистина чудно.

— Какво е то? — запиталъ царьтъ, малко докаченъ.

— Има единъ брѣгъ — пустиненъ, пѣсъкливъ и широкъ. Додето ти око вижда — все брѣгъ. Когато се подигне въ морето буря, то се издува, закипява, заревава, като бѣсно се хвърля и залива брѣга съ пѣна. И ето, че всрѣдъ гърмежа на вълнитѣ се отведнѣжъ явяватъ тридесетъ и трима рицари, облѣчени въ блѣскава броня. Тридесетъ и трима момци-исполини, хубави като слънцото, толкова прилични единъ на другъ, че не можешъ ги разпозна. Съ тѣхъ върви и Морскиятъ Духъ, най-силенъ отъ вси духове. Ако е за чудо — това е то истинско чудо.

Моряцитѣ не казали нищо: защо да се препиратъ? Каква полза отъ това — да настояватъ, че сж видѣли съ очитѣ си онова, за което говорятъ? Царь Салтанъ сжщо не казалъ дума. А въ това време мухата бръмна, завъртѣла се около тъкачката и току отведнѣжъ — ззззтъ — впила ѝ се въ лѣвото око. Жената надала викъ, размахала ржце, събрала цѣлия дворець.

— Ахъ, проклета муха, — развикали се всички. — Дръжте я, смажете я, убийте я.

Но мухата хвъркнала презъ прозореца и полетѣла къмъ далечния островъ.

Царь Гидонъ се угрижилъ пакъ. Веднѣжъ лебедтъ го видѣлъ, че ходи по брѣга на синьото море, потъналъ въ мисли. Царьтъ се спиралъ отъ време на време и току поглеждалъ къмъ вълнитѣ, сякашъ чака да излѣзе нѣкой отъ тамъ.

— Здравѣй, царь Гидоне, — рекълъ лебедтъ; — за що си се замислилъ? Каква мжка ти яде сърдцето?

— Голѣма грижа ме е налегнала, — отвърналъ царьтъ. — Има едно чудно нѣщо, за което чухъ, но не знамъ, истина ли е, или праздна приказка.

— Какво е то?

— Казватъ, че нѣкъде си бурното море се пѣнѣло, кипѣло и разсипвало по брѣга съ трѣсъкъ и гърмежъ. Цѣли преспи отъ пѣна. Истина ли е, или не е, не знамъ. Но всрѣдъ оглушителния шумъ изведнѣжъ излизали тринадесетъ и трима рицари, все въ блѣскава броня облѣчени. Тридесетъ и трима — казватъ — до единъ момци — исполини, каквито никой не е виждалъ, голѣми хубавци, единъ на другъ дотамъ прилични, че ни можешъ ги различи. Съ тѣхъ вървѣлъ Морскиятъ Духъ. — Тѣхниятъ вождъ, иска ми се да видя това, ако е истина.

Лебедтъ рекълъ:

— Това ли ти е било мжката, царю? Недей се грижи, миличъкъ: всичко ще се нагласи. Тия морски рицари, за които си чулъ да се приказва, сж мои братя, владѣтели на морето. Върви си и ги чакай: тѣ ще ти дойдатъ на гости.

Царьтъ успокоенъ отъ тия думи, се върналъ въ двореца. Той се качилъ на най-високата кула и се загледалъ къмъ морскитѣ далечини. И ето, че морето се изведнѣжъ разклатило цѣло, като че ли се напѣва да излѣзе изъ брѣговетѣ си. На широкия брѣгъ се издигнала цѣла планина отъ бурни вълни и пѣна, а отъ нея внезапно излѣзли тридесетъ и трима рицари. Златната имъ броня блестѣла ослѣпително. Тѣ трѣгнаха, наредени въ строенъ редъ, предвождани отъ високъ старецъ съ бѣлоснѣжна коса. Шлемътъ му билъ украсенъ съ скъпоценни камъни.

Царь Гидонъ побързалъ да слѣзе отъ кулата, за да посрещне чуднитѣ гости. Долу се билъ струпалъ вече сума народъ. Бѣлокосиятъ старецъ казалъ съ грѣмливъ гласъ на царя:

— Лебедътъ, който ни прати при тебе, ни заповѣда да пазимъ славния ти престолень градъ. Отъ днесъ нататкъ ние всѣки день ще излизаме отъ водитѣ, за да обиколимъ укрепления и да дадемъ заповѣди на стражитѣ. Сега ще си вървимъ; време е да се върнемъ въ морета, защото е мжно за насъ да дишаме тоя въздухъ. Но утре ще ни видишъ пакъ.

Като казалъ това, старецътъ повелъ своитѣ рицари и тѣ влѣзли следъ него изново въ морето.

Минали дни. Голѣмъ корабъ се задалъ по морскитѣ вълни. Вѣтрътъ духалъ силно, разрошвалъ пѣната на вълнитѣ, издувалъ платната и гонѣлъ кораба право къмъ пристанището на Гидоновата столнина. Моряцитѣ видѣли скоро стрѣмния островъ, на който се издигалъ величественъ градъ. Зачули се и топовни гърмежи. Корабътъ влѣзълъ въ пристанището и спрѣлъ. Моряцитѣ слѣзли: Царьгъ ги канѣлъ на угощение въ двореца.

Богата била царската трапеза, вкусни били гостбитѣ, сладко било виното на тоя островъ.

— Съ какво търгувате, мои скъпи гости? — запиталъ ги Гидонъ. — И накжде плува корабътъ ви?

А тѣ му отвърнали:

— Много морета минахме, царю честити, продавайки желѣзо, сребро и злато. Отиваме далече въ царството на Салтана, чието име знаятъ всички. Натамъ пжтуваме.

— На добъръ ви часъ тогава, — рекълъ царь Гионъ. — А като пристигнете въ земята на славния царь Салтанъ, кажете му, че царь Гидонъ му праща много здраве.

Моряцитѣ се сбогували съ царя и трѣгнали на пжтъ. Гидонъ ги изпратилъ до пристанището. Нему се пакъ приискало да види баща си. Лебедътъ го превърналъ тоя пжтъ на подземна пчела. Стигнали въ Салтановото царство.

Все тѣй седѣлъ царь Салтанъ, преди време застапѣлъ, на престола си, съ златна корона на глава, но тоя пжтъ билъ още по-замисленъ и скърбенъ. Все тѣй седѣли край него женитѣ — Болярката Варвара, тъкачката и готвачката.

Влѣзли моряцитѣ, поканени на угощъние въ двореца. Влетѣла съ тѣхъ и подземната пчела.

Царь Салтанъ запиталъ съ моренъ гласъ гоститѣ:
— Накжде отивате, смѣли моряци? Добре ли пж-
тувахте? Що има ново по свѣта?

— Пжтътъ ни е много дългъ, царьо честити, —
отвърнали моряцитѣ. — Благодаримъ ти, добре пжту-
вахме. Отъ всичко, що видѣхме по широкия Божи свѣтъ,
най-много ни зачуди едно нѣщо.

— Какво е то?

— Има всрѣдъ морето единъ чудесенъ островъ. На
него се издига най-хубавиятъ градъ, какъвто е виждало
човѣшко око.

— Слушали сме за тоя градъ съ стотѣхъ църкви,
все съ позлатени кубета, — рекла готвачката и се ус-
михнала презрително. — Градъ, като градъ: що има
тукъ за чудене?

— Не е само това, — казали търговцитѣ. — Всѣки
день тамъ става едно чудо, за каквото дори не бѣхме
дори чували. Морето кипва и изхвърля на брѣга цѣла
планина отъ пѣна. Всрѣдъ оглушителния трѣсъкъ на
разбиващитѣ се вълни се изневидѣлица явяватъ триде-
сетъ и трама момци-великани, облѣчени въ блѣскава
златна броня. — чудни рицари, стройно наредени, тѣй
прилични единъ на другъ, че никой не може да ги раз-
личи. Тѣ сж и много хубави — такива хубавци не жи-
вѣятъ никжде поземи. Отъ морето излизатъ тѣ; единъ
старецъ, тѣхенъ главатаръ, ги води. Тия рицари сж над-
зорници на стражата въ оня градъ. Нѣма, наистина и
не може да има по-зорка стража отъ тая. Нѣма по-
храбри и по-силни юнаци отъ тѣхъ. Никой не може да
превземе оня градъ. А тамъ царува младиятъ Гидонъ.
Той ти праща, царьо честити, много здраве.

Зачудилъ се царь Салтанъ, като чулъ това.

— Дано ми продѣлжи Богъ живота, — рекълъ той,
да отида на тоя островъ и да погостувамъ на царь
Гидона.

Но и тритѣ жени изъ единъ гласъ викнали:

— Не ти трѣбва да отивашъ по такива далечни
острови: може да ти се случи нѣщо лошо. Ти си вече
старъ, трѣбва да се пазишъ.

— Старъ, не старъ, ще вървя, — рекълъ Салтанъ.
Такива чудесии разказватъ хората за тоя островъ, че

трѣбва да го видя безъ друго. Па и царь Гидонъ ми праща вече трети пжтъ много здраве.

— Я недей вѣрва на такива измислици, — рекла болярката Варвара. — Па и да допуснемъ, че всичко това е истина, що отъ това? Какво чудно има въ туй, че излизали хора отъ морето? Голѣма работа! Чудо бихъ нарекла азъ друго нѣщо — само да го имаше. Но кой знае, дали го има?

— Какво е това чудо? — запиталъ царь Салтанъ.

— Какво ли? Ето какво. Да има царкиня — толкова хубава, че който я види, да не може да си откъже очитѣ отъ нея. Денемъ да затъмнява слѣтцето съ хубостъта си, а нощемъ да освѣтява цѣлата земя. Месяць да грѣе въ косата ѝ, а на челото ѝ да свѣти звезда. И тая царкиня да пристѣпва тѣй величествено, както пристѣпва паунъ. Заговори ли, да ти се стори, че слушашъ срябристъ изворъ, какъ клокочи и пѣе надолу, по планинския сипей. Ако е думата за чудо, — вижъ, това би било сжщинско чудо.

Моряцитѣ били учтиви хора. Тѣ били, при това, гости. Никой отъ тѣхъ не рекълъ дума. Па и нѣмало полза отъ разпри. Защо ще се кълнатъ и вѣрятъ, че онова, което казватъ, е истина? И царьтъ не казалъ нищо. Но подземната пчела, ядосана на болярката, се завъртѣла надъ главата ѝ, спуснала се и отведнѣжъ — рррътъ, — забила жилото си право въ дебелия ѝ носъ.

Болярката ревнола, носътъ ѝ отекулъ, та станалъ като пиперка. Разтичали се слуги, слугини да гонятъ пчелата. но тя изхвъркнала отъ прозореца, литнала надъ морето и се понесла право къмъ острова.

Онова, що чулъ Гидонъ, заседнало въ ума му. Загрижилъ се той, умислил се. Излѣзълъ да се разходи по брѣга. И тоя пжтъ дошълъ лебедътъ и го запиталъ, защо е угриженъ.

— Черна мжка ме гложде, — отвърналъ царьтъ. — Всички се женятъ, само азъ ще умра нежененъ.

— Щомъ ти се толкова иска, ожени се, — казалъ лебедътъ.

— Не знамъ, има ли мома като за мене.

— А каква мома искашъ ти?

— Казаха ми, че имало нѣкжде си царкиня, чиято хубостъ взема очитѣ на човѣка. Толкова хубава била, че денемъ помрачавала небето, а нощемъ грѣбела надъ цѣлата земя. На челото ѝ свѣтѣла звезда, а въ косата ѝ блѣстѣлъ месецъ. Като паунъ пристѣпвала, като пѣнливъ ручей говорѣла. Не знамъ само, дали има такава мома, или сж ме излъгали.

Царьтъ чакаль нетърпеливо да чуе отговора. Но лебедътъ мълчель.

— Кажи ми, моля те, — настояль Гидонъ: — има ли такава мома?

Лебедътъ помислиль малко, па рекълъ:

— Да, царь Гидоне, такава мома има. Но знаешъ ли ти, що е женитба? Жената не е корона да си я сложишъ на главата, за да се гордѣешъ съ нея, — нито хубавъ скъпоцененъ накитъ — да се кичишъ съ него въ празникъ. Жената иска грижи, иска обичъ, иска нѣжностъ. Ще ти дамъ единъ съветъ: имашъ време, помисли си, па после ела ми кажи. Обмисли добре онова, което си намислиль да правишъ, да не би после да се разкайвашъ.

Тогавъ царь Гидонъ казалъ:

— Кълна се предъ Бога и предъ тебе, че съмъ дълго мислиль, преди да се реша. Ако намѣря тая мома, за която ти говорихъ, отъ все сърдце ще я обичамъ. Готовъ съмъ да обиколя тридесетъ царства — само да я намѣря.

Лебедътъ въздъхналь дълбоко, като чуль тия думи, както въздъхва човѣкъ, комуто е олекнало.

— Защо ще отивашъ толкова далече? — казалъ той. — Оная, която търсишъ, е близо до тебе. Знай, че царкинята, за която сж ти приказвали, съмъ азъ.

Като казалъ това, лебедътъ се вдигналь, та полетѣль. Той плѣскаль силно съ крилата си. Летѣль, летѣль, докле стигналь до една горичка, близо до двореца. Царь Гидонъ тръгналь сжщо натамъ. Като влѣзълъ въ горичката, видѣль, че лебедътъ удря крилата си едно о друго. Вдигнала се цѣла вихрушка отъ пера. Отъ нея се показала царкинята, съ луенъ сърпъ на косата и съ звезда на челото. Тя пристѣпвала царствено — сжщо като паунъ. Царьтъ я пригърналь, отвелъ я въ двореца и се ожениль за нея.

Въ голѣма радостъ и щастие минавали днитѣ. Веднажъ се отново показалъ въ морето корабъ. И той спрѣлъ въ пристанището. Моряцитѣ били поканени отъ гостолобивия царь на угощение.

— Съ какво търгувате, приятели, — запиталъ ги Гидонъ, — и накжде пжтувате?

А тѣ му отвърнали:

— Продаваме коприна, килими, кадифе и сърма. Презъ много пазари минахме и сума царства видѣхме. Сега отиваме въ земята на славния царь Салтанъ, за когото си — навѣрно — слушалъ.

— Да, слушалъ съмъ, — рекълъ Гидонъ. — Вървете си съ здраве, пожелавамъ ви всичко добро. А когато стигнете въ земята на Царь Салтана, поздравете го отъ мене и му напомнете, че още преди време е обещалъ да ми дойде на госте, а и до днесъ не е изпълнилъ обещанието си. Кажете му, че го чакамъ: далъ е царска дума.

Гоститѣ си отишли, следъ като поблагодарили на любезния домакинъ. Тѣ се качили на кораба, а царь Гидонъ тоя пжтъ се върналъ отъ пристанището право въ двореца си, защото му се не искало да се дѣли отъ жена си.

Весело пѣлъ бързиятъ вѣтъръ, шибалъ вълнитѣ, обрѣщалъ ги, тласкалъ кораба — къмъ царството на Салтана. Показали се брѣговетѣ, а после се провидѣло и пристанището. Корабътъ пусналъ котва, моряцитѣ слѣзли. Царьтъ ги поканилъ, по обичая си, въ двореца.

Влѣзли гоститѣ. И ето що видѣли! — Царь Салтанъ седи на престола. На главата му има златна корона, която изглежда, че му тежи, защото е много уморенъ и преди време застарѣлъ. Сърменитѣ му дрехи сж извезани съ бисеръ и украсени съ скъпоценни камъни, но му сж широки — сякашъ не сж кроени за него: толкова е изсѣхналъ и отслабналъ. Отъ дѣсно седятъ боляри и царедворци, а отъ лѣво — благородни жени. Първи отъ тѣхъ сж Варвара, тъкачката и готвачката.

— Заповѣдайте, мили гости, — казва царь Салтанъ и ги поканва на трапезата.

Дълго ядатъ и пиятъ тѣ — чакъ до мръкване.

А царьтъ ги разпитва:

— Отдавна ли пжтувате? Откъде идете? Що има ново по свѣта?

И тѣ му отврѣшатъ:

— Много отдалекъ идемъ, царьо честити, и пжтуваме отъ сума време. Тръгнахме съ дѣдитѣ си, а се връщаме съ внуцитѣ си. Нашитѣ бащи и дѣди измрѣха по пжтя, и ние ги хвърлихме въ морето, като имъ прочетохме по една молитва. Цѣлъ свѣтъ обиколихме. Нѣма вѣтъръ — да не ни е духалъ, нѣма море — да не ни е носило. Всичко видѣхме. Но като онова, за което ще ти разкажемъ другаде не сме видѣли, и чули.

— Какво ли ще да е пѣкъ то? — рекла презрително готвачката, но царьтъ я изгледалъ тоя пжтъ подъ вежди.

— Встрѣдъ морето се издига островъ, а на него — градъ, съ стотини църкви и хиляди замъци. Стенитѣ сж отъ мраморъ, а кубетата — отъ чисто злато. Предъ двореца расте чуденъ боръ, надъ който се издига кристаленъ дворець. Въ него живѣе питомна катеричка, каквато нѣма ни по горитѣ, ни по кжщята. Тя пѣе, като нѣкое момиче; па и троши орѣхи отъ злато, отъ които падатъ изумрудни ядки.

— Това знаемъ вече, — каза готвачката, но царьтъ изгледалъ и нея строго: тоя день той билъ решилъ да се не шегува.

— Но има нѣщо по-чудно тамъ, — продължили моряцитѣ. — Морето се разиграва, като бѣсно, реве и натрупва пѣна на брѣга. Пѣната се разпрѣсва и отъ нея излизатъ тридѣсетъ и трима рицари съ златна броня и огнечи очи, — все лични хубавици, като близнаци прилични единъ на другъ. Тѣ сж три пжти по-голѣми отъ насъ, а пѣкъ сж млади момци — още нѣматъ и мустии. Вождъ имъ е единъ бѣлобродъ старецъ, за който казватъ, че билъ самиятъ Морски Духъ. Тия рицари пазятъ престолния градъ и двореца. По-вѣрна и сигурна стража не може да има никжде.

— Слушали сме тия приказки, — обадила се болярката Варвара и се готвѣла да каже още нѣщо, но царьтъ ѝ направилъ знакъ да мълчи.

— За васъ — лъжа, за насъ — истина, — рекли моряцитѣ, — но ние казваме това, което сме видѣли съ очитѣ си. Въ оня островъ има и трето чудо, много по-

голѣмо отъ първитѣ две. Жената на тамошния царь е толкова хубава, че не можешъ се насити да я гледашъ. Денемъ и свѣтлината тъмнѣе предъ нея, а нощемъ хубоста ѝ свѣти като слънце. На челото ѝ сияе звезда, по-ярка отъ зорницата, а въ косата ѝ грѣе месецъ. Не можемъ ви описа, колко е сладъкъ говорътъ ѝ, нито — колко е стройна снагата ѝ, нито пъкъ — колко царствено стѣпва тя. Царь Гидонъ управлява тая земя — и всички го обичатъ, почитатъ и хвалятъ. Той те поздравя, царю честити, и ни моли да ти напомнимъ, че си обещахъ да му отидешъ на гости, а не си изпълнилъ обещанието си.

— Вѣрно е, — казалъ царь Гидонъ. — Срамъ ме е вече отъ него.

И, като се обърналъ къмъ боляритѣ, казалъ :

— Заповѣдайте да се приготвятъ веднага корабитѣ ми. Още утре трѣгвамъ!

Готвачката, тъкачката и Варвара почнали да го увещаваатъ да не отива: не имъ се искало да го пуснатъ да види хубавия островъ. Но царь Салтанъ имъ викналъ:

— Азъ ли съмъ царь на това царство или вие? Да не мислите, че предъ васъ стои дете? Утре заранъ трѣгвамъ на пѣтъ!

Като рекълъ това, тупналъ кракъ, излѣзълъ и хлопналъ вратата следъ себе си.

Единъ день царь Гидонъ седѣлъ до прозореца и гледалъ къмъ синьото море. То било спокойно, като езеро; само отъ време на време се повдигали съвсемъ дребни вълни, та по синята му поврхность се явявали златисти ивици. И ето, че въ далечината се очертали кораби — не кораби търговски, каквито идвали дотогава, а царски — изписани се блѣскави багри, укичени съ знамена, украсени съ голѣми образи на животни.

Царь Гидонъ скочилъ и викналъ радостно:

— Мамо, мила мамо, и ти, скѣпа моя царице, я вижте тамъ: Иде царь Салтанъ, моятъ баща!

Корабитѣ влѣзли въ пристанището. Топоветѣ изгърмѣли за поздравъ, камбанитѣ на всички църкви почнали да биятъ. Самъ Гидонъ слѣзълъ на брѣга и посрѣщналъ царя, готвачката, тъкачката и болярката Варвара, които вървѣли предъ царедворцитѣ. Безъ да ка-

же дума, той ги въвелъ въ града, а после — тръгнали хъмъ двореца.

Предъ вратитѣ блѣснала златна броня. Царь Салтанъ видѣлъ — наредени стройно — тридесетмината и трима млади исполни, съ златни сѣкири въ ржце. Морскиятъ Царь стоелъ предъ тѣхъ. Като влѣзълъ въ двореца, Салтанъ видѣлъ кристалния дворецъ съ катерицата. Тя запѣла радостна пѣсенъ и се изправла на заднитѣ си крака, за да ги поздрави. Пѣсенъта започвала съ думитѣ: „Добре дошълъ, честити царь Салтане“.

Влѣзли въ предверието на двореца. Стенитѣ били позлатени, а върху позлатата блестѣли разноцвѣтни скъпоценни камъни. Но ето, че гоститѣ видѣли отдалече младата царица, Гидоновата съпруга. На косата ѝ грѣбелъ месецъ, по-свѣтълъ отъ вси златни корони на свѣта. На челото ѝ сияела звезда, която заслѣпявала всички съ блѣсъка си. Но най-силно поразявала хубостъта на царицата: който я погледне, искало му се вѣчно да я гледа. Тя слѣзла по мраморнитѣ стѣпала — тъй гордо и царствено, както не слиза никоя царица.

Следъ нея се явила и Гидоновата майка. Царь Салтанъ я позналъ. Сърдцето му се разтупкало. Той се разтреперилъ отъ вълнение. Дѣхътъ му спрѣлъ. Падналъ царьтъ, облѣнъ въ сълзи предъ нозетѣ на жена си; та ѝ поискалъ прошка. После пригърналъ и нея, и сина си, и снахата си.

Голѣмо угощение далъ въ двореца царь Гидонъ не само на гоститѣ си, но и на цѣлия народъ. Въ записията никой не видѣлъ, кжде сж се дѣнали Варвара, тъкачката и готвачката. Но когато поканенитѣ насѣдали и Гидонъ видѣлъ, че столоветѣ на тритѣ жени сж праздни, той пратилъ стражитѣ да ги намѣрятъ. Намѣрили ги край морето: тѣ искали да се хвърлятъ въ вълнитѣ, но ги било страхъ. Уловили ги, па ги отвели при царя. Тамъ, предъ всички събрани, тритѣ жени изповѣдали грѣха си и поискали на колъне прошка отъ Салтана, жена му и сина му. Тѣ имъ простили, но имъ заповѣдали да си вървятъ, отдето сж дошли и да не се мѣркатъ вече предъ очитѣ имъ.

Следъ това се започнало угощението — и то било толкова весело, че и до день днешенъ се разказва за него въ оная честита страна — Гидония.

Вълшебната количка

(испанска приказка)

Имало едно време две сирачета, братче и сестра. Родителитъ имъ били отдавна умрѣли, безъ да имъ оставятъ имотъ, а децата трѣбвало съ просия да се прехранватъ. Тѣ били още малки за работа. Вечерно време тѣ похлопали на първата кжща, която имъ се попадне, и изпросвали да ги прибератъ да нощуватъ. Милостиви хора имъ не отказвали: прибирали ги, нагощавали ги и ги оставяли да пренощуватъ.

Една вечеръ дветѣ сирачета се озовали вънъ отъ града и замръкнали предъ една кжща, много отдалечена отъ другитѣ. Похлопали на прозореца. Показала се една стара бабичка, която попитали, дали ще могатъ да пренощуватъ у дома ѝ.

Бабата имъ рекла: „Защо не, дечица, — елате!“

Ала, щомъ сирачетата прекрачили прага, бабата прибавила: „На драго сърдце ще ви оставя да нощувате тукъ, но ако мжжъ ми ви види, ще ви изеде веднага: той много обича човѣшко месо — печено!“

Децата се изплашили отъ тия думи, ала нѣмало какво да сторятъ — отвнъ било тъмно, като въ рогъ. Бабата ги скрила въ една каца. Тѣ се сгушили тамъ и не мърдали. Дълго време тѣ не могли да заспятъ отъ страхъ. Следъ нѣкое време зачули тежки мжжки стѣпки: идѣлъ човѣкоядецътъ. Той почналъ съ звѣрски гласъ да се кара съ жена си, че не му била приготвила печено човѣшко месо. Сутринята той излѣзълъ отъ кжщи, и тежитѣ му стѣпки разбудили децата, които чакъ призори били задрѣмали.

Бабата имъ приготвила закуска, и щомъ закусили, имъ рекла: „Вие, деца, трѣбва нѣщо да работите! Ето ви по една метла, идете горе и пометете стаятѣ! Тѣ сж дванадесетъ, но вие ще пометете само единадесеттѣ, а дванадесетата недейте отваря. Докато свършите това,

азъ ще поизляза малко — имамъ работа“. Децата измели стаитѣ и свършили, каквото имъ било казано отъ бабата. Но момичето било много любопитно да узнае, какво има въ дванадесетата стая, която не бивало да метатъ. То надзърнало презъ дупката на ключалката и видѣло вжтре една чудно хубава количка, а въ нея впрегнато позлатено сърне. Девоичето извикало братчето си, да види и то презъ дупчицата. Следъ като огледали добре, дали не иде бабата, отворили бързо вратата на кжщата и извлѣкли количката съ сърнето. Седнали въ количката и почнали да се возятъ къмъ града. Ала наскоро съгледали, че идатъ насрещу имъ бабата и човѣкоядецътъ.

„Ахъ, сестричко, какво да правимъ сега?“ — извикало момчето. — „Ако ни уловятъ, изгубени сме!“

„Мълчи!“ — отговорило момичето. — „Азъ зная една много силна магьоснишка клетва, която помня отъ баба си“.

И то рекло: „Червенъ трендафилъ — боде ли боде. И да ни погледнешъ — да ни не видишъ!“

Веднага следъ тия думи момичето се превърнало на трендафилъ, момчето — на трънливо стѣбло и клони, количката — на листа, а сърнето — на коренъ. Когато човѣкоядецътъ и бабата приближили, видѣли трендафиловия храстъ. Тогава бабата се навела и се опитала да откъсне розата, но търнетѣ тѣй силно я боднали по ржцетѣ, че ги дори разкървали, и тя отминала съ ядъ. Следъ това децата пакъ си станали, както били по-рано и бързо препуснали количката напредъ.

Вървѣли, вървѣли — стигнали до една пещъ, пълна съ хлѣбъ. Изъ пещъта се зачулъ глухъ гласъ: „Приберете тоя хлѣбъ, приберете тоя хлѣбъ!“ Момичето прибрало набързо хлѣба въ количката и веднага продължили пжтя си.

Като вървѣли, стигнали до една голѣма круша, пълна съ зрѣли круши. Пакъ се зачулъ гласъ: „Обрулете крушитѣ ми, обрулете крушитѣ ми!“ Момичето почнало да брули крушитѣ, и момчето ѝ помогнало да ги натурятъ въ количката.

Следъ малко стигнали до една лоза, която тежела отъ грозде. И отъ лозата се чулъ гласъ: „Оберете гроздето ми, оберете гроздето ми!“ Момичето обрало гроздето и го наредило въ количката.

Докато децата се скитали насамъ-нататъкъ изъ полето, човѣкоядецътъ и жена му стигнали у дома си и видѣи, че децата сж откраднали количката съ сърнето, както и нѣкога, преди години, я били откраднали отъ нейния стопанинъ, когото убили. Тая количка била вълшебна: имала такова свойство, че кждето и да се закара, отъ всѣка страна ѝ се носѣли дарове — круши, ягоди, хлѣбъ, и грозде. Съ тая количка човѣкоядецътъ и жена му преживѣли дълги години въ изобилие. Затова, щомъ видѣли, че количката имъ е открадната, спуснали се подиръ децата, — да ги настигнатъ и си я взематъ. Човѣкоядецътъ се облизвалъ: той се готвѣлъ да яде печено човѣшко месо; билъ се заканилъ — щомъ хване децата, да ги заколи и опече. Двамината тичали по диритѣ на децата и по едно време ги съгледали отдалечъ. Дветѣ сирачета били въ тоя мигъ стигнали до едно голѣмо блато и се чудѣли, какъ да го преминатъ, като нѣмало ни ладия, ни мостъ. Но въ блатото се виждали цѣло ято патици които плували и се гмуркали въ водата. Момичето ги подмавило къмъ брѣга, хвърлило имъ хлѣбъ и имъ продумало:

„Патенца, милички, плувнете задружно, па елате насамъ — направете ни мостъ, за да минемъ на другия брѣгъ!“

И патицитѣ веднага плувнали, събрали се на купъ, наредили се като мостче, и децата съ количката и сърнето минали на отвждната страна. Не се минало много, ето че и старитѣ пристигнали. Човѣкоядецътъ извикалъ съ грозенъ гласъ:

„Вие— патици, проклети патици, скоро елате насамъ — направете ни мостъ, да минемъ, че инакъ ще ви дадемъ да ни разберете!“

Бързо плувнали патицитѣ задружно, направили мостъ и понесли човѣкоядеца и жена му на гърба си. Ала тъкмо дошли до срѣдата на блатото, до най-дълбокото мѣсто, раздѣлили се една отъ друга, прѣснали се по разни страни, и човѣкоядецътъ и бабата потънали въ блатото.

Момчето и момичето станали много богати хора, ала били винаги милостиви къмъ беднитѣ и имъ правѣли добрини, защото си спомняли за онова време, когато и тѣ били бедни и ходѣли да просятъ.

Патрикий Чудотворецъ

(приказка)

Едно време живѣлъ въ градъ Бонания единъ заможенъ човѣкъ. На младини той служилъ дълго въ римската войска, та спечелилъ пари и роби. Между робинитѣ му имало една хубава мома отъ Галия. Той я освободилъ и се оженилъ за нея.

Съпрузитѣ имали само една рожба — момче, което кръстили Патрикий. Едничъкъ синъ на майка си и на баща си, момъкътъ билъ много разглезенъ. Каквото поиска, давали му. Каквото и да направи прощавали му. Той билъ християнинъ, но дружелъ само съ езичници — богаташки синове, които нѣмали друга грижа, освенъ да ядатъ и пиятъ и да се веселятъ.

Но една нощъ крайморскиятъ градъ Бонания билъ нападнатъ отъ морски разбойници. Тѣ изклали войницитѣ и много граждани, ограбили къщитѣ, опустошили града и отвели въ пленъ момцитѣ и момитѣ.

Родителитѣ на Патрикия били сжщо убити, а той — плененъ. Качили го на единъ корабъ и го продали робъ въ Ирландия на единъ тамошенъ главатаръ. Патрикий билъ тогава на седемнадесетъ години. Животътъ му се промѣнилъ съвсемъ: сторило му се, че отъ върха на нѣкоя свѣтла планина, огряна отъ слънце, изведнажъ е падналъ въ дъното на мрачна и тѣсна тъмница.

Господарътъ му го запиталъ, шо може да върши. — Патрикий трѣбвало да признае, колкото и да го било срамъ, че не знае никаква работа.

— Щомъ е тъй, — рекълъ главатарътъ, — ще вървишъ да пасешъ свинетѣ.

И Патрикий станалъ свинарь. Вмѣсто мекъ римски пурпуръ, той навлѣкълъ на голо дреха отъ козя вълна. Отишълъ да живѣе въ планината, дето билъ свинарникътъ, въ една пещера. Трѣбвало да спи на голитѣ камъни и да се покрива съ мокра рогозка. За възглавие

му служелъ спопъ сухи клони или кори отъ дърво. Хранѣлъ се съ чорба отъ овесъ или съ джбови жължди. Денемъ извеждалъ стадото — да яде жължди подъ джбоветъ, а вечеръ го прибиралъ въ пещерата, слагалъ единъ голѣмъ камъкъ при входа — да не дойдатъ звѣрове — и запалвалъ огънь, па лѣгалъ да спи. Но въ планината било много студено: и огънятъ не помагалъ. Патрикий треперѣлъ отъ студъ: замръзвалъ до коститѣ.

Господарѣтъ му билъ грубъ човѣкъ. Той се отнасялъ съ момъка по-зле, отколкото съ животнитѣ. Па и всички, съ които се срѣщалъ Патрикий, били прости, груби и безсърдечни хора. Момъкътъ виждалъ, че и самъ почналъ да загрубява, да подивява. Най-напредъ му било толкова тежко, че му идѣло да се хвърли отъ нѣкоя скала. Но отпосле свикналъ полека-лека.

Патрикий се промѣнилъ. Като гладувалъ, студувалъ и страдалъ, той разбралъ, че преди това е водилъ празенъ животъ. Разбралъ, че ония дни, които смѣталъ до тогава за щастливи, сж били дни изгубени. Той се мжчелъ да ги забрави. Нищо му не останало: нѣмалъ ни родители, ни други сродници, ни приятели, ни роднина, ни свобода.

И, както си мислѣлъ скръбно — самъ въ планината —, Патрикий си спомнилъ, че — когато билъ малъкъ —, свещеникътъ му говорѣлъ за Бога.

— Отъ всичко, що съмъ ималъ, — си казвалъ момъкътъ, — ми е останала само вѣрата въ Бога, а ето че и нея бѣхъ почналъ да забравямъ.

Отъ тоя день Патрикий почналъ все по-често и по-често да си спомня за Бога и да Му се моли. И запомнилъ той, че колчемъ се помоли, на душата му олеква.

Една нощъ, както спѣлъ, Патрикий чулъ нѣкаква много приятна музика, че се носи отдалече къмъ него. Сторило му се, че свирятъ много арфи и лютни. Въ сжщото време видѣлъ, че силна свѣтлина озарява гората. Следъ това се освѣтила и самата пещера. И ето, че се явилъ единъ момъкъ — много хубавъ, съ свѣтло лице и съ бледно-румени дрехи; цвѣтътъ имъ билъ, като на снѣга, когато го огрѣе залѣзващото слънце.

Момъкътъ се навелъ надъ Патрикия, както се навежда нѣженъ и добъръ братъ, и му казалъ съ сладъкъ гласъ:

— Патрикие, Богъ те е избралъ за важно дѣло. Сега ти страдашъ, но следъ време ще бждешъ честитъ.

— Кой си ти? — запиталъ Патрикий.

— Наричатъ ме Ангелъ на Победата, — отвърналь небесниятъ пратеникъ. Азъ съмъ твой приятель и ти нося утеха.

Тогава Патрикий забележилъ, че ангелътъ държи арфа. Но той не свирѣлъ съ нея, а само гледалъ мълчаливо Патрикия, както се гледа обиченъ братъ. Следъ това небесниятъ пратеникъ изчезналь.

На другия день свинарътъ мислиль дълго за тоя сънъ, ала не можалъ да разбере, що значи той. Кой ще да е този Ангелъ на Победата? Какво ще да е това важно дѣло, за което Богъ е избралъ Патрикия? Той не можелъ нищо да разбере, но му станало много драго, че си има приятель и не ще бжде вече самъ.

Отъ тоя день Патрикий се промѣнилъ. Сутринъ, като изкара свинетѣ на паша, той се дълго молѣлъ. Молѣлъ се и презъ деня. Въ молитвата забравяль всичко. А нощемъ виждалъ насъне все оня ангелъ, който му се билъ явилъ да го утеши.

Снѣгъ ли покриваль земята, дъждъ ли валѣлъ, ледни вѣтрове ли духали, — Патрикий не усѣщаль вече студъ. Нѣщо отвжтре го топлѣло. Той почналь и презъ деня да чува оная сладка музика, що слушалъ преди това само насъне.

Една нощъ ангелътъ се явилъ на Патрикия и му казалъ :

— До сега, Патрикие, ти си се грижилъ само за себе си. Своята мжка си оплаквалъ. Трѣбва да се погрижишъ и за другитѣ: и тѣмъ да помогнешъ. Тогава чакъ ще бждешъ честитъ.

На другия день въ гората се задали бедни дървари — роби, като Патрикия. Господаритѣ имъ били дали тѣпи, незакалени брадви. Ржцетѣ имъ били разранени.

Робитѣ седнали при Патрикия да си починатъ. Тѣ му се оплакали. Разказали му за своитѣ мжки.

— По-добре ще е за насъ да умремъ, отколкото да страдаме — и то безъ полза.

Патрикий утешилъ клетитѣ дървари, сподѣлилъ съ тѣхъ своята храна и почналь да имъ говори за Бога. Но тѣ не можели да го разбератъ още.

— Кжде е тоя Богъ, за Когото ни приказвашъ? — запитали тѣ. — Ние го не виждаме.

Тогава Патрикий разбралъ, колко е мжно да се говори за Бога на езичници. А идвало му на умъ, че Ирландия ще бжде по-честита, ако приеме християнската вѣра и се освободи отъ робство. Това и мислѣлъ той да направи, ако си върне нѣкога свободата.

Но дали ще успѣе? Дали упорититѣ царе и тѣхнитѣ първи помощници — друидитѣ и бардитѣ — не ще се възпротивятъ? Не ще ли го убиятъ?

Всички тогавашни царе и главатари на Ирландия били езичници. Тѣ си имали жреци, наречени друиди, и пѣвци, назовани барди. Друидитѣ и бардитѣ били много силни. Отъ тѣхъ се боели всички.

Презъ една лѣтна нощъ, Патрикий спѣлъ край голѣмия огънь, предъ пещерата, накладенъ отъ дърваритѣ. Той билъ имъ сготвилъ чорба, нахранилъ ги и дълго имъ приказвалъ за Бога и за Христа, Неговия синъ. Всички спѣли спокойно.

И ето, че Патрикий видѣлъ единъ черенъ великанъ, какъ търкаля върху него цѣла планина отъ гранитъ, за да го смаже. Видѣтъ на исполина билъ ужасенъ. Пѣна излизала отъ устата му, очитѣ му пламтѣли.

— Боже, запази ме! — викналъ Патрикий.

И отведнажъ се явилъ отнѣкжде високъ и едъръ бѣлобрадъ старецъ, съ строго и благородно лице и съ пламтящъ мечъ въ дѣсница. На Патрикия дошло на умъ, че той ще да е пророкъ Илия. Старецътъ насочилъ меча къмъ планината, и тя се разпрѣснала като димъ.

Въ тоя мигъ на небосклона се показалъ мжжъ въ блѣскави бѣли дрехи, свѣтълъ като слънце. Изгледътъ му билъ величавъ.

— Той трѣбва да е самъ Христосъ, — рекълъ си на ума Патрикий.

Мжжътъ прострѣлъ ржце къмъ Патрикия и го благословилъ. Въ сжщото време лицето му заблестѣло ослѣпително и отъ сърдцето му излѣзълъ огненъ лжчъ, който се забилъ въ сърдцето на роба и го изпълнилъ съ небесно блаженство.

Когато Патрикий се събудилъ, огнѣнътъ билъ угасналъ. Дърваритѣ си били отишли. Лжчитѣ на изгрѣва-

щото слънце пронизвали гората, влажна отъ роса, и позлатявали наведенитѣ папрати.

Робътъ станалъ и усѣтилъ въ душата си голѣма увѣреностъ.

— Каквото и да се случи, — рекълъ си той, — азъ ще успѣя. Богъ е съ мене. Той е въ сърдцето ми. Той ще ми помогне да освободя братята си.

Една нощъ Патрикий сънувалъ, че единъ корабъ плува, гласканъ отъ вѣтъра, къмъ ирландския брѣгъ. Въ сжщото време се чулъ гласъ, който повтарялъ многопжти едно и сжщо:

— Върни се въ родината си: тоя корабъ ще те отнесе.

Робътъ се пробудилъ и скочилъ. Той излѣзълъ отъ гората, прекосилъ нивята и видѣлъ морето. На брѣга стоелъ сжщиятъ корабъ, що билъ видѣлъ насъне. Въ него имало търговци, които плували за Бретанъ. Патрикий имъ казалъ, че е бретонецъ, продаденъ въ робство, и ги помолилъ да го качатъ на кораба, та да го отведатъ въ родината. Вначало тѣ не искали, но — следъ като робътъ имъ се молилъ дълго, взели го.

Корабътъ отплувалъ. Но тогава времената били опасни. По пжтя корабътъ билъ плененъ отъ морски разбойници. Тѣ продали Патрикия робъ въ Галия. Купилъ го единъ търговецъ на роби и го отвелъ, заедно съ другитѣ роби, на стъгдата — да го продава. Но презъ тамъ миналъ единъ отъ нѣкогашнитѣ приятели на Патрикия и го позналъ. Той събралъ пари отукъ-оттамъ, откупилъ роба и го пусналъ на свобода.

Патрикий не останалъ въ града, защото — още преди да се качи на кораба, се заклѣлъ въ името на Бога, че — ако се избави, ще се върне въ Ирландия, да проповѣдва християнската вѣра. Той се оттеглилъ въ една обителъ — да си помисли за работата, която мислѣлъ да върши, и да се приготви за нея.

Когато се върналъ въ Ирландия, никой го не позналъ. Той обикалялъ цѣли тридесетъ години страната и проповѣдвалъ. Много хора станали християни, защото Патрикий говорѣлъ пламенно, съ дълбока вѣра, и гласъ му билъ сладкъ. Той минавалъ презъ тъмнитѣ гори, дето живѣли друиди, и говорѣлъ за Бога и за Неговия Синъ — Исуса Христа. Съ кола, впрегната въ

два бѣли бивола, той обхождалъ селата и градоветѣ — да поучава. Цѣли гълпи се трупали около него — да слушатъ. Жени, деца, разбойници, главатарѣ, дори друидѣ и барди се крѣщавали.

Веднажъ Патрикий видѣлъ на извора край главния ирландски градъ дветѣ дѣщери на царъ Лаегаира, че си ператъ сватбената премяна. Когато имъ заприказвалъ за това, че човѣкъ е щастливъ само тогава, когато и душата му е толкова чиста, колкото сж изпранитѣ дрехи, тѣ го запитали:

— Да не би ти да си оня мжжъ съ кривата тояга, за когото нашитѣ друидѣ отдълго предсказватъ, че щѣлъ да дойде и да победи нашитѣ царе и главатарѣ?

— Не знамъ, — отвърналъ Патрикий, — за кого приказвате. Може и азъ да съмъ тоя човѣкъ. Но азъ не идвамъ, както виждате, съ мечъ и копие да побеждавамъ. Не ми трѣбва вашата земя. Азъ съмъ дошълъ да отгърва хората отъ зло и да ги науча да не грѣшатъ. Инакъ тѣ не могатъ да бждатъ щастливи.

Дветѣ царкини се покрѣстили. Тѣ отишли, та разказали на баща си за чудния човѣкъ, който имъ говорилъ за новия Богъ. Царьтъ ги смѣмралъ. Но дошло време — и той да се срещне съ Патрикия.

Ирландцитѣ имали особенъ обичай. Въ началото на пролѣтта, въ деня на равноденствието, тѣ издигали на високата тераса, предъ двореца на царъ Лаегаира, голѣма клада и я увѣнчавали съ цвѣтя. Царьтъ и петима князе-главатарѣ, придружени отъ друидѣ, барди и сждии, се събирали около свещената клада.

Когато настжпи полунощъ, главниятъ друидъ призовавалъ слънцето, месеца и другитѣ богове, а после слагалъ жарава на кладата — да я запали. Презъ това време войводитѣ чакали, наредени въ равнината, предъ двореца, на деветъ кржга, съ бойнитѣ си колесници, конетѣ и войскитѣ. Щомъ пламъкътъ се издигне нависоко, тѣ надавали силни викове. Тогава всички угасени огньоветѣ по цѣла Ирландия се запалвали отново и съ това започвала новата година.

Презъ тая година, за която е дума, тъкмо въ полунощъ, главниятъ друидъ, по обичая, понечилъ да запали свещения огънь. Но царъ Лаегаиръ го спрѣлъ.

— Чакай, — рекълъ. — Какъвъ е оня бѣлъ пламъкъ, що свѣти надъ гробищата, цето погребаваме робитѣ? Кой е посмѣлъ да го запали сега, когато сж изгасени вси огньовете?

— Не го е запалилъ нашъ човѣкъ, — отвърналъ Джбтакъ (тъй се казвалъ главниятъ друидъ). — Тоя бѣлъ пламъкъ е знакъ, че въ страната ни е дошълъ страшниятъ мжжъ съ прикривената тояга, за когото съмъ ти говорилъ много пжти. Не го пушай да идва тукъ: дойде ли, той ще покори и насъ, и тебе.

Следъ като билъ свършенъ обредътъ, царьтъ казалъ на жреца:

— Не ми се вѣрва това, което говоришъ. Та и какъ единъ чужденецъ, човѣкъ безъ оржие, ще може да ни покори?

И, като извикалъ робитѣ си, прагилъ ги да намѣрятъ Патрикия и да го доведатъ при него.

Патрикий дошълъ съ своитѣ ученици. Всички носѣли запалени свѣщи.

Царьтъ се ядосалъ, като ги видѣлъ, че държатъ свѣщи.

— Вземете факли, — рекълъ той. — Хвърлете тия пржчки, които държите.

Но Патрикий му казалъ:

— Нѣма да ги хвърлимъ, царю честити, защото сж по-чисти отъ факелитѣ. Твоята влада и факелитѣ ти сж идолопоклонски. А нашитѣ свѣщи сж знакъ, че вѣрваме въ истинския Богъ. Тая нощъ ние празнуваме възкръсението на Спасителя Иисуса Христа, затова държимъ запалени свѣщи. Тѣ сж отъ воскъкъ и издаватъ приятна миризма, защото сж направени отъ сокъ на цвѣтя. Тѣ не сж като твоитѣ факели, отъ боровъ катранъ, нито сж направени отъ сълзитѣ, що рони кедърътъ, когато го удари бравата. Ние искаме и душитѣ ни да бждатъ чисти, като тоя воскъкъ.

Тия думи смутили Лаегаира.

— Защо си дошълъ въ моето царство? — запиталъ той Патрикия.

— Кълна се въ Бога и въ светитѣ Му ангели, — отвърналъ Патрикий, — дошълъ съмъ не за друго, а за да проповѣдвамъ Евангелието и да уча твоя народъ на добро. Отъ обичъ и отъ жалъ къмъ този народъ съмъ дошълъ.

Като чули тѣзи думи, половината войводи и нѣкои отъ главатаритѣ взели страната на проповѣдника. Това озлобило още повече Лаегаира и той заповѣдалъ да хвърлятъ Патрикия въ тъмница. Осъдили го на смъртъ чрезъ изгаряне.

Но когато настѣпилъ деньтъ да се изпълни присъдата, станало нѣщо неочаквано.

Бригита, дъщеря на друида Джбтакъ, която обикновено вървѣла следъ баща си на голѣмитѣ пиршества и праздненства, за да свири на арфа и да възпѣва подвизитѣ на нѣкогашни юнаци, се приближила до кладата, на която щѣли да изгорятъ Патрикия, и рекла съ високъ гласъ:

— Чуйте, какво ще ви кажа. Азъ знамъ билки за радостъ и за скръбъ. Знамъ и други, които отварятъ очитѣ на човѣка — да види бждещото. Но тоя мжжъ знае повече отъ мене: той знае потайна билка, която спасява отъ смъртъ. Той знае билката на вѣчния животъ. Ако го горите, изгорете и мене. Азъ видѣхъ неговия разпнать Богъ и повѣрвахъ въ Него.

И други жени, па и много мжже, взели страната на Патрикия. Ще-не ще, царьтъ пусналъ проповѣдника. Но той заповѣдалъ на друида Джбтакъ да го отведе на Орловата планина и да го надвие съ магии.

— Иди, — рекълъ му той, — та призови нашитѣ богове да убиятъ тоя чужденецъ. Мигаръ ще го оставимъ да лъже дъщеритѣ ни?

Отишли тѣ на високата планина, дето многобройни орли пазѣли старитѣ гробници на великани-юнаци. Наоколо се издигали огромни камъни, наредени на кръгъ. Други стърчели отдѣлно, а трети били натъкмени, като трапези. Тамъ, споредъ народнитѣ вѣрвания, идвали посрѣдъ ноцъ загиналитѣ юнаци — да пируватъ и да пѣятъ за своитѣ подвизи.

Джбтакъ замахналъ съ ржка и цѣло яго орли се извило около Патрикия съ ужасни писъци, като че ли птицитѣ се готвятъ да го разкъсатъ. Но тѣ не можели да се приближатъ до него: сякашъ отъ праведника излизала сила, която го пази.

Изведнѣжъ небето се помрачило. Страшна гърмотевица затрещѣла. Свещенитѣ камъни по планината се разклатили. Подъ блѣсъка на свѣтковицитѣ почнали да

се явяват чернитѣ лица на юнацитѣ. Тѣ размахвали законително копия, мечове, щитове и арфи и треперѣли отъ ядѣ.

— О, юнаци, мои предѣди, — викналь друидътъ, — изгонете тоя страшенъ човѣкъ, защото е опасенъ за нашата земя. Покажете му силата си, богове-покровители.

Но Патрикий прострѣль ржката си и отъ всѣки прѣстъ излѣзълъ по единъ лжчъ. Призраци, буря, тъмни облаци, свѣтковици — всичко изчезнало. Явило се ясно звездно небе презъ лѣтна ношь. По планината се разнесла миризма, на трендафили. Ято бѣли гължи се разхвърчали надъ огромнитѣ камъни.

Втори пжтъ си прострѣль праведникътъ ржката — и ето, че отъ небето слѣзла една едра звезда, блѣскава, сжщо като слнцето. Тя се спрѣла надъ Патрикия.

— На тая блѣскава звезда ли живѣе твоятъ Богъ? — попиталь друидътъ.

— Не, — отвърналь Патрикий. — Той не живѣе сега тамъ, но тамъ е престолътъ Му, отъ който е слѣзълъ, за да дойде на земята.

— Какъ се казва тая голѣма звезда?

— Звезда на влѣхвитѣ. Тя управлява свѣта. Тя е показала божественото Дете на мждрецитѣ отъ Изтокъ и Западъ. По нейния лжчъ на обичъ Христосъ е слѣзълъ на земята. По тоя лжчъ и ти можешъ да се изкачишъ до Него. Загледай се въ тая звезда и ти ще видишъ Сина Божи, преобразенъ въ славата си.

Джбтакъ се вгледалъ въ звездата, но тя станала много лжчезарна; ослѣпителни свѣтковици излизали отъ нея.

— Не мога, — рекълъ той скръбно: — ослѣпявамъ, като я гледамъ.

И, като си навелъ главата, добавилъ:

— Моитѣ богове ме остави. Тая свѣтлина, шо иде отднънъ небето, ги пропжди. Твоятъ Богъ е посиленъ отъ нашитѣ.

— Тогава повѣрвай въ него и приеми кръщение, — казалъ Патрикий.

— Почакай, — рекълъ старецътъ. — Кажи ми, кжде ще отидатъ да живѣятъ моитѣ предѣди — юнацитѣ? Кжде ще бжде Финъ? Кжде ще бжде великиятъ Осиянъ?

— Кжде ли? Въ пкъла.

— Ами твоятъ Богъ не може ли да ги избави?

— Не.

— Тогава ми не трѣбва такъвъ богъ. Дето сж ония, които обичамъ, тамъ искамъ да бжда и азъ. Но знай едно: ако твоятъ Богъ бѣше въ пкъла, моитѣ юнаци биха могли да Го измъкнатъ дори и оттамъ.

Патрикий не знаелъ, що да отговори на тия думи. Той слѣзълъ мълчаливо отъ Орловата планина, а жрецътъ останалъ тамъ.

Никой не видѣлъ следъ това Джбтака да се върне: тѣлото му почива и сега на Орловата планина, подъ свещенитѣ камъни, обрасли съ мъхъ.

Патрикий, като свършилъ своята работа въ Ирландия, отишълъ въ страната на ледоветѣ — Исландия. И тамъ проповѣдвалъ. И тамъ покрѣстилъ повечето хора. Оттамъ заминалъ на единъ вълшебенъ корабъ за други острови. Само съ едно движение на ржката си, праведникътъ построилъ на островитянитѣ огромна църква отъ ледъ, понеже тамъ нѣмало камъни, да служатъ въ нея.

Най-сетне Патрикий се върналъ въ Ирландия. Той билъ старъ и виждалъ, че скоро ще умре. А презъ това време Бригита, вдъхновената дъщеря на Джбтака, станала светица. Тя основала обителъ за жени-робини, които приели християнството.

Веднѣжъ при нея дошълъ Патрикий, побѣлѣлъ отъ старостъ и ѝ рекълъ:

— Ето, дѣще моя, азъ обходихъ цѣла Ирландия, Исландия и много острови наоколо. Остарѣхъ. Тѣлото ми изтрѣпва. Очитѣ ми недовиждатъ. Вземи си арфата, Бригито, па ми посвири, за да умра въ радость.

Инокинята отвърнала:

— Дълго свирихъ и пѣхъ, отче. Хиляди сестри освободихъ отъ тъмнината на езичеството. Но сега вече арфата ми ме не утешава. Душата ми е изпълнена съ мжка. Защо осжди ти баща ми Джбтака и старитѣ юнаци, които спятъ подъ свещенитѣ камъни, на вѣчни страдания въ пкъла?

Патрикий се усмихналъ и тжжно рекълъ:

— На сила не можешъ накара никого да пѣе, ни да свири. Сбогомъ, дѣще моя. Дойде време — и азъ да отида тамъ, дето почиватъ твоитѣ предѣди.

Когато си вдигнала главата, Бригита не видѣла вече светеца: той билъ изчезналъ. Тогава тя се разплакала и рекла укорително на себе си:

— Защо не взехъ арфата да му посвирия и попѣя? Защо отказахъ да утеша въ последния му часъ оногo-ва, който ми донесе най-голѣмата утеха? Струва ми се, че нѣма да го видя вече. Ние и двама дадохме живота си за другитѣ, а и двама ще умремъ самотни.

Патрикий се оттеглилъ на единъ островъ, дето често обичалъ да отива, за да се моли. Тамъ и издѣхналъ лой, безъ да знае нѣкой гроба му.

Но нѣколко деня следъ смъртъта на светеца, — Бригита видѣла сънь. Свети Патрикий билъ седналъ въ една лодка съ баща ѝ. Около тѣхъ се били наредили Финъ, Осиянъ и още много други юнаци. Отзадъ на кораба стоелъ Ангелътъ на Победата и свирѣлъ съ арфата си. По едно време синигѣ вълни, по които плувала лодката, се превърнали на ивици отъ пара и понесли лодката заедно съ душитѣ, къмъ небето. Тя се издигала все по-високо и по-високо, докле стигнала до звездата на влѣхвитѣ, кждето плувцитѣ слѣзли.

Следъ това видение, светицата умрѣла утешена.

Момчето съ животнитѣ

(Английска приказка)

Въ една голѣма гора живѣлъ едно време дърварь съ жена си и съ едничкото си дете. То било момче и се казвало Робинъ. Семейството било бедно и прекарвало оскждно. Бащата по цѣль день сѣчелъ дърва.

Кжщата на дърваря била далече отъ градъ и село. Малкиятъ Робинъ нѣмалъ другари. Той ходѣлъ по гората и — като нѣмало деца да си играе съ тѣхъ — сприятелилъ се съ животнитѣ.

Когато се запролѣти и гората се раззелени, червеношийката идвала да повика момчето. Робинъ отивалъ да види малкитѣ птиченца. Но той ги гледалъ отъ далече, за да ги не изплаши: знаелъ че новоизлюпенитѣ птиченца сж много страхливи.

Заесени ли се, Робинъ трѣгвалъ да бере орѣхи, лешници, кестени и други плодове. Катерицитѣ, го водѣли и се разговаряли съ него по пжтя. Съ тѣхна помощъ момчето успѣвало да събере за кжсо време добра зимнина за родителитѣ си.

Но отъ всички животни най-добри приятели на Робина били кукумявката, заекътъ, орелътъ и лъвътъ.

Презъ деня заекътъ играелъ съ момчето на гоненица и криеница по гората. Той знаелъ всички храсти, дървета, канари, дупки и скривалища, тѣй че понѣкога Робинъ трѣбвало дълго да го търси, докле го намѣри, а другъ пжтъ се случвало — да не може и да го намѣри; тогава разбира се, самъ заекътъ се обаждалъ, кжде е.

Орелътъ, който хвърчелъ много на високо и на далече, разказвалъ на Робина за морето, за голѣмитѣ градове, надъ който билъ летѣлъ, за просторнитѣ полета, за нивята и хубавитѣ градини, които момчето не било виждало никога. Той му носѣлъ ту черупки отъ пѣстри охлюви или миди, ту цѣль снопъ отъ житни класове, ту едри цвѣтя отъ градинитѣ около двореца.

Лъвът бил станалъ съвсемъ кроткъ, откакъ се сприятелилъ съ Робина. Той идвалъ да лоче млѣко отъ паницата на своя приятель, облизвалъ блюдата следъ обѣдъ, галѣлъ се около момчето и плѣзѣлъ весело езикъ.

Една вечеръ кукумявката казала на Робина, че на другия денъ ще се случи нѣщо лошо въ кжщата имъ. Робинъ не можалъ цѣла нощъ да мигне отъ безпокойство. На заранята майката казала на своето момче, че баща му е тежко боленъ и не ще може да отиде на работа.

— Това е, значи, лошото, за което ми каза снощи моята приятелка, — си рекълъ Робинъ. — Наистина е много лошо. Какво ще стане сега съ насъ?

Майката се сжщо разтревожила. Тя пратила сина си да отиде въ града, при единъ тѣхенъ роднина, и да го помоли да навести болния. Робинъ не знаелъ пжтя, но заекътъ обещалъ да го отведе до онова мѣсто, отдѣто начева широкиятъ пжтъ къмъ града: по-натамъ той не смѣлъ да отиде, защото знаелъ, че има ловци. Отвелъ го. Робинъ поелъ пжтя и стигналъ до града. Намѣрилъ кжщата на своя сродникъ и му казалъ, защо идва.

Роднината нагостилъ момчето, после заповѣдалъ да впрегнатъ колата; качили се съ Робина и отишли въ гората. Сродникътъ билъ добъръ човѣкъ. Той довелъ лѣкарь, оставилъ малко пари на Робиновата майка и, като си тръгналъ обещалъ, да споходи пакъ болника.

Минали нѣколко деня. Бащата не оздравялъ. На майката се виждало срамно да безпокои повече сродника. Момчето виждало това. Сърцето му се свивало отъ мъка. За баща му нѣмало лѣкарства; въ кжщата нѣмало дори хлѣбъ.

— Да бѣхъ малко по-голѣмъ, — си казалъ Робинъ, — щѣхъ да нарамя брадвата и да вървя за дърва. Но татковата брадва е тежка: едва я повдигамъ.

Когато дошла вечерята кукумявката, момчето ѝ се оплакало.

— Чухъ отъ нашия роднина, — рекло то, — че царьтъ обещавалъ голѣма награда, ако се намѣри рицаръ да извърши едно нѣщо. Де да бѣхъ рицаръ — щѣхъ да вървя въ столицата, за да спечеля наградата.

— Какво е това нѣщо, което трѣбва да се направи?
— попитала кукумявката.

— Ето какво е, — казалъ Робинъ. — Нашата хубава малка княгиня, която има коса като злато, и очи, като забравки, си е изгубила огърлицата.

— Голѣма работа! Една огърлица! Баща ѝ ще ѝ купи друга. Нали е царь: и сто огърлици може да ѝ купи!

— Да, но такава огърлица се не купува! Тя била подарена на княгинята отъ кръстницата ѝ — една самодива. Огърлицата била отъ скъпоценни камъни, нарязани на златна верижка. А на срѣдата висѣла една алмазна муска, която носѣла щастие. Самодивата била тѣй омагьосала муската, че — додето я носи момичето — да бжде хубаво, здраво и щастливо. Веднѣжъ, когато си играело въ царската градина, то се навело да откъсне цвѣте. Верижката се скъсала, огърлицата паднала и се изгубила. Колкото и да я търсила княгинята, не успѣла да я намѣри. Разплакала се и отишла при баща си. Заповѣдано било на всички царедворци да претърсятъ веднага градината — дано намѣри нѣкой изгубеното. Но и следъ това подарѣкътъ се не намѣрилъ. Отъ тогава насамъ, както казватъ, княгинята съжнѣла и вѣхнѣла, топѣла се, като восѣкъ. До тогава била кротка и нѣжна, а сега станала сприхава: за нищо-нѣщо се ядосвала. Никой не можель да ѝ угоди. Косата ѝ изгубила хубавия си блѣсъкъ. Лицето ѝ станало сухо и жълто. Очитѣ ѝ помръкнали.

Кукумявката се замислила.

— Знае ли се, — запитала тя, — дали огърлицата е въ градината?

— Не знамъ, — казало момчето. — Царьтъ събралъ на съветъ всички придворни мждреци. Запиталъ ги, що да направи. И тѣ решили, че огърлицата ще да е отвлѣчена отъ нѣкого, който я е намѣрилъ. Тѣ предполагали, че е нѣкъде далече, много далече. Нѣкои дори казвали, че ще да е извънъ границитѣ на това царство. Но кжде — това никой не можель да каже. И тогава царьтъ обещалъ много голѣма награда томува, който намѣри омагьосаната огърлица и я даде на княгинята. Да бѣхъ рицарь, бихъ трѣгналъ да я търся. Ако

спечеля наградата, за баща ми ще има лѣкарства, а за насъ съ мама — хлѣбъ и млѣко. Тогава и мама нѣма да се съсипва отъ работа, па и татко ще си отпочине.

— Добре, — казала кукумявката. — Азъ ще наредя всичко, само почакай до утре.

На сутринята тя свикала на поляната Робиновитѣ приятели — лѣва, заека и орела, разказала имъ всичко и ги запитала, не може ли да се помогне нѣкакъ на момчето. Тѣ помислили, па признали, че тя е по-умна отъ тѣхъ, и се съгласили да направятъ всичко, щото имъ каже.

— Слушайте тогава, — рекла кукумявката, — какво съмъ намислила. Нашиятъ приятелъ ще получи наградата, ако е мждъръ като мене, силенъ като тебе, лѣве, далекогледъ като тебе, орльо, и пѣргавъ като тебе, зайко. Ако сте съгласни да му отстѣпимъ за нѣкое време това, което е наше, той ще успѣе. Азъ ще му дамъ мждростята си; ти зайко, — бързината си; ти орльо, — острия си погледъ; а ти, лѣве, — голѣмата си сила. Вѣрвамъ, че тогава Робинъ ще намѣри вълшебната огърлица.

— Съгласни сме, — рекли всички.

Тогава кукумявката отлетѣла при момчето и му разправила всичко.

— Но едно не бива да забравяшъ, — казала му тя. — Всичко трѣбва да се свърши колкото се може по-скоро. Ако ми не върнешъ мждростята, мене не ще ме бива за нищо. Нѣма да има кой да управлява нощнитѣ птици. Ако заекътъ изгуби бързината и пѣргавината си, ще го разкъса лисицата, която е хитра и лукава. Що ще прави орельтъ, ако ослѣпѣе? Огладнѣе ли, ще трѣбва да си търси храна. А какъ ще я намѣри? И нѣма ли да си разбие крилата о скалитѣ? Да речемъ пѣкъ, че лѣвътъ изгуби силата си. Кой ще го признава за царъ на животнитѣ? И вълцитѣ ще се подиграватъ съ него. Затова гледай да се върнешъ колкото се може по-скоро. Когато утре се мръкне, ние ще те чакаме накрай гората. Хайде, до виждане.

Робинъ обещава на своята приятелка да свърши всичко за единъ день. Когато тръгналъ къмъ престолния градъ, той се усѣтиль силенъ, пѣргавъ, смѣль и

храбъръ. Бръзъ, като заекъ, той пристигналъ скоро въ столицата. Отишълъ въ двореца и надулъ голѣмия рогъ, съ който тръбѣли ония, които идвали да известятъ на царя, че ще търсятъ изгубената огърлица.

Царьтъ се зачудилъ, като видѣлъ такова момче е дошло да се залови за работа, която много рицари не успѣли да свършатъ. Едни отъ тѣхъ тръгнали да търсятъ огърлицата на далечъ и се не върнали вече. Други пъкъ, по съвета на най-стария придворенъ мждрецъ, се запжтвали къмъ царството на единъ страшенъ човѣкоядецъ, за когото се говорѣло, че е открадналъ огърлицата. И отъ тѣхъ се не върналъ никой.

Царьтъ заповѣдалъ да пуснатъ Робина въ двореца. Безъ да се бави, момчето помолило да го отведатъ на върха на най-високата кула. Отъ тамъ почнало да разглежда навсѣкжде. Най-после спрѣло погледа си въ замъка на човѣкоядеца. А той се намиралъ много далечъ отъ двореца. Съ орловия си погледъ момчето видѣло, какъ глупавиятъ човѣкоядецъ ходи по двора на своя замъкъ, върти въ ржцегѣ си огърлицата и казва, като натиска съ два прѣста едрата алмазна муска:

— Това трѣбва да е орѣхъ, но защо ли е пъкъ вързанъ и накиченъ? Навѣрно е много сладкъ.

Тѣй си казвалъ човѣкоядецътъ, понеже човѣкоядецитѣ не разбиратъ отъ скжпоценни камъни и отъ накити, а още по-малко — отъ муски. Робинъ не можелъ да чуе, що си приказва човѣкоядецътъ, но — понеже кукумявката му била дала своята мждрость — той отгатналъ, що си говори. Безъ да каже нѣкому нѣщо, той се затекълъ съ бързината на заека къмъ царството на човѣкоядеца и следъ малко билъ вече въ замъка.

Човѣкоядецътъ не билъ много лошъ човѣкъ. Искамъ да кажа, той билъ малко по-добъръ отъ другитѣ човѣкоядци. Добъръ, разбира се, дотолкова, доколкото може да бжде единъ добъръ човѣкоядецъ. Той билъ цѣлъ исполинъ: предъ Робина изглеждалъ като планина. Както билъ мждъръ, Робинъ би можалъ да получи отъ него огърлицата много лесно, ала се случило нѣщо непредвидено.

Тъкмо когато момчето влѣзло въ двора на замъка, исполинътъ се опитвалъ да счупи съ жби алмазната муска, която смѣталъ за орѣхъ. Но, понеже алмазътъ

е твърдъ — най-твърдъ отъ всичко, — човѣкоядецътъ си счупилъ единъ зжбъ, най-острия зжбъ. При това, и челюститѣ го заболѣли. Той се ядосалъ. Почналъ да реве отъ ядъ и болка.

Въ това време се явилъ предъ него Робинъ и му поискалъ огърлицата.

Исполинътъ му крѣсналъ:

— Я се махай отъ тукъ, че — както си мъничекъ — ще те схрускамъ съ зжби!

— Нѣма да си вървя, додето ми не дадешъ това, що ти е въ ржцетѣ. Не ме гледай, че съмъ малъкъ: азъ съмъ по-силенъ отъ двама човѣкоядци.

— Тъй ли? — викналъ великанътъ. — Ще те видя, жолко си силенъ!

И той си вдигналъ крака да ритне момчето. Но Робинъ скочилъ съ пѣргавината и силата на лѣва, метналъ му се на врата, стисналъ го и му изтрѣгналъ отъ ржката огърлицата.

Княгинята гледала отъ балкона на двореца. Като съгледала, че иде Робинъ, почнала да му маха съ кърпичката си. Той се озовалъ въ двореца и поднесълъ на царя изгубената огърлица. Щомъ момичето я сложило на шията си, бузитѣ му се заруменили, очитѣ му свѣтнали, косата му добила прежния златистъ блѣсъкъ. Царътъ рекълъ изражданъ:

— Момченце, много ти благодаря. Ти ще получишъ, то се знае, обещаната награда, А тя е три коли, натоварени съ злато. Но ще трѣбва да почакашъ, докле моитѣ хора премѣрятъ жѣлтицитѣ и ги натоварятъ на колитѣ. Освенъ това, навѣрно и царицата ще иска да прати нѣщо на майка ти: ще почакашъ додето го приготвятъ. Най-сетне, тъй като ти си рицаръ — макаръ и най-малкъ отъ всички рицари въ свѣта, въ твоя честь ще се даде тая вечеръ угощение и балъ. Ти трѣбва да останешъ. Па и не вървамъ да имашъ много бърза работа.

Робинъ се поклонилъ на царя, въ знакъ на съгласие. Той не знаелъ, колко време е минало, откакъ е дошелъ отъ гората. А време било минало много. Когато погледналъ презъ прозореца, видѣлъ, че слънцето клони къмъ залѣзъ.

— Има време, — рекълъ си той. — Още не се е мръкнало.

Дълго броили и товарили паритѣ. Дълго се бавили и слугинитѣ, докле опекатъ разни сладкиши, каквито била поржчала царицата за Робиновата майка, и докле отдѣлятъ сума гърнета съ сладко. А после трѣбвало всичко това да се загъне въ книга и да се нареди въ колата, като се обвие въ слама — за да се не счупятъ гърнетата и да се не смачкатъ сладкишитѣ.

Почнало да се мръква. Единъ придворенъ поканилъ Робина да отиде въ стаята на придворния шивачъ, за да му премѣрятъ дрехитѣ, съ които трѣбвало да танцува на бала. Облѣкли му много хубави дрехи отъ синьо кадифе, които му стоели великолѣпно. Обули му обувки съ златни закопчалки. Вързали му синъ коприненъ поясъ. Това се толкова харесало на момчето, че то се оглеждало половина часъ въ голѣмото огледало.

Докле мислѣлъ за всички тия мжчнотии, Робинъ си не спомнялъ ни за кукумявката, ни за орела, ни за лъва, нито пъкъ за заека. Но ето. че голѣмитѣ лампи отведнѣжъ свѣтнали. Тогава момчето се опомнило.

— Мръкнало се е, — казалъ си Робинъ. — Азъ трѣбваше на мръкване да бжда накрай гората. Имахъ време да отида, защото съмъ бръзъ, като заекъ. Но ето че се улисахъ, та забравихъ.

И, като се обърналъ къмъ единъ отъ придворнитѣ, запиталъ го, до кога ще трае угощението.

— Прието е, — отвърналъ запитаниятъ, — балтъ да почва въ десетъ часа. До тогава, разбира се, вечерята ще се свърши. Къмъ единадесетъ часа ще има много хубавъ кукленъ театъръ. А къмъ дванадесетъ на гоститѣ ще се поднесе сладоледъ. Такава е програмата.

Робинъ разбралъ, че не ще бжде освободенъ преди полунощъ. Това го отчаяло. Той отишълъ при царя и му казалъ, че трѣбва да се върне въ кѣщи веднага. Но царьтъ се докачилъ.

— Голѣмо оскърбление е, — казалъ той, — да не приемешъ поканата на своя повелителъ. Каквъ рицаръ си ти? Недѣй говори глупости: Тукъ ще стоишъ. Никжде нѣма да вървишъ. додето ти не позволя азъ!

Робинъ почналъ да му се моли да го извини, че го чакала много важна работа.

— Никаква работа не може да бжде по-важна отъ оная, която ти е възложилъ царьтъ; а той те е покарналъ на вечеря и балъ: това е толкова важно, колкото и — ако те повикаше на война. Освенъ това, княгинята ще се огорчи много, ако ѝ развалишъ бала. Найсетне, ти ще изгубишъ и наградата, защото съмъ обещалъ на народа, че тая вечеръ ще види, какъ ще ти предамъ ключоветъ на ковчезитъ съ паритъ. Не бива народътъ да помисли, че се подиграваме съ него.

При тия думи сърдцето на Робина се свило отъ мъка. Той не искалъ да излъже вѣрнитъ животни. Но пъкъ не искалъ да оскърби и царя, царицата, малката княгиня и народа. Що да стори? Ако си отиде още сега, той ще върне на животнитъ онова, що сж му дали, но ще изгуби наградата. А нали за нея е дошълъ? Нали за това е заелъ отъ животнитъ и мъдростъ, и бързина, и сила, и далекогледство, че да може да спаси родителитъ си отъ непосилна работа?

Но имало и нѣщо друго. Презъ тоя день Робинъ се чувствувалъ честитъ, не толкова поради това, че успѣлъ да надвие човѣкоядеца и да му отнеме огърлицата, колкото поради своята сила, мъдростъ, пѣргавина и остъръ и проникателенъ погледъ. Сега той ще трѣбва да се лиши отъ тѣхъ. Защо?

Нѣщо му казвало:

— Стой си тукъ, Робине! За едно момче, като тебе, е по-важно да бжде мъдро, отколкото за нѣкаква си кукумявка. Защо е силата на лѣва? За да разкъсва. Не е ли по-добре — тая сила да бжде твоя? Тогава ти ще бждешъ полезенъ съ нея на другитъ. Она остарѣлъ лѣвъ и тѣй ще умре скоро. Ще умре и орелътъ, и заекътъ. Защо имъ е далекогледство и бързина? Запази ги за себе си! Малко ли сж по свѣта орли, зайци, кукумявки и лѣвоуе?

Но, и следъ като минали презъ ума на Робина тия мисли, той се не успокоилъ. Дори му станало още по-тежко. Защо да отнема четири живота?

Той се качилъ на върха на високата кула, за да види отъ тамъ, що правятъ животнитъ. Макаръ че било тъмно, той видѣлъ стария джбъ, накрай гората. Подъ дървото лежела кукумявката. Тя изглеждала мъртва. Перошината ѝ била разрошена. Птицата, откакъ изгу-

била мъдростта си, забравила, че не вижда денемъ. Тя долетѣла съ голѣма мъжа до джба и паднала тамъ, безъ да знае, що да прави следъ това. Надъ нея била кацнала сойката, която обичала да ѝ се подиграва. Та слизала отъ клона. клѣввала я и ѝ казвала по една оскърбителна дума. Но кукумявката била толкова оглупѣла, че не разбираше подигравките.

Сърдцето на Робина се свиле отъ жалъ, като видѣлъ това. Но къде е заекътъ? Навѣрно, той е нѣкъде на безопасно мѣсто. Ала, като се вгледалъ, Робинъ видѣлъ въ тревата едно жалко животно, което се влѣчело по диритѣ на кукумявката. То било заекътъ: слабъ, остарѣлъ, изнемошѣлъ, едва пристѣпва. Още веднѣжъ се свило Робиновото сърдце. Ако се зададе отнѣкъде лисица, вълкъ или куче — заекътъ е изгубенъ.

Къде ли ще да е пѣкъ орелътъ? Неговото гнѣздо е високо, чакъ горе, надъ скалитѣ. Нищо лошо не може да му се случи. Но не излѣзло тѣй. Робинъ видѣлъ своя приятель, че се е свилъ подъ една скала, съ увиснало ранено крило; той обръщаль къмъ далечната кула своитѣ ослѣпѣли очи. Тежко и мъчително било да го гледа човѣкъ, какъ очаква помощъ, която все не иде. Какъ ще живѣе тоя слѣпъ орелъ? И врабчетата могатъ да го изкѣлватъ.

Най-сетне момчето потърсило лъва. То не могло отначало да види нищо, понеже очитѣ му се изпълнили съ сълзи, следъ като аило съзрѣло орела. Най-после, като гледалъ дълго къмъ гората, Робинъ видѣлъ и лъва. Животното се било повлѣкло, измѣчвано отъ жажда, къмъ рѣката. Но — нали му била отнета силата — едва допѣлзѣло до брѣга, и капнало отъ умора. Толкова било изнемошѣло, че не можело да слѣзе и да се напие. Лежело на брѣга, като мъртво.

Като видѣлъ всичко това, Рабинъ си казалъ:

— Нѣма време за бавежъ. Трѣбва да се бърза.

И, безъ да се обади нѣкому, той се спусналь по задната стѣлба, що водѣла отъ кулата къмъ двора, напусналь двореца и града и се затекълъ право къмъ гората. Сега той тичаль по-бързо, отколкото кога отиваль къмъ замъка на човѣкоядеца или къмъ царския дворець. Той забравиль всичко: и награда, и княгиня,

и вечеря, и балъ. Тичалъ презъ бърда и долини, презъ тръне и хрсталакъ, презъ блата и мочури. Навредъ той оставялъ парцали отъ синитѣ си кадифени дрехи — едничката награда, що му останала за извършения подвигъ.

Когато пристигналъ на уреченото мѣсто, извикалъ приятелитѣ си, но тѣ нѣмали сили да отидатъ при него. Кукумявката, изгубила ума си, била и забравила, че е имала нѣкога си приятель, по име Робинъ. Заекътъ, лъвътъ и орелътъ го чули, ала не можели да отидатъ при него: орелътъ билъ слѣпъ, а другитѣ две животни били безсилни.

Трѣбвало Робинъ да отиде при тѣхъ. И той отишълъ. Върналъ на кукумявката мъдростъта — и тя се опомнила. Далъ на заека бързината — и той заскачалъ радостно около него. Когато орелътъ получилъ своята дарба да вижда, той погледналъ къмъ месеца и звездитѣ, а после къмъ Робина, и въ очитѣ му бликнала благодарностъ. На лъва била върната силата. Той се напилъ отъ рѣката и попиталъ момчето, ще ли го отведе въ къщи да му даде малко каша, че е гладенъ. Всички били толкова радостни, че никому не дошло на умъ да запита Робина, сполучилъ ли е да вземе царската награда. Па и момчето било току-речи забравило за нея: толкова добре му било между приятелитѣ-животни.

А що станало, наистина, съ наградата?

Царътъ, царицата и княгинята очаквали дълго да слѣзе момчето отъ кулата. Когато дошълъ часътъ, уреченъ за вечеря, пратили да го търсятъ. Но никой го не намѣрилъ. Тогавъ разбрали че е избѣгалъ.

— Той излѣзе голѣмъ простакъ, — рекла малката княгиня. — Не го е срамъ! Да ме остави сама на бала! Невъзпитано момче! Другъ пжтъ не ща да го видя.

— Княгинята има право, — казалъ царътъ. — Народътъ ще чака да види, кой е она младъ юнакъ, който е надвилъ човѣкоядеца, и не ще може да го види. Ще се развали тържеството, а азъ обичамъ тържества. Но, както и да е: най-сетне, той си е виновень.

На вечерята били поканени мнозина. Тамъ били не само царедворцитѣ съ своитѣ семейства, но и още много други благородници съ женитѣ и децата си. Кня-

гинята била намръщена. Но ето, че тъкмо когато се били събрали всички, въ голѣмия чертогъ за угощения влѣзла кръстницата на княгинята — оная самодива, която ѝ била подарила огърлицата.

Всички ѝ се поклонили. Тя отишла при княгинята и я запитала, защо е натжжена. Момичето ѝ разказало всичко.

— Е, миличка, — рекла самодивата, — сега вече не бива да се лъжемъ. Това момче не е нито невъзпитано, нито е желало да те оскърби. То има златно сърдце: по-добро момче отъ него азъ не съмъ виждала. Ако то напусна двореца, безъ да се обади нѣкому, затова има причина, която азъ ще ти кажа.

И тя разказала на княгинята всичко.

— Какво ще кажешъ сега, следъ като узна истината? — я запитала тя. — Не би ли желала да танцувашъ съ Робина, ако дойде на нѣкой балъ въ двореца?

— Съ радостъ бихъ танцувала, — отвърнала княгинята. — Па и онова, що казахъ по-преди, бѣше само за да угодя на татка.

Сетне самодивата се обърнала къмъ царя и му рекла:

— Онова момче трѣбва да си получи наградата напълно, защото я е заслужило. И жълтицитѣ, и сладкишитѣ, и гърнетата съ сладко: всичко трѣбва да му пратишъ. Царьтъ трѣбва да бжде справедливъ. Освенъ това, когато княгинята даде втори балъ, ще поканите Робина и тя ще открие бала съ него. Той може да се не яви, облѣченъ съ дрехи отъ синьо кадифе, но това не значи нищо: както и да дойде, ще трѣбва да го приемете като скжпъ гостъ.

Така и станало. Робинъ получилъ наградата. Той билъ поканенъ и на балъ. Когато порасналъ, той билъ поканенъ и на балъ. Когато порасналъ, той станалъ прочутъ рицаръ, който се отличавалъ не толкова съ силата си, колкото съ своето добро сърдце. Затова го и нарекли Робинъ Златното Сърдце.

Лошиятъ рицарь

(англ. приказка)

Имало едно време единъ рицарь. Той билъ отъ царски родъ. Още отъ момче билъ горделивъ и зълъ. Баща му падналь убитъ въ една война, каквито ставали тогава често, а майка му умрѣла отъ скръбъ по мъжа си. Момъкътъ останаль самъ въ огромния замъкъ и наследилъ голѣмо богатство.

Въ подземията на замъка имало натрупано много злато и сребро. Рицарьтъ можель да плаща на многобройни слуги и да поддържа придворни. Замъкътъ му приличаль на царски дворець: би рекълъ човѣкъ че не е замъкъ, а цѣль градъ, построенъ надъ скалитѣ: толкова много крепости, кули и сгради имало.

Единъ день, когато рицарьтъ се готвѣлъ да отиде на ловъ, нѣкакъвъ старецъ, опърпанъ и окжсанъ, се отбилъ въ замъка и помолилъ да го прибератъ да преспи. Господарьтъ заповѣдалъ да го изпждятъ.

Но пжтникътъ отишълъ при него и му казалъ:

— Ти си заповѣдалъ да ме изгонятъ отъ замъка. Не постъпвашъ добре: азъ съмъ беденъ и нагледъ нищоженъ човѣчець. Но недей мисли, че не мога да ти бжда полезенъ! Ние всички имаме нужда единъ отъ другъ и трѣбва да си помагаме.

Тия кротки думи разгнѣвили рицаря. Той викналь:

— Я се махай отъ тука, скитнико! Нито ми си потрѣбвалъ, нито ще видя отъ тебе нѣкаква полза.

И той заповѣдалъ на слугитѣ да пуснатъ кучетата и да ги насъскатъ върху стареца. Най-стариятъ слуга, който се казвалъ Готъ, като чуль това, помолилъ господаря да остави на него тая работа. Сетне отишълъ при стареца, хваналь го подъ ржка, отвелъ го въ своята стая, далъ му единъ хлѣбъ и рекълъ:

— Не се сърди на нашия господарь, старче! Той е днесъ ядосанъ по друга причина, но обикновено е добъръ човѣкъ. Ела следъ мене! Азъ ще те изведа отъ замъка презъ единъ таенъ проходъ.

Старецът поблагодарилъ не добрия слуга и тръгналъ подире му. Минали презъ едно дълго подземие и излѣзли на една поляна, въ началото на гората. Когато слугата си подалъ ржката на стареца, за да се сбогува съ него, пжтникътъ му казалъ:

— Твоятъ господарь, колкото и да го оправдавашъ, е виновенъ не само предъ мене, а и предъ мнозина още. Всѣки знае неговата гордостъ и жестокость. Той е напакостилъ на хиляди хора. Време е вече да получи онова, което е заслужилъ. Обърни се и вижъ!

Слугата Готъ се обърналъ къмъ замъка. Но къде е замъкътъ? Никъде се не виждалъ. Нѣмало го. Вмѣсто него, се издигала непроходима гора, черна, сякашъ гора отъ каменни дървета. Надъ тѣхъ летѣли съ грачене цѣли ята гарвани и врани.

— Виждашъ ли? — попиталъ пжтникътъ, който билъ магьосникъ. — Тая гора е нѣкогашниятъ замъкъ, а тия черни птици сж придворнитѣ и слугитѣ, които помагаха на рицаря въ неговитѣ злини или само мълчаха и одобряваха всичко, що правѣше той.

Като чулъ това, Готъ падналъ на колѣне предъ магьосника и му казалъ, просълзенъ отъ състрадание къмъ своя господарь:

— Ти имашъ голѣма власть, както те виждамъ. И азъ признавамъ, че моя господарь не бѣше цвѣте за мирисане. Но не ти ли се вижда, че това наказание, което му наложи, е голѣмо? Човѣкъ трѣбва да бжде справедливъ, дори и когато е магьосникъ.

— Ще ти отговоря, — казалъ магьосникътъ, — Несправедливо би било наказанието, ако азъ убиехъ рицаря. Но ти виждашъ, че не съмъ го убилъ. Азъ го преобразихъ на бухълъ и ти ще го видишъ всрѣдъ тая каменна гора, кацналъ върху развалинитѣ на замъка.

— Но нѣма ли срѣдство да му се помогне нѣкакъ?

— Има. Магията може да развали нѣкоя млада мома, ако съжали рицаря отъ все сърдце, ако го обикне. А до тогава твоятъ господарь ще страда, за да разбере, какъ сж страдали ония, които е измжчвалъ.

Следъ тия думи магьосникътъ се изгубилъ, сякашъ потъналъ подъ земята.

Слугата решилъ да тръгне по села и градове и да разправа, колко голѣма награда би получила онази девойка, която отиде да спаси владѣтеля. Той разказвалъ на всички за магията, но никоя мома не се наемала да тръгне: на всѣкжде била известна лошата мѣлва, че рицарьтъ е зълъ човѣкъ, та на девойкитѣ се не искало да иматъ подобенъ съпругъ.

Но ето, че разказътъ стигналъ и до ушитѣ на една стара скжперница, която имала две дъщери.

— Я тръгвайте скоро съ мене! — имъ рекла тя. — Каквото ще да става, но една отъ васъ трѣбва да се омжжи за господаря на замъка. Слушала съмъ, че тамъ има много съкровища. Мене ми трѣбва такъвъ зеть.

И, като се обърнала къмъ слугинята, викнала ѝ:

— Мей, дай тука куфара, да наслагаме въ него нѣщата!

Момата донесла огромнъ куфаръ, въ който господарката ѝ турила праздничнитѣ дрехи и накититѣ на дъщеритѣ си.

Мей била сираче. Още отъ малка я била прибрала скжперницата, която живѣела отъ лихварство. Къмъ Мей тя се отнасяла много грубо. Хокала я, никога не ѝ давала да си дояде. Дветѣ дъщери били сжщо като майка си, ако не и по лоши.

Тръгнали на пжтъ. Спрать ли се нѣкжде, Мей трѣбвало да накладе огънь, да донесе вода, да сготви. Освенъ това, длъжна била да стои край госпожицитѣ, безъ да мигне — да не би да се събудятъ и да поискать нѣще. Не наспала се, не нахранила се, момата носѣла презъ деня подиръ господаркитѣ си тежкия куфаръ, а тѣ се обръщали къмъ нея съ подигравки и постоянно и подвиквали да бърза, че замъкътъ е далече.

Дълго вървѣли тѣ, докле стигнатъ до омагьосаната гора. Посрещналъ ги стариятъ Готь и имъ казалъ:

— Богъ да ви благослови, господарки, че сте дошли да отървете моя повелителъ отъ магията! Само ви моля да бждете внимателни, да не се случи нѣщо лошо.

Лихварката се оскърбила отъ тая намѣса,

— Я ти недей приказва много! Какво ще правимъ — то си е наша работа. Недей се бърка! Само ни покажи замъка съ съкровищата.

После се обърнала къмъ слугинята и ѝ казала:

— А ти, дрипло, ще стоишъ тукъ. Наклади огънь, свари вечеря, натъкми палатката и извади да изгладишъ новитѣ ни дрехи, че се тъкмимъ за сватба!

На Мей било страшно да остане сама въ това диво и безлюдно мѣсто, но нѣмало що да прави: съгласила се. А господарката ѝ тръгнала съ дъщеритѣ си подиръ слугата. Тѣ трѣбвало да вървятъ дълго, защото гората била непроходима: нѣмало пжтъ, ни пжтека. Минавали презъ храсти, провирали се между бодливи дървета, спѣвали се о скали и камъни. И тритѣ жени се оплаквали, че сж си изкжсали дрехитѣ, издрали нозетѣ и изболи ржцетѣ.

— Въ тая ли проклета гора намѣри да живѣе глупавиятъ ти господарь? — казвали тѣ на Гота. — Той трѣбва да е цѣлъ дивакъ.

Но най-после между дърветата се провидѣли високитѣ стени на замъка. Женитѣ ускорили своя ходъ. Дочули човѣшки стжпки, вранитѣ и гарванитѣ се спуснали на орлеци къмъ тѣхъ и почнали да грачатъ, като ги гледали съ молба въ очитѣ.

Лихварката и дъщеритѣ ѝ почнали да ги пждятъ, макаръ че Готъ имъ казвалъ да ги не закачатъ, за да не стане нѣшо.

— Ишшшш! Махайте се отъ тука, проклети птици! — викали женитѣ, като хвърляли по тѣхъ камъни.

Птицитѣ се разбѣгали съ жаловитѣ писъкъ на вси страни. Господжата и госпожицитѣ влѣзли въ разрушения замъкъ.

— Това не е замъкъ, а гробища, — извикала лихварката. — Кой бѣше оня глупакъ, който ни излъга да биемъ пжтъ чакъ до тукъ?

Въ това време се зачули жалки писъци, които идѣли отъ една голѣма зала въ замъка. То било и ридание, и молба за помощъ, и оплакване. Но нито на майката дожалѣло, нито — на дъщеритѣ.

Лихварката казала съ досада:

— Тюхъ, колко е неприятно да слушашъ такива крѣсъци! Кой ли пжкъ се е развикалъ? Нѣма ли нѣкой да му каже да млъкне?

— Тѣй плаче моятъ господарь, — отвърналъ Готъ. — Нали сте дошли ужъ да му помогнете?

— Та защо ни не каза, че господарьтъ ти е билъ

такъв ревльо? — рекла тросната госпожата. — Тогава нѣмаше и да идваме.

Тѣ влѣзли въ една огромна полутѣмна зала, дето се виждала разкошна покщнина, покрита съ прахъ. На прозореца билъ кацналъ голѣмъ бухълъ. Огненитѣ му очи се въртѣли. Като усѣтилъ, че идватъ хора, той престаналъ да издава писъци.

— Този ли е твоятъ господарь? — запитала Гота.

— Той е.

— Е, що да сторимъ сега, за да развалимъ магията и да станемъ владѣтели на замъка?

— Една отъ госпожицитѣ трѣбва да покаже съ нѣщо своята обичъ къмъ него.

— Хайде, дъще, — казала тогава лихварката на по-голѣмата си дъщеря, — покажи се любезна къмъ това отвратително чудовище! Иди го погали, само те пази — да те не клѣвне, па му закачи на врата своята огърлица отъ бисеръ: по-скжпо отъ нея ти нѣмашъ.

— Какъ не! — викнала презрително госпожицата. — Потрѣбвало ми е да гая бухълъ! И цѣло царство да ми даватъ, не се и допирамъ до него. А пъкъ ако е за огърлицата, азъ ще му я хвърля отъ тукъ. Ей я!

И тя хвърлила огърлицата, съ която ударила бухъла по главата. Птицата се страшно ядосала. Тя заплѣскала съ крила, надала ужасенъ писъкъ и се хвърлила къмъ момата, клѣвнала я по главата, после налетѣла на майката, която сжщо клѣвнала. И дветѣ жени се сковали отъ страхъ на мѣстатѣ си. После почнали да ставатъ все по-малки, покрили се съ пера и майката се превърнала на врана, а дъщерята — на сврака.

Госпожата се тъкмѣла да извика: „Що е това?“, но вмѣсто думи се чулъ врански гракъ: „Гра-гра-гра...“ И дветѣ птици хвъркнали и полетѣли вѣнъ отъ замъка.

Като видѣла това, по малката дъщеря се хвърлила къмъ бухъла, стиснала пестници и завикала гнѣвно:

— Ахъ, ти, отвратително чудовище! Затова ли си кацнало тука — да омагьосвашъ добритѣ хора? Проклето бжди — и дано се никога не намѣри никой да ти дойде на помощ!

Тя искала да говори още, но внезапно и отъ нейната уста излѣзълъ гракъ, намѣсто думи. И тя се била превърнала на сврака, като сестра си.

Тогава старият върненъ слуга се разплакаль отъ отчаяние; той седналь на прага на чертога, затулилъ си лицето съ дланитѣ и почналь да стене:

— Ахъ, клетки мой господарьо! Нѣма вече никаква надежда. Кой ще дойде да те отърве?

Презъ това време слугинята Мей си свършила работата и седнала да чака своитѣ господарки. Чакала ги дълго, а тѣ все не идвали. Шо имъ се е случило, та се не връщатъ? Решила най-сетне да тръгне да ги търси.

Мей поела сжщата пжтека, по която ги видѣла, че тръгнаха. Но следъ малко пжтеката се свършила. Момата се озовала всрѣдъ глуха и страшна гора. Наколо било тъмно. Клонитѣ на дървесата се преплитали. Гората била много гжста. Между стѣблата били попълзѣли кжпини и други бодливи растения. Девойката си издраскала ржцетѣ, нозетѣ и лицето. Дрехитѣ ѝ станали на парцали. Но Мей била упорита. Тя вървѣла, безъ да се отчайва. Най-после съгледала между дърветата и храститѣ чернитѣ стени на полуразрушения замъкъ.

И надъ нея почнали да се въртятъ гарванитѣ и вранитѣ. Отначало тѣхнитѣ тревожни писъци я смутили и дори поуплашили, ала когато видѣла, че птицитѣ се въртятъ около нея и я гледатъ жаловито, станало и много мжчно за тѣхъ. Момата разтворила чантата съ храната, шо носѣла съ себе си, разчупила два голѣми хлѣба и почнала да ги троши. Птицитѣ се спуснали да кълватъ трохитѣ, като надавали радостни писъци. Единъ едъръ гарванъ кацналь на рамото на Мей, па ѝ казалъ съ човѣшки галст:

— Богъ да те благослови, добра девойко! Ти ни направи голѣма добрина, като ни даде да се нахранимъ. Но още по-голѣма добрина ще направишъ на господаря ни, ако се не побоишъ да влѣзешъ въ замъка и да отървешъ рицаря отъ магията.

Момата тръгнала къмъ развалинитѣ. Надъ нея се спуснали две свраки и една врана, които грачели зловещо и се силѣли да я клѣвнатъ по лицето. Дори враната се хвърляла право къмъ очитѣ ѝ, — да ги изкълве. Мей се бранѣла съ кърпата си, която размахвала къмъ злитѣ птици, но това би помогнало малко, ако другитѣ врани и гарвани се не били нахвърляли върху тѣхъ и ги не били пропждали на далече.

Девојката влѣзла въ замѣка. Когато чула скръбнитѣ писъци на бухѣла, сърдцето ѝ се свило отъ жалъ.

И тя влѣзла въ голѣмия чертогъ. На прозореца стоелъ бухѣлтъ и продѣлжавалъ да стене. Отъ очитѣ му капѣли едри сълзи. Момата се затекла къмъ него, почнала да го гали и нѣжно да му говори:

— Клето бухѣлче! Защо плачешъ и въздишашъ? Кажу ми, ако можешъ да говоришъ! Всичко съмъ готова да направя, за да ти помогна.

Едва Мей изрече това, разнесълъ се оглушителенъ трѣсъкъ, земята се разтърсила. Стенитѣ на замѣка се разлюлѣли.

Бухѣлтъ изчезналъ, а предъ момата се явилъ отневидено хубавъ, строенъ и засмѣнъ мжжъ, облѣченъ въ дрехи отъ свила и кадифе. Той ѝ се поклонилъ любезно, хваналъ я за ржката и ѝ рекълъ:

— Благодаря ти, скъпа девојко, че ме отърва отъ магията. Едничката ти доказа, че ме обичашъ. Желаетъ ли да ми станешъ съпруга?

— Желая, — отговорила срамежливо Мей. — Но кжде сж ония, които бѣха мои господарки?

Рицартъ се понамръщилъ, като чулъ тоя въпросъ.

— Тѣ се отнесоха къмъ мене съ омраза, подигравки и презрение. Но азъ бѣхъ заслужилъ това, защото по-рано се отнасяхъ сжщо тѣй къмъ мнозина. Твоитѣ господарки се превърнали на птици. Сега, обаче, магията се развали и тѣ сж приели, навѣрно, отново първия си видъ.

И наистина, не само тритѣ жени, но и всички придворни и слуги на рицаря били станали отново хора. Замѣкътъ приелъ сжщо по-раншния си изгледъ.

Рицартъ се оженилъ за Мей и заживѣлъ щастливо съ нея. Той не билъ вече зълъ. Напротивъ, по-добъръ отъ него нѣмало вече по цѣлата земя. Господаркитѣ на Мей, разкжсвани отъ завистъ, напуснали замѣка опозорени, макаръ че момата ги канила да останатъ и да заживѣятъ при нея.

Княгиня-присмѣхулница

— (англ. приказка)

Имало едно време царь и царица. Тѣ си имали една едничка дъщеря, голѣма хубавица. Понеже нѣмали друго чедо, тѣ угаждали на дъщеря си въ всичко. По тѣхень примѣръ, и царедворцитѣ гледали да задоволяватъ всички желанія на княгинята.

Княгинята ставала отъ день на день все по-горда и по-надменна. Тѣй растѣла тя — самоувѣрена, високомѣрна къмъ другитѣ, осигурна въ своята хубость. По-долнитѣ презирала. Родителитѣ ѝ не казвали нищо, за да не огорчатъ едничката си дъщеря.

Княгинята се казвала Матилда, но всички ѝ викали на галено Модѣ. Всѣщность, придворнитѣ мже и жени я не обичали, защото се подигравала съ всѣкиго. Когато нѣкой почне да върши нѣщо или когато заговори, Княгиня Матилда начевала да се криви, да се плези, да си извива главата и толкова сполучливо да го наподобява, че всички наоколо се пукали отъ смѣхъ.

Отъ време на време нѣкои отъ по-старитѣ царедворци дрѣзвали да подхвърлятъ на царя или на царицата, че дъщеря имъ не прави добре. Но родителитѣ на Матилда отговаряли винаги съ едни и сѣщи думи:

— Ахъ, тая прелестна Модѣ! Че тя е още дете! Кой може да ѝ се сърди? Не виждате ли, че го прави на шега, а не отъ зло сърдце?

Тия думи, разбира се, не успокоявали оскърбенитѣ, които виждали, че Модѣ не е вече дете, защото има четиринадесетъ години. А една княгиня на четиринадесетъ години трѣбва, казвали си тѣ, да се отнася къмъ старитѣ заслужили царедворци по другъ начинъ, ако иска — и тѣ да я почитатъ.

Единъ день въ двореца дошла на гости една стара царица, далечна сродница на Матилдиния баща, за която се приказвало, че е опитна и учена магьосница.

Лицето на тая царица било сухо и жълто, сѣвсемъ набръчкано. Носѣтъ ѝ билъ дълъгъ, много дълъгъ, и

— при това — изкривенъ на лѣво, съ едра прищка надъ едната ноздра. Устата ѝ била голѣма, съ дълги устни, изкривени на дѣсно; единъ дългъ прекривенъ жбъ се подавалъ надъ долната бърна. Очитѣ ѝ били малки, но живи, и нѣкакъ особно свѣткали, сякашъ отъ тѣхъ излизатъ искри. Надъ челото на царицата падалъ побѣлѣлъ кичуръ коса.

Царьтъ и царицата посрещнали съ почитъ гостенката. Придворнитѣ ѝ се поклонили. А княгинята, щомъ я видѣла, прихнала да се смѣе и се скрила задъ бащиния си грѣбъ. Сетне, за да размѣе царедворцитѣ, сбрѣчкала лицето си, изкривила уснитѣ си на една страна, примижала съ очи, па изопнала и носа си съ два прѣста, като се стараела да наподоби колкото се може повѣрно лицето на старата царица.

Баща ѝ се отведнѣжъ дръпналъ, за да стори пжтъ на гостенката, и момата се неочаквано озовала предъ самата царица-магьосница.

Гостенката видѣла всичко. Тя се усмихнала, посочила съ прѣстъ Матилда и казала на събранитѣ:

— Вижте, колко много ме харесва младата княгиня: иска ѝ се да прилича на мене. Добре, тогава, княгиньо: отъ сега нататкъ ще станешъ като мене.

При тия думи магьосницата погледнала втречено право въ очитѣ княгинята, протегнала ржка и я помилвала по лицето. Но тая милувка била толкова страшна, че Модъ изтрѣпнала. Сякашъ нѣкой сложилъ на лицето ѝ желѣзна маска: тя усѣтила, че кожата ѝ е сбрѣчкана, а очитѣ — свити. Носътъ ѝ се удължилъ толкова много, че ѝ дори тежелъ. Тя поискала да си отвори очитѣ, да ги отвори на широко, както правѣла по-рано, ала не успѣла: останали си все тѣй свити; челюститѣ ѝ останали разкривени, устнитѣ ѝ — сжщо; отъ устата ѝ се подалъ дългъ извитъ жбъ, а на челото ѝ увисналъ кичоръ бѣла коса.

Княгиня Модъ се озърнала безпомощно наоколо, съ надежда, че нѣкой ще ѝ помогне. Царедворцитѣ изпаднали въ ужасъ. На царя и царицата припаднало. А гостенката се усмихнала, поклонила имъ се и бързо слѣзла по стълбата, скочила пѣргаво въ колесницата, па дала съ ржка знакъ на коларя и следъ мигъ изчезнала.

Въ двореца настанала тежка скръбъ, сякашъ нѣкой е починалъ. Царицата се разболѣла. Царьтъ побѣлѣлъ за една нощъ. Княгиня Матилда се току оглеждала, плачела денемъ и ношемъ и не излизала никжде отъ срамъ. Тя знаела, че — ако се покаже предъ хората — всички ще ѝ се изсмѣятъ, както преди това тя се смѣла на другитѣ.

Бащата на Модъ пратилъ нѣколцина царедворци съ богати подарѣци, дано склонятъ сродницата му да дойде и смене магията отъ дъщеря му. Но пратеницитѣ се върнали и съобщили, че царицата била заминала, безъ да обади на своитѣ министри, кжде отива; тя имала навикъ да прави често тоза.

Нѣмало що да се прави — царьтъ се принудилъ да повика лѣкари и учени хора, колкото ги имало въ царството, и ги помодилъ да видятъ, съ какво биха помогнали на княгинята. Събрали се тѣ. Дълго се съветвали. Приказвали, мждрували, мислили, карали се, се — кой отъ тѣхъ знае повече. Варили всѣкакви лѣкове, мазали лицето на Модъ, разтривали я, кадили я съ какви ли не смоли и миризми, но нищо не помогнало.

Надошли врачове и вражалици, знахари и знахарки, магьосници и чародейки. Едни гледали на бобъ, други — на карти, трети — на восъкъ, но не успѣли да познаятъ, какъ да се излѣкува княгинята. Нѣкой ѝ баяли, заклевали я, рѣсили я съ омагьосана вода, но не могли да развалятъ магията.

— Не ни е въ сила, — рекли, — да разтуримъ такава магия. Царицата, която е омагьосала момата, знае повече отъ насъ.

Княгинята се снизала отъ мжка и плачове. Заприличала на сѣнка.

Една заранъ, когато една отъ слугинитѣ влѣзла да я види, не намѣрила никого въ стаята ѝ. Стаята била праздна. Потърсили Модъ въ двореца; навредъ обиколили, но — напраздно. Нѣмало я и въ градината. Па и въ града я не билъ видѣлъ никой.

А въ това време княгиня Матилда, облѣчена въ селски дрехи и пребрадена съ проста шарена кърпа, вървѣла по пжтя, що води отъ столнината къмъ най-близкото село. Тя вързала въ единъ вързопъ златната си коронка и другитѣ си скжпоценни накити. По нищо

се не познавало, че е царска дъщеря. Па и никой, освенъ придворнитѣ я не билъ виждалъ, откакъ погрознѣла, та сега — и да я види — не би я позналъ.

Срещали я хора, отиващи къмъ града, поглеждали я и си казвали единъ другиму:

— Колко грозно момиче! Цѣла чума! Бива, бива грозота, но пъкъ чакъ толкова! . . .

Когато влѣзла въ селото, децата тръгнали подире ѝ, като следъ мечка. Едни подскачали около нея съ викове и крѣсъци, други и дърпали наметката, трети я наричали плашило, четвърти я сочели съ прѣстъ и се превивали отъ смѣхъ.

Всички тия оскърбления пробождали, като ножове, сърдцето на Матилда. Но тя се била смирила и решила да претърпи всичко, защото си спомняла, колко пжти е наскърбявала съ подигравкитѣ си и злитѣ си закачки другитѣ. Сега дошло време да разбере, колко тежко е било на ония, съ които се е подбивала.

Много села и градове минала княгинята. Най-после стигнала до една висока планина, дето била границата между бащиното ѝ царство и съседното. Тя не знаела, накжде да върви. Помислила, помислила, па поела пжтя по планината и навлѣзла въ чуждата държава.

Тъкмо се било запролѣтило. По ливадитѣ били нацвѣтѣли цвѣтя: първитѣ цвѣтя, които пѣстрѣятъ между зелената трѣва. Слънцето свѣтѣло весело. Небето било ясно. И на Модѣ станало свѣтло на душата.

Тя си казала:

— Какво пъкъ, най-после? Макаръ че съмъ грозна, все ще проживѣя, както живѣятъ толкова хора по широкитѣ крайща на свѣта. Сбъркахъ много, като се подигравахъ на ония, съ които живѣехъ. Богъ ме наказа за това. За напредъ ще бжда внимателна къмъ всички, ще имъ услужвамъ, ще имъ помагамъ съ каквото мога.

Въ политѣ на планината имало малко селце. Тамъ решила момата да се цени слугиня: видѣла, че за друго я не бива; въ двореца се не била научила на никаква работа: струвало ѝ се, че поне ще може да слугува.

Тръгнала низъ селото да си търси мѣсто. Но въ която кжща и да влѣзе, изпжждали я.

— Не ни грѣбвашъ, — казвали. — Много си грозна. Ще ни изплашишъ децата.

Пропжждана отъ всички кжщи, княгинята се отчаяла. Нѣмала шо да яде. Отдавна си била продала всички скжпоценни накити. Останала ѝ била само коронката. Решила и нея да продаде.

Като изходила цѣлото село, стигнала до една самотна кжщица, разположена край пжтя, на страна отъ другитѣ. Слънцето залѣзвало. Модъ почукала на вратата. Отворила ѝ една бабичка и я попитала, шо иска.

Княгиня Матилда ѝ подала коронката и ѝ казала: — Мила госпожо, дай ми малко хлѣбъ, че умирамъ отъ гладъ. Ще ти заложа тая коронка. Ако я запазишъ, следъ време може да се върна и да си я откупя. Ако ли изпаднешъ въ голѣма нужда, продай я: нѣма да ти се сърдя.

Бабата излѣзла жалостива. Тя нахранила Модъ, напоила я съ млѣко и на раздѣла ѝ дала цѣлъ сомунъ хлѣбъ. Момата трѣгнала къмъ гората. Когато навлѣзла навжтре, стѣмнило се. Тя била толкова уморена, че не можела да върви по-натамъ. Легнала подъ една кло-неща борика и заспала.

На заранѣта станала рано, при изтрѣвъ-слънце. Въ гората било весело и тихо. Птички подскачали по клонитѣ на дърветата и пѣели. Зайци и сърни тичали по полянитѣ. Тия животни били толкова кротки, че давали на момата да ги милва. Очуденитѣ имъ очи я гледали довѣрчиво.

Момата усѣтила тогава такава радостъ, каквато не била усѣщала другъ пжтъ.

— Слава Богу, че не съмъ най-сетне сама, — си казала тя. — Поне животнитѣ ме обичатъ. Ето тамъ тече бистро поточе. Наблизо ще се намѣрятъ — било ягоди, било — орѣхи, било — гжби. Тукъ ще остана да живѣя. Отъ гладъ нѣма да умра. Никой нѣма да ме вижда. Никой нѣма да ми се смѣе и да се подиграва съ мене.

И Матилда си направила колиба отъ борови кло-ни, па заживѣла въ нея. Ходѣла да бере ягоди и гжби и да копае корени. Тѣй се хранѣла. По едно време, както вървѣла низъ гората, озовала се на една широка поляна, чакъ на другия ѝ край. Едно овчарче пасело стадото си по ония мѣста. То било сухо, грозно, болнаво. Казвали го Джимъ. Модъ се сприятелила съ него. Джимъ

си дѣлѣлъ хлѣба съ своята приятелка, а тя му давала отъ гжитѣ и ягодитѣ.

Тѣй прекарала Матилда пролѣтъта и лѣтото. Половина година минала, откакъ е напуснала бащиния си домъ. Затѣжила се тя отдавна за родителитѣ си, но не-желаела да имъ причинята мъжи, като я гледатъ грозна, па не могатъ да ѝ помогнатъ.

А днитѣ летѣли неусѣтно. Дошла есенъта. Една вечеръ Джимъ казалъ на княгинята, че въ селото върлува лоша болестъ.

— Каква болестъ? — попитала Модъ.

— Никой не може да ѝ намѣри цѣръ. Лицето на човѣка се изприщва, покрива се съ буци. Болестъта се предава отъ човѣкъ на човѣкъ, затова никой не смѣе да помогне на болника: страхъ го е да се не зарази. Най-много се боятъ младитѣ, че ще погрознѣятъ, ако ги хване болестъта. Болнитѣ лежатъ, изоставени отъ всички. Нѣма кой да имъ даде ни хлѣбъ, ни вода; нѣкой си тѣй и умира. Страшна работа!...

Тия думи поразили Модъ. Тя решила да отиде въ селото, за да помага на болнитѣ.

— Поне азъ нѣма отъ що да се боя, — си казала тя. — Толкова съмъ грозна, че нѣма вече нажда. И да ми се изприщи лицето, все едно: по-грозна нѣма да стана. А пъкъ ще успѣя да спася поне единъ човѣкъ отъ смъртъ. Само едно бихъ искала да зная: съ какво да имъ помогна, та да оздравѣятъ. Не знамъ лѣка на тая болестъ.

Съ тия мисли Матилда се прибрала въ колибата си и легнала да спи. На сънь ѝ се явила една стара жена, която приличала по лице и на царицата-магьосница и на бабата, у която княгинята заложила своята коронка. Тя повела Модъ презъ гората и я отвела до една поляна, обрасла съ едри жълти цвѣтя, прилични на млѣчокъ.

— Набери отъ тия билки, — казала тя на Матилда, — и ги свари. Съ водата измий лицето на болния и той ще оздравѣе.

Щомъ се съмнало, Модъ станала и отишла тамъ, дето я била отвела бабата. Намѣрила поляната, която била наистина обрасла съ жълтоцвѣтни билки. Набрала отъ тѣхъ толкова, колкото можела да понесе. После се

върнала въ колибата, свързала цвѣтята на снопъ, наметнала се съ дрехата си и отишла въ селото.

Тоя пжтъ, разбира се, я посрещнали не като порано. Въ сжщитѣ кжщи, дето преди месеци я пждѣли, нагрубявали и ѝ се подигравали, сега я приемали съ отворени пригрѣдки. Стискали ѝ ржцетѣ, отъ благодарностъ, че се решава да гледа болнитѣ. А самитѣ заболѣли я посрещали съ сълзи на благодарностъ въ очитѣ.

Момата почнала да се грижи за болнитѣ съ нѣжностъ и внимание. Тя имъ давала храна и вода. Варѣла ония билки, що била набрала, и миела съ водата лицата имъ. И какво излѣзло? Всички, които лѣкувала, се изцѣрили до единъ. Разчуло се навредъ по селото за тая билирка. Излѣкуванитѣ я благодарявали и обсипвали съ дарове, но тя не приемала нищо.

— Доста ми е, — казвала, — вашата благодарностъ. Тѣ разказвали на всички, които срещнатъ, за момата. Почнали да я канятъ въ всички кжщи. Излѣкували едного, отивала при другиго. Цѣлата есенъ, че и зимата, Матилда прекарала въ селото — да лѣкува болнитѣ. Тъкмо се запролѣтило, и тя излѣкувала последния болникъ. Тогава решила да се върне въ гората и да заживѣе отново въ своята колибка, макаръ че всички селени я молѣли да остане при тѣхъ. Княгинята настояла на своето. Тя се простила единъ день съ селенитѣ, които я изпратили пакъ до гората, и си отишла въ колибата.

Първата нощъ, която прекарала Модъ въ колибата, била най-щастливата нощъ презъ живота ѝ. Тя видѣла момитѣ, момцитѣ и децата, които била излѣкувала, че идватъ, съ вѣнци въ ржце, да ѝ благодарятъ още веднѣжъ. Старцитѣ, бабитѣ и възрастнитѣ хора, които била изцѣрила, сжщо идвали да я благославятъ и да ѝ пожелаватъ честити бжднини. Това било, разбира се, на сънь. Когато се събудила, сърдцето ѝ тупкало отъ радостъ, че е могла да направи на хората добро.

Модъ станала и тръгнала къмъ поточето да се измие. Старитѣ ѝ позайннии — сърнитѣ и зайцитѣ — я посрещнали съ весели подскачания, зарадвани, че я виждатъ отново, следъ толкова време. Сърдцето на княгинята се изпълнило съ още по-голѣма радостъ.

Но знаете ли, що станало, когато Модъ се навела

надъ ручея — да се измие? Погледнала — и не могла да повърва на очитѣ си. Радостенъ викъ на очудване се откъсналъ отъ гърдитѣ ѝ.

Тя видѣла въ водата своето отражение. Но — може ли това да бжде истина? Тя не била вече грозна, като оная стара магьосница, а — хубава, каквато си била по-рано, преди да дойде у тѣхъ царицата-чуждо-странка.

Матилда си пипнала лицето, за да се увѣри, че се не лъже. Дългиятъ ѝ носъ билъ изчезналъ. Нѣмало и кривиятъ ѝ зжбъ. Устнитѣ ѝ били малки, а очитѣ ѝ се отворили на широко, като по преди. А най-важното, което забелязала, когато се огледала въ водата, било, че лицето ѝ не е жестоко и гордо, каквото го знаела, ами освѣтено отъ блѣсъка на доброта и обичъ — единъ вжтрешенъ блѣсъкъ, какъвто по-рано тя не била виждала на ничие лице. И той ѝ се харесалъ отъ всичко най-много.

Значи, магията се е разтурила по нѣкакъвъ начинъ. Кога и какъ е станало това, Модъ не знаела. Дори не ѝ се вѣрвало, че е възможно да се е отървала отъ своята грозота. Сега тя ще може да се покаже предъ всички хора, дори и предъ бащинитѣ си пдоданници; ще може да се върне и при родителитѣ си.

Но пъкъ кой знае, да не би само ней да се стива така?

Тя отишла на оная поляна, край гората, дето овчарчето пасло стадото си. Момчето било тамъ. То я видѣло, но ѝ не казало нищо. Въ погледа му имало очудване, ала по нищо не личело, че я познава. Сякашъ виждало новъ човѣкъ и се чудѣло отде е дошълъ.

— Не ме ли позна, Джиме? — попитала момата.

— Не, госпожице. Коя си ти и отде идешъ?

— Че какъ да ме не познавашъ? Азъ те много добре знамъ. Па и ти мене. Бива ли толкова скоро да ме забравишъ? Нали бѣхме ужъ приятели?

— Не си спомнямъ да съмъ те виждалъ. Чудно ми се вижда, че ми знаешъ името. Кога сме били приятели?

— Кога ли? Миналото лѣто. Ти много скоро забравяшъ, Джиме.

— Не. Миналото лѣто идваше една мома, която живѣеше въ гората, но тя бѣше много грозна, а ти си хубава. Само по коситѣ си приличате малко. Тебе виждамъ за пръвъ пѣтъ.

Модъ се увѣрила, наистина че се е върнала прежнатата ѝ хубость и очитѣ ѝ не сж я излѣгали. Но какъ да си обясни станалата промѣна?

— Изглежда, — си казала княгинята, — че това е станало миналата нощъ, додето съмъ спѣла. Затова ми бѣше толкова добре. Сега разбирамъ, че онова, което не успѣха да направягъ лѣкаритѣ, ученитѣ, знахаритѣ и магьосницитѣ, е станало тогава, когато помагахъ на клетитѣ болни. Състраданието и обичьта къмъ тѣхъ ме накараха да забравя себе си — и магьосницата, като е видѣла това, е разтурила своята магия.

Още сжщия день Матилда решила да се върне при своитѣ родители, но преди това отишла да си поиска короната отъ бабата. Наистина, тя неможела да я откупи, защото нѣмала пари, но ѝ се искало поне да узнае, дали бабата я още пази, или я е продала вече. Ако я пази, може би ще се съгласи да ѝ я даде, а тя ще измоли отъ нѣкой богатъ селянинъ откупъ. Не ѝ ли дадатъ, ще прати пари, следъ като си отиде въ кѣщи.

Княгинята се очудила много, когато излѣзла да ѝ отвори не бабата, а една млада и хубава жена, която я поканила любезно да влѣзе и се отмори.

Като се заприказвали, момата запитала:

— Не живѣеше ли едно време тукъ една бабичка?

— Живѣеше, — отвърнала домакинята, — но тя замина за далечна страна. Ние купихме съ мжжа ми тая кѣща отъ нея. Казватъ че тази баба била зла и жестока, но азъ не съмъ видѣла зло отъ нея. Между народа се мълвѣше, че била магьосница. Когато си заминаваше, остави ни една скъпоценна вещь, която ѝ била заложила нѣкаква мома.

— Да не е една златна коронка?

— Да. Бабата ни каза, че момата щѣла да дойде да си я поиска. Ние я пазимъ. Да не си ти тая девойка?

— Азъ съмъ. Благодаря ви много, че сте запазили моето украшение. За него идвамъ.

Жената извадила отъ ковчега коронката и я сложила на главата на Матилда. После се дръпнала малко назадъ и рекла съ възхищение:

— Колко ти прилича! Хубавица като тебе, е родена за княгиня.

— И азъ съмъ наистина княгиня, — казала тихо Модъ, но не за да се похвали, а само за да обясни на жената, защо е дошла да иска короната.

Сетне и разказала своя животъ, безъ да скрие нѣщо. Домакинята се зарадвала, че има за гостенка такава важна особа, и се очудила доста на Матилдината скромность. Тя нагостила княгинята, поразговорила се съ нея и я изпратила.

Модъ се отправилъ къмъ бащинското си царство. Още щомъ минала планината, срещнали я хора, които я познали и поздравили. По цѣлата страна се прѣснала мълвата, че княгинята се връща, излѣкувана отъ своята грозота. Тоя слухъ стигналъ и до столицата. Царьтъ изпратилъ царедворци съ колесница да посрещнатъ дъщеря му. Когато се била спрѣла въ едно село да си почине, Матилда видѣла, че идватъ конници. На седлата имъ билъ изобразенъ бащиниятъ ѝ гербъ. Тя ги познала. И тѣ я познали, поздравили я и я замолили да почака колесницата. Скоро пристигнала и колесницата, придружена отъ царедворци на коне. Княгинята се качила и потеглила, изпратена съ весели викове отъ народа.

Накрай столицата излѣзълъ царьтъ да посрещне дъщеря си. Той заплакалъ отъ радостъ. Дълго пригрѣщалъ и цѣлувалъ дъщеря си, която всички смѣтали вече за умрѣла. Голѣма била и радостъта на Матилдината майка, па и на придворнитѣ. Ала още повече се зарадвали всички, като видѣли, колко се е промѣнила тѣхната княгиня. Тя не била вече ни горда, ни присмѣхулница. На всички се усмихвала отъ сърдце, отнасяла се любезно, била услужлива. Обичала всички — и бедни и богати. Помагала съ готовность всѣкому, който се нуждае отъ нѣщо.

Колкото пкъъ за царицата-магьосница, никой я нито чулъ, нито видѣлъ. Кжде изчезнала и до денъ днешенъ се не знае.

Съдържание.

	Стр.
Магьосникът	3
Жестоката Дахута	24
Бертранъ Справедливиятъ	35
Царь Салтанъ	48
Вълшебната количка	70
Патрикий чудотворецъ	73
Момчето съ животнитѣ	84
Лошиятъ рицарь	95
Княгиня-присмѣхулница	102

March 11 1893
Papers

Мано и Ирина
Смуковичи

ЛИЧО ХРОНЕВЪ
ученикъ
Габрово

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВЪТЪ

Преразказани отъ Николай Райновъ

(Одобр. М.-вото Нар. просв. № 37,643, год. 1931)

Дървото на приказките (сто приказки) . . .	лв. 30
Добрата фея, весели приказки	" 30
Кристалният дворецъ приказки	" 30
Вълшебни приказки	" 30
Златното гърне, приказки	" 30
Царски приказки	" 30
Морската царица, приказки	" 30
Златната рибка, приказки	" 30
Торба съ приказки за русалки и самодиви . . .	" 30
Книга на чудесата приказки	" 30
Магьосникътъ, испански приказки	" 30
Зеленото джудже чудни приказки	" 30
Индийски приказки	" 30
Жълта роза, китайски приказки	" 30
Юнакъ надъ юнаци, български приказки . . .	" 45
Най-хубавитъ народни приказки	" 65

КНИГИ ЗА ЮНОШИ

Дайте ми работа! (лесни занаяти) Полянски . .	лв. 30
Естетична гимнастика (пластика, игри, музика) .	" 30
100,000 „Защо“, (пжтуване изъ стаята), М. Илинъ	" 35
Чачо. Томовата колиба, отъ Бичеръ Стоу . . .	" 50
Скитанията на млад. бѣглець, Верисхоферъ . .	" 40
Приключенията на Балфура, Р. Стивенсонъ . .	" 50
На корабитъ на Васко де Гама, отъ Ф. Керъ . .	" 40
Огнениятъ човѣкъ, романъ отъ Е. Салгари . .	" 50
Тъмна Индия, романъ отъ Луи Жаколио . . .	" 50
Звѣробой, приключения, отъ Фениморъ Куперъ	" 50
Черната стрела, романъ отъ Л. Бусенаръ . . .	" 50